

01

A

6639

1. De Differentiis Juris Romani et Germanici in Senat. sen. publ. Vellejan Exalt.
2. Status naturalis Nobilitatis in corp. Jur. publ. Defensio et Defensio. Pas. für Gundling.
3. In Nobilitate et nob. W. Gundling
4. De feudis sex illi. ab eide
5. Sociis Hereditariis parti. Prof. Ludewig.
6. Differentia Juris feudalis communis a ty. Vellejan
7. Juris communis et Jusaticae ^{in legatione} ab eide. Ludewig
8. Juris Romani essentiarum in re militati ^{in legatione} Captivorum. Prof. Ludewig
9. De Jure Postorum. haec est. Ludewig
10. - Transmissione Actorum. in Ty. Imp. et J. mis. Ludewig
11. Jure suffragii Regis Bohemiae. Prof. Ludewig
12. - Profectione Inuestitura. Ludewig
13. - Jure retractandi transactionem. eadem
14. - Differentia Juris feudalis communis a ty. Jusaticae
15. - Probatus Testa. in Jure liberatus. Prof. Gundling
16. De Civitatum: dispart. nexu. cum S. Imp. Ludewig
17. - Differentia Juris communis et Saxonicis in simultanea Inuestitura. Ludewig
18. Formula. Branden. Curiae. Quarta. Ludewig

Q. D. E. V. 18
FORMVLAM
BRANDEBVRGICI
DVCATVS,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO REGIAE DOMVS PRINCIPE
AC DOMINO,
DN. PHILIPPO WILHELMO,
PORVSSIAE PRINCIPE, CETERA,
REGIS SVPREMO CASTRORVM PRAEFECTO
ET DVCATVS HVIVS VICARIO,

DIRIGENTE INSTITVTVM
ACADEMIAE h. t. PRORECTORE,
IOHANNE PETRO *Gudewig!*
CONSIL. ATQVE HISTORIOGRAPHO REGIO, IVRIVM
AC HISTOR. PROF. P. ORDIN. ET DVCATVS MAGDEBVR-
GICI ARCHIVARIO,

RESPONDEBIT DISSERETQVE
IN PVBLICVM
PHILIPPVS COMES DE ARCO,

HALAE VENEDORVM,
D. XX. MENSIS MART. CIO IO CCVI.

Prostat apud CHRISTIANVM HENCKELIVM,
Academ. Typographum.

SERENISSIMO POTENTISSIMO.
QVE PRINCIPI AC DOMINO,

DOMINO

FRIDERICO,

REGI PORVSSIAE,

MARCHIONI BRAN-

DENBURGICO, S. R. IMPERII AR-

CHICAMERARIO ET ELECTORI, SVPREMO

PRINCIPI ARAVSIONENSI, DVCI MAGDEBURGI, CLI-

VIAE, IVLIACI, MONTIVM, STETINI, POMERANIAE,

CASSVBIORVM, VINIDORVM, ET IN SILESIA CROSNAE,

BVRGGRAVIO NORIBERGENSI, PRINCIPI HALBERSTADII,

MINDAE ET CAMINI, COMITI HOHENZOLLERIAE, RV-

PINI, MARCAE, RAVENSPERGAE, HOHENSTEINI, LINGAE, MEVRSAE,

BVRAE ET LEERDAMI, MARCHIONI VEHRAE ET VLISSINGAE, DYNASTAE

RAVENSTEINI, LAVENBURG, BVTOV, ARLAY ET BREDAE,

CETERA

REGI ET DOMINO SVO; MVLTVM

CLEMENTISSIMO,

dicat

humillimus cliens

PHILIPPVS COMES DE ARCO.

SERENISSIME ATQVE POTEN-
TISSIME REX,

DOMINE CLEMENTISSIME,

Inter innumeros diuersi orbis
ac ordinis scriptores, qui lit-
terariis monumentis MAIE-
STATEM TVAM uenerantur
atque ad thronum TVVM, ceu
ad lacrum Mineruae puluinar, foetus ingenii
deponunt, nullum ullo unquam tempore
fuisse, sentio, quem pares mecum causae ad
hunc cultum potuerint excitauisse. Trahit
alios uirtus, alios fortuna TVA & rerum ma-
gnitudo, quibus de salute mortalium; de
con-

concussi orbis requie; de populorum TVI
regni incolumitate dignitateque optime
mereris atque gloriam maiorum TVORVM
non refers; sed, dum per tot gradus superas,
longissimo post TE interuallo relinquis. Solis
accessu sidera pallefcunt. Splendor & digni-
tas TVAE gentis, quantus etiam in orbe is
fuit, TVO, REX, lumine consumitur. Domum
intraſti, principum imaginibus & uetusta-
te maximam: sed, quae, TE conditore, AVGV-
STA efficitur, TIBI auspicia debet, ut iam
nunc ex TE nata eſſe, uideatur. Obſtupeſcet
uentura aetas, fateor, TIBI, pace omnium
gentium, contigiffe, ut in regnum uerteres
auitum principatum, qua tamen ſpe tot or-
bis principes alii fruſtrati ſunt, ut ab hoc
conatu uel deſiſterent mature, uel, non
ſine dedecore quodam, perdita opera ex-
ciderent. Uerum enim uero qui ſapien-
tiam; induſtriam; munificentiam; ani-
mi magnitudinem & conſtantiam; iuris &
æqui cultum; &, quæ fortunam comitem
habet, pietatem TVAM, ceterarum uirtutum
opti-

optimum cōdimentum, aequo secum pretio aestimauerit, is illico & mirari desinet, & tumultum olim TVVM regali honore dignissimum uenerabitur. Regem fieri, parum esse, olim existimarunt sapientes: sed regnum uirtute, idque iudicio omnium mortalium, mereri; id inter decora reposuerunt, nunquam inter mortura. Quae omnia cum in oculis habeat uniuersus prope orbis, qui principia successusque admirandos regni TVI suspicit, resque, TE imperante, gestas in maximo pretio ponit; facile ad intelligendum est, quod integrae hominum litteratorum cateruae non ex TVIS solum prouinciis, sed peregrinis Angliae, Galliae & Belgii gentibus ad palatium TVVM conuolent, quod oppellis suis TIBI sacra faciant, & ex TVO iterum lumine sibi concilient dignitatem. Inter diuina prouidentis Numinis beneficia habeo atque aeternum habebō, quod ex illo tempore, quo ex ephebis excessi, in satellitio TVO uiuere contigerit, ut, quoties officii ergo adparerem, magni REGIS imaginem intuerer.

spexeris; fidentiori nunc manu argumen-
tum offero, in rebus omnino seriis ac graui-
bus occupatum. Ex quo enim, TUA in-
dulgentia, factum est, ut ab aula ad musas &
hoc bonae mentis sacrarium facerem seces-
sum; id mihi unice agendum esse, credidi, ne
tempus in illis ponerem, quæ ab utilioribus
animum diuerterent: sed ita hoc colloca-
rem, ut, inter litterarum studia, publici pri-
uatiq; iuris doctrinas aliis anteferrem &
quæ uota mea sunt, TVO, ALME NUTRITOR,
beneficio me olim dignum redderem, ad ge-
neraque negotiorum regni TVI animum ad-
fuescerem paulo & praepararem. In his ra-
tionibus dum curas meas prorsus defigo, &
germanici imperii disciplinam accipio, prae-
postera ac peruersa interpretum dogmata
de MARCHIAE TVAE formulis ac uetustae
Vendenlandiae iuribus occurrunt, & fateor,
stomachum, rectiora edocto, admodum mo-
uent: quæ ea propter mereri credebam, ut
singulari instituto corrigerentur atque sua
marchiae dignitas constaret & ueritas pa-
te-

In tuis si qui animos alienos habeant a uir-
tute; ex quo tamen in conspectu tuo es-
se incipiunt, mores ad uirtutem adsuescunt,
si non alia, certe hac causa, ut se suaque pro-
bent principi uirtuoso. Non est, qui a litte-
ris abhorreat in aula tua, aut quem pudeat,
in atriiis tuis librum manibus uoluere: cum
tui quotidie uideant, quae pretia statuas lit-
teratis. Et quid aliorum exempla intueor?
quantum AVGVSTISSIME PRINCEPS! bo-
nitatis, munificentiae, & gratiae istius sin-
gularis argumentum uerum me extare uo-
luisti, quod habere soleas praemissio littera-
rum. Adscripsisti me, fateor, ad seclis tuis,
numero nobilium adolescentum, qui ad
mensam & cubiculum tuum adparent. Sed
tantum abest, ut nitor aulae taedium mi-
hi adferre potuerit ab umbris scholarum;
ut potius tuo iussu hortatuque in hoc et-
iam puluere certamina instituerim, con-
flictus egerim, & posuerim trophaea, tuo
nomini dicata. Atque hos lusus cum, ingra-
tiam litterarum, nullo unquam tempore de-
spe-

teret orbi litterato. Equidem nullus dubi-
to, scrinia litterarum prouinciae TVAE alia
plura documenta complecti, unde, quod
disputatum hic est, adhuc firmiter reddi
queat, nouisque rationibus corroborari:
sed, quamuis extra hunc adparatum ex scho-
la argumentum unice prodierit; satis ta-
men facere puto & haec rerum momenta,
priuato tantum, non tamen leui studio, con-
quisita. Habes, REX AVGVSTE, consecra-
ti operis causas, mihi non cum aliis com-
munes; sed eo magis singulares, quo cer-
tior sum, collata in dissertatorem beneficia
& uota pro salute TVA concepta, aliis cun-
ctis maiora & frequentiora esse, & ipsum lu-
cubrationis argumentum nomen prae se
ferre TVAE quondam primariae prouin-
ciae. Deum rogo, ut, quae uota sunt omni-
um populorum, REGI longinquam uitam lar-
giatur & superaddat REGNO aeternitatem.

*Halae Venedorum, d. XX. mensis
Mart. MDCCVI.*

Q. D. B. V.

Endent animi doctores Ratio instituti pluribus momentis prodita.
& ancipiti fere cogitatione distrahuntur, quoties MARCHIAE nostrae rationes ineunt atque nomen eius titulumque cum re ipsa conferunt, id est, tenuem atque exiguam uerbi adpellationem cum reconditi amplissimique iuris significato. Id scilicet iurisprudentiae publicae instituta & praeceptiones confundit perturbatque; MARCHIAM, aut, quod illi uolunt, MARKGRAVIATVM audire, qui S. R. I. ARCHIPRIN-

A PRIN-

PRINCIPEM alac atque supremum orbis Romani, qui hodie post Caesarem est, honoris fastigium tenet, dignitatemque & olim tulerit & nunc ferat iusti ac praepotentis in Germania DVCATVS. Inde fit, ut alii, quid demum in imperio MARCHIONATVS, quid DVCATVS sit, prorsus ignorent; alii male congrua ratione utrumque definiant; nonnulli parum erudita ingenuitate dicant palam, ipsos sibi Germanos cum hic, tum in aliis pluribus publici iuris argumentis nullo tempore constitisse. Is porro error, uel ignoratio cunctos eo in transuersum agit atque ad, nescio quam, inuidiam, animos eorum inducit, ut moerere incipiant MARCHIAE IVRIBVS & tantum non aegre ferre, hanc, post cetera, in numero reperiri ARCHIPRINCIPATV VM S. R. I. per-

perinde ac si praeter ius & fas, grandioris uerbi ordinibus posthabitis, id euenisset. Memini nugatoris alicuius, qui SEPTENVIRATVM S. R. I. a Caesare MARCHIAE delatum, credidit, factumque hoc esse non prouinciae merito; sed in gratiam filii Sigismundi. Operae igitur pretium fore, existimaui, singulari instituto tenebras cum has, tum alias plures in hac causa discuti, errores retundi ac reuelli, eximi dubitationum scopulus, quos plerique offendunt, & totum argumentum de FORMVLA MARCHIAE idoneis rationibus ad lucem veritatis proferri. Ut demum liberetur aliorum liuore prouincia intelligaturque, congruas eam Germanici imperii rationes sequi, quae cohaereant cum publici iuris doctrina atque contra maleuo-

los rerumque ignaros obtrectatores firmiter persistant. Deus adfit instituto.

DVCIS ac
MARCHI-
ONIS uer-
borum ex-
penfa uis.

apud Roma-
nos.

§. II. Principio DVCIS & MARCHIONIS nomina nobis definienda sunt, cum apud doctores ingens hic confusio sit ac rerum uerborumque intolerabilis perturbatio (a). ROMANI multum operae confiliique in eo posuerunt, ut fines imperii sui contra quosque uicinorum impetus contuti essent. Inde prouinciarum *extremities*, quas dixere (b), limitibus (c),

inepta Marchionis descriptio.

(a) Parco doctorum nominibus, cetera in erudito orbe non adeo nullis. Sed quaeuo, quam puerile est dicere: *marchio est, qui inuestitus de Marchionatu; Marchionatus terra marchioni subiecta*. Idem ac si quaerentem de nomine meo, eluderem respondendo: *est mihi nomen patris*. Et, si idem de paterno instaret, circulo Philosophorum ineptitum: *paternum nomen meum est*. Hoc scilicet est, uerba blatterare; ignorantiae syllabarum inuolucra obtendere; multa dicere & nihil scire. Atqui haec tamen plusquam

communis est sententia doctorum Hieronim. de MONTE de Finib. reg. c. 3. n. 3.

(b) Ita Iulius FRONTINVS li. extremi uerbum bro de arborum qualitate p. 31. inquit: *extremities est, quousque unicuique possidendi ius concessum est: aut quousque quisque suum seruat*. Eosdem uerbi sensus etiam rei agrariae scriptores sequuntur Sicalus FLACCVS p. 13. & HYGINVS de limitibus constit p. 192. quos scriptores cum aliis argumenti eiusdem iunctim edidit Wilhelms Goeftus.

(c), fossatis (d), sepimentis (e) castel-

A 3

lis

Limis marginis, coronidis einer **Marck** der **Gränge** cry-mologia.

(c) Limitis uerbum non finem, quod uulgo purant, sed *terminale signum* uult, seu quodcunque factum est ad obseruationem finium *Frontinus* p. 46. Loca diuersum auctorum alia congesit *Nicolaus RIGALTUS* in glossa agrimenforia h. uerbo Idem dicit *marginis* uocabulum. *AGGENVS* in limitibus agrorum p. 53. scribit: *finis documentis seruabitur, ut comperi aliquibus locis inter arua marginibus quibusdam tanquam puluinis*. Congruit cum *marginis* uernacula, quae eodem prorsus sensu *marck* adpellat lapidem, columnam aut aliud alterius generis signum, **baran manble Grängen mercken san**. Imo ipsum uocabulum **die Gränge** non tam *finem* significare arbitror, quam *signum finis, coronam*. Unde & *coronidis* originem intelligimus & linguarum omnium, quam alibi docuimus, harmoniam.

Limites uel ad memoriam uel securitatem. Hi uel naturales; uel artificiales, ut fossatum.

(d) In nostro argumento *limites* a sine distingui debent in eos, qui *memoriae* tantum causa positi, uti arbor, lapis statua, columna, aut generis alius: atque illos, qui facti sunt ad *securitatem* a uicino. Atque hi iterum uel *naturales* sunt, ut sylua, flumen, riuus, cetera; uel artificiales, ut hic *loci fossatum*. Est enim ea uis huius uerbi, ut significet, quod *fodienda cauatum* & *decisum ac manu factum est*, interprete erudito, *Wilelmo GOESIO* in animaduersionibus ad rei agrariae scriptores. Cum itaque Romanorum industria finibus prouinciarum ubi opus esse, videbatur, *fossatorum cura*

diligenter prospexerit: non mirum est *THEODOSIANVM* codicem *lib. VII. tit. 15.* mandata exhibere de *curandis fossatis*.

(e) *Arcae finales* unde *arcifinium*, sunt *grumi, arbores* cetera inquit *FRONTINVS* I. c. Sed non certior atque magis duratura ratio occurrit, ac internoscendi, ac ea, quae reperitur apud *COLYMELLAM* *lib. XI de re rustica cap. 3. p. 390.* uetustissimi, inquit, *auctores uiam sepiam structili praetulerunt, quia non solum maiorem impensam desideraret, uerum etiam diuturnior immensis temporibus permaneret*. Distinctius *VARRO* *lib. I. de re rustica cap. 14. p. 379.* nunc de *sepiis* quae tutandi causa sunt, dicam. Earum *entelarum* genera *iii.* *unum naturale; alterum agreste; tertium militare; quartum fabrilis*. De Caesarium instituto *Aelius SPARTIANVS*

in *uita Adriani* §. 12. p. 113. *per ea*, inquit, *tempora in plurimis locis, in quibus barbari non fluminibus, sed limitibus diuiduntur, stipitibus magnis in modum muralis sepiis, funditus iactis, barbaros separauit*. Dum haec scribo in mentem uenit, *Halensis Sueuos & Rotenburgenses* Franco, territoria sua fossato & sepe clausisse, quamuis aliquot in ambitu leucis proferantur. Prouocat *Georgius WIDEMANNVS*, Syndicus Combergensis in *Chronico Halensi* *MSC. p. 89.* ad diploma Caesaris Ruperti, ea causa scriptum, *Habetur etiam in Caroli V. Caesaris*

Sepimenta, eine Landshäse uti Hacon & Rotenburgi

Censura didemmanni, Syndicus Combergensis, diplomatis Ruperti & Caroli v.

lis (f), clufuris ac fundis ſtipendia- riis

*Bienſeance
Galorum.*

ſaris libello, quo Rupertinum privilegium ſua pariter auctoritate corroborat: *cum ſlori poſſit, ut alieni territorii tractus Halenſe interſcindat, quo minus ſepimentum continuum ſit; uelle imperatorem, ut angulos eius generis Halenſibus poſſeſſores uendant pretio a Schoenhabenſi & Murbardeſi abbatibus deſiniendo. Ne ſepes foſſaque (die Hälſiſche Heg und Schleg alius etiam die Gaudwehe) alterius ullius diſionis interpoſiti interiectu quo diuellatur. Sed an iuris noſtri rationes permittant, haec talia in Caſaris arbitrio ponere, cauſam omnino habeo dubitandi. Certè inuitum diſtrahere poſſulantis deſiderium iuſtam cauſam non continet I. II. C. de contrabenda emtione & uenditione Gallorum uero argumenta ex nouo iuris titulo, quem bienſeance dicunt, petita, ad politicam pertinent, non iuriſprudentiam. Ceterum non poſſunt, inter privilegia retuliſſe, ſua foſſato & ſepe uiua, cingere, quod in diſſert. de reb. Halenſib, cap. 3. §. 3. fecimus. Quamuis enim inter ordinaria prouinciarum iura & olim fuerit in Germania & nunc ſit, fines arte claudere: hoc tamen incongrua admodum conſecutione de territoriolis intelligitur, in quae, Caſarum praefigiis, clero adiutore, ampliffimas prouincias inuiſſe, reperimus. Ut alia nunc taceam, reſte GAILII argutus lib. II. obſeru. 68. n. 6. exploſit Iob. BIDENBACHIVS Quaef. 17. n. 1. p. 105. *Wer das Jagen habe, der**

Habe auch das Jagen. Haec ſane in & iura ſtatus Germania noſtra adſerere, idem eſt, & potentatus in noſtro imperio. Mea philoſophia, alia iura ordinum ſunt: alia territoriorum. Reſtor uniuerſae prouinciae id ordinario iure habet: quod reliqui non niſi priuilegio. Utinam demum ex mediæ aevi facie diſcerent noſtri doctores, quantum interſit, inter ius ſtatus in imperio noſtro & ius potentatus. Hoc illi quamdiu ignorant, ignorant autem haecenus, non poſſunt non peruerſis uiuis incedere, ſumma imis miſcere, ſummarum dogmata in cathedris propugnare, quorum pudeat in curiis ac conſeſſibus proceſſum Germaniae. Sed quorum ueritatis amore dilabor?

(f) Fecit id locum titulo XIV. lib. VII. codicis Theodoſiani, qui eſt de BVRGARIIS. Burgos enim Romani crebra dixerunt per limitem habitacula, auctore ISIDORO Lib. IX. Etymolog. cap. 2. & 4. plura apud Iacobum GOTHOFREDVM lege, cui quid Theodoſius in ſuo codice debeat, & critici intelligunt & iure conſulti. Non clariori autem exemplo id docetur, quam limitibus Romanorum in Britannia uerſus Piſtos & Scotos. Hoſ enim Caſares uallo, foſſatis, burgis etiam per certa interualla diſpoſitis, ut occasione ſic uolente, ſignis inuicem ſibi reſpondere ac iterum confluere poſſent, Burgario quoque milite contra utriusque inuaſiones ſpatio octoginta

riis (g) non solum instruxere; sed etiam

ginta leucarum securos praestitisse, & rudera the *Gal Sener* & the *Pichtswal* hodieum nos docent & concors ueterum scriptorum consensus, quem *Guilielmus CAMBDE-NVS* in sumptuoso opere, quo Britanniam descripsit, exhibet p. 335. Pertinent etiam huc *clausurae* Romanorum, nostris, *die Pässe* de quarum diligenti eunodia curaque scripsit *P. PITHOEVVS* lib. I. *Aduers.* c. 14.

Fundistipendiarii, qui congrui prorsus sunt feudis Longobardorum.

(g) *Luculentus testis est Aelius LAMPRIDIVS* in *uita Seneri* sect. 58. p. m. 1024. *Sola, inquit, quae de hostibus capta sunt, limitaneis ducibus & militibus donauit, ita, ut eorum ita essent, si heredes eorum militarent, nec unquam ad priuatos pertinerent. Dicens, attentius eos militaturos, si etiam sua rura defenderent. Addidit sane bis & animalia & seruos, ut possent colere, quod acceperant: ne per inopiam hominum uel per senectutem possidentium desererentur iura, uicinia barbarie, quod turpissimum ille dicebat. Quae? Quae clarior origo esse potest feudorum? Beneficia enim hic, quis non uiderit, cum onere militarium seruitiorum. Haec naturam feudi constituunt; quae accidunt ei praeterea, illa huic iterum instituto congruunt Romanorum. Concors huic locus apud *Flaninum VOPI-SCVM* in *uita Probi* sect. 16. p. 667. extat, his uerbis: *Veteranis omnia illa, quae anguste, per fauces,**

posterior aetas clusuras montium dixit, *adeuntur loca priuata donauit, beneficium iterum habes! addens, nunc seruitia describuntur, ut eorum filii ab anno octauo decimo, congruit hoc tempus cum maiorenitate electorum ac principum plerorumque in Germania, mares scilicet ad militiam mitterentur, ne latrocinari ante discerent, quam militare.* Ita Augustum ex alienis territoriis agros lumpisse & assignasse ueteranis, scribit *HYGIVVS* de *limitib.* const. p. 208. Quid? quod tanta religione fundi stipendiarii militibus seruati fuerint a Caesariis, ut horum mandata extent, de agris limitaneis nullo tempore ab homine priuato ad militiamque inhabili praescribendis l. 3. C. de *fundis limitropis & limitaneis* & l. 8. C. de *fundis patrimonialibus*. Constantini quoque *PORPHYROGENETAE* *Nouella* extat de *MILITARIBVS FVNDIS*, quam *Ioan. Mourfius* inter alia huius imperatoris opera p. 153. edidit, & pluribus mendis liberatam notis commentarioloque illustrauit. Habetur in ea: *ne fundi militares alienentur; & si alienentur, in quemcumque tamen possessorem cum onere militaris seruitii transeant; & quae sunt generis, eiusdem congrua iterum naturae feudorum.* Habet quoque *THEODOSIANVS* codex *Lib. VII. lit. 15. de reu. limitaneis*, quorum plura congescit *Gothofredus,* huc

etiam militaribus post copiis [h] ac
praefecto [i], quem *ducem* aut *co-*
mi.

huc omnino facientia. Ceterum, dum haec scribo, non possum quin doleam, doctores adeo pronos esse lege praescriptionis Romanorum in publico imperii iure: & tamen, ipso Romanorum iudicio, in fundis limitrophis, multo magis in prouinciis integris praescriptionum titulos exulasse.

milites limita-
tanei.

[h] Inde magna inter legionarios & riparios seu limitaneos milites diueritas, cunctis antiquitatum scriptoribus obseruata. Meminit limitaneorum memorabili etiam loco *LIBANIVS in Basilio p. 54.* edit. Morellianae. Pertinet huc imprimis *NOVELLA Theodosii tit. 29. edit. Pitheocanae* quae agit de ambitu & locis limitaneis inibi redhibendis,

duces & co-
mites limita-
nei.

[i] Militum, quos dixi, limitaneorum cura partim penes *duces*; partim etiam penes *comites* fuit. Formulam *limitanei DVCATVS* habes apud *Aurelium CASSIODORVM Lib. VII. sect. 4. p. m. 235. multum*, inquit ille, *his creditum uidetur*, quibus *confinales* (limitanei) *populi deputantur*. Numero autem quot fuerint Romanis *DVCES limitanei*, intelligere licet ex *NOTITIA IMPERII* & quae huic *capite LXXVIII. addidit Pancirollus*. *COMITES* etiam limitaneis saepe prouinciis dati, qui,

dum *rei militaris comites* adpellati, ab alterius cuiusque generis comitibus distincti sunt. Comites *rei militaris* dico, ueluti unus *limitis* Augusti: alter *Itauriae*, ut constat ex *NOTITIA IMPERII*. Huc respicit *L. un. C. de Comitibus rei militaris: THEODOSIANI* quoque *codicis lib. VI. tit. 14. de comitibus* est inscriptus *rei militaris*. Ubi uel ex *L. t. b. t. patet*, comitibus huius generis prouinciae tutelam contra incursionem finitimorum destinatum fuisse. Ceterum nomina

ut *alteri* haec titulique id dubitationis ha-
ordine praec-
latus.
bent, ut nesciant auctores, *comes*
duci, aut hic illi dignitate fuerit
praelatus? Rem ego ita adsequor.
Quaelibet in limite constituta prouincia opus habuerat *uno*, qui regeret eam lege: *altero*, qui armis defenderet. Ille *comes* dictus *L. un. C. de comitib. qui prouincias regunt* hic *dux*. Et hoc munus *statu* *ducalem* honorem *comitino* existimauerim, praestitisse. Post vero saepius accidit, ut imperatores eidem *comiti* & *iura* committerent & *arma* simul, quem ea causa *comitem rei militaris* dictum esse, vidimus. Atque tum *duplex* dignitas *simplicem* omnino superauerat; ut adeo *comitem*, non qua talem, sed qua *is rei militaris* praefectus fuerat, alios *duces* post se reliquisset, alios *acquasset*, ex
l. 3.

mitem limitaneum purior aetas, sequior, autem *Marchionem* dixit, uoce a Germanis haud dubie petita (l), non margine Latinorum (m). Quo in limitibus adparatu cum

B ter-

I. C. Theodosiani de comitibus rei militaris condicamus. Ordinaria autem munere ratione comititio ducale magis fuerat honorificum. Docet hoc epistola CASSIODORVS lib. VII. ep. 4. p. 236. *Quia non est tale, tanti momenti, ius dicere, in quo comitis munus versabatur, quale suspectis gentibus, consinilibus populis assidere quod ducum erat.* Inde ducale & ducalium, id est cum solenni ducum adparatu, legitur apud SIDONIVM lib. V. epistola 13. p. 350. & lib. VIII. epist. 6. p. 595.

Marchionis uox in horum loca successit.

(l) Quod Latini marginem dicunt, Germani *marck* adpellant indeque signare, *mercken*. Finis igitur ipse a signo audit nostratibus *die Marck Stadtmarck oder Stadtgrängen Marckstein oder Gränzstein*. Inde uox *markii marchionis*; seu limitanei praefecti. Non enim uideo, quo argumento tueri uelit, quod in glossario scribit uir magnae industriae ac multae doctriinae, Carolus du FRESNE, e cuius biblio. heca quam plurimi ad nos libri peruenerunt, quihus pretium addit, quod manu eius multa in il-

lis sint notata. Eius uerba sunt: *marchio, ut uidetur, marchiae incolae seu marchiani milites*. Hac enim critica tot marchiones Brandeburgicos haberemus, quot subditos incolas, *alle Märcker wären* Marchiones. Facilius Iulius Francisci HOTTOMANNI est, qui in commentario de uerbis Pentalibus p. 35. incolas marchiae *die Märcke* in uernacula nominatos fuisse *marimannos* seu marcomannos existimat. Verum coniectura haec a ueritate destituitur idonei scriptoris, apud coaeuos.

(m) Quia uox neque apud Graecos neque Latinos nata fuit. Alias, unde Graeci fateor, eodem eos iure a *marginis* marchiones nominare potuisse limitaneos duces, atque nostros a *mark marchiones*. Quid? quod ipsi Graeci ad linguam & literarum nostrarum indolem scribant ΜΑΡΚΗΙΟΤΕ. Constantinus PORPHYROGENNETA de administranda imperio cap. 26. p. 60. scribit: καὶ μετὰ τοῦτο ἤλθον εἰς τὴν Βεργονία τῆς μακεδονίας πρὸς πατρίαν. Deinde

terrore illi perfunderent finitimas gentes; placuit *territorii* [n] uocabulo limitaneam ditionem insignire. Iuit hic mos ad Graecos etiam imperatores. Quos haec cura propius tetigit, quo magis eorum aetate uicinae gentes caecam illam erga maiestatem imperii

rii

inde e Burgundia tres marchiones uenerunt Papiam. MEVRSIVS in notis ad hunc scriptorem Niceatae & Gregorae loca addidit p. 25. Unde reperit du Fresne. Lubet hic laudare *Wilhelmum de CATEL*, cuius iudicium tum hic, tum alibi se nobis commendat. Ita autem ille in son *histoire de Languedoc*. Lib. II. p. m. 133. Il a esté remarqué par des plus doctes hommes de ce siècle, qu'es endroits ou l'Empire Romain n'estoit point borné par la mer, montaigne ou signales riuieres, ils auoient accoustumé de faire une closture ou fermure pour empescher les courses des barbares. P'estoit une bonne police sagement ordonnée par les Romains de mettre leurs gens de guerre sur les frontieres & limites de l'empire. Les chefs, qui commendoient ces troupes sont appellés duces limitanei & auionrduy Mar-

quis & dans les anciens actes proposés *Marcae*, d'autant que leur charge estoit de defendre les frontieres, car *marka* ueut dire frontieres, & *ius marcae* parmy les interpretes du droits, & le droit de représailles, que l'on pratique principalement sur les frontieres. les quelles peut estres son appellés *Marcae*: d'autant, que dans les pierres, qui marquoient les limites ou frontieres estoit grauée la marque du Seigneur, dans les terres duquel elle estoit posée. *Mirror SABINVM* & alios cum eo in re clara caecutire uouliisse.

(n) Ita sane *Siculus FLACCVS* de condition. agror. p. 3. *territis* fignificauit solo ciuibus, *territoria* dixerunt. *Bellis enim gestis uictores populi terras omnes, ex quibus uictos ciecerunt, uniuersaliter territorium dixerunt.*

Territorium
quid uere
Romanis?

rii Romani reuerentiam deposuerant; ut iam nullum aduersus illas nisi in armis praesidium superesse, uideretur. Hac enim causa constitutiones de *fundis limitrophis* [o]; de terris *limitaneis* (p); de *lusoriis* [q]; & quae sunt generis eius-

B 2

Tituli C. de fundis limitrophis.

(o) *Lib. XI. tit. 59. § 1. 8. & 13. C. de fundis patrimonialibus.* Ita quoque in *BASILICIS LV. tit. 6.* legere, licet. Alii *λιμίτροφον* fundum dixerunt, qui cum in limine imperii constitutus custodem habeat ducem limitaneum, quem *liminarcham* Graeci adpellauerint *TABOR* de metat. III. 6. Dissplicet haec explicatio *Andreae ALCIATO* in *annot. ad lib. XI. Codicis tit. 59. p. 590. opp. tom. III.* Sed ratio, quam allegat, parum idonea uiderur. Cum medio aeuo nihil noui fuerit apud Graecos, Latina uocabula Graeca terminatione uestire & ex utraque lingua uerum nomen conficere. Graeco Barbara Philoxenis, Meursii & Freschi dictionaria fidem nobis facient, hic consuletur.

λιμίτροφον

(p) Est codicis *THEODOSIANI lib. VII. tit. 15.* Paer hic locum ex *SVIDA* integrum, sed

tamen Latinum audire, quem scriptorem manu *KVHNII*, in Graeco exemplo, passim illustratum possidemus. Est autem talis, in uocabulo *λιμίτροφον*; *Romanorum imperatores superioribus temporibus ubique imperii sinibus magnum numerum militum collocarunt, ad tuendos Imperii Romani fines. Praesertim parte orientali, ad reprimendas incursiones Persarum & Sarcenorum, quos a limitibus limitaneos uocabant* (*WOLFFIUS* ad *gram* scripsit *Marggraben*) *Hos Iulianus adeo segner & negligenter curabat, ut stipendia illis quatuor, aut quinque annis non soluerentur. Itaque pace cum Persis constituta, cogebantur illi certi temporis stipendia sisco condonare.*

(q) *VEGETII* hic locus certe *Lusoriae* naris clarior est, qui *lib. IV. cap. 46.* armatas seu milite instructas describit in limite imperii Romani, quae a bur-

eiusdem(*) in Theodosii ac Iustiani iuris codicibus extare, reperimus. Quae CONSTANTINVS PORPHYROGENNETA [r] de militaribus fundis non alienandis scripsit, omnino etiam ad hunc finem existimo, pertinuisse. Uti uero Romanorum militia uniuersi orbis magistra fuit: sic ex illorum in-

Germanos,
moribus
Longobar-
dorum,

a barbaris nationibus fluminibus diuidebatur, speculandis, prohibendis, arcendis earum incurfibus & uicissim in cursibus faciendis. Idem notauit Petr. PITHOEVS lib. I. aduersar. c. 13. p. 387. operum. Ita de Isoriis Danubii est tit. 17. lib. VII. Cod. THEODOSIANI, ut alia taceam, quae notarunt God. STEVVECHIVS & GOTHOFREDVS.

Δὲ ἦτοι
βιοκωλύτης

(*) Limitaneos quoque duces ipsi etiam Graeci imperatores habuerunt, ad imitationem imperii occidentalis. Sufficit hic BASTILICA iaspexisse ecloga VI, titulo, qui est περὶ δακῆς ἦτοι βιοκωλύτης λυκαονίως καὶ λυδίας. Habet etiam aliquae, quae huc faciunt C VI ACIVS ad Nouell. IX. p. m. 552. Euolui porro hic mere-

tur NOVELLA Theodosii tit. 29 editionis Pithoeanae, quae agit de ambitu & locis limitaneis inibi reddendis, consiliaque suggerit limitum curae custodiatque per imperium emendandae. Iuuabit sane ipsam Nouellam perlegisse.

(t) Nouella IV. περὶ ἀναδό-
σεως τμημάτων στρατιωτῶν
Novella
Constantini.
& alio iterum de militaribus fundis inscriptae sunt, quas post cetera imperatoris huius opuscula edidit Ioannes MEVRSIVS Lu d. B. 1617. 88. Forte enim Iustiani errorem corrigere is uoluerat, sub quo limitaneum militem admodum neglectum fuisse, post alios ex SVIDA constat uerbo λιμιτανῶν. Quem locum citauimus p. 11. lit. p. proxime uicina.

instituto Germani quoque exemplum petierunt finium bene custodiendorum. Quo enim casu imperium, quod amplitudine ac robore suo aeternum uidebatur, uicinis populis in praedam concessit, limitaneis scilicet legionibus, quas Graeci *themata* dixerunt (s), non idoneo numero ac ratione instructis: eum cauere, atque aliorum sic exitio facilius discere potuerunt Germani, quantum e re esset, fines regni contutos praestare. Longobardorum industriam solertiamque clientelarium fundorum leges probant de *feudis mar-*

B 3 *chiae*

Themata
in limitaneis
terris.

(s) Ita PHILOXENIS non solum glossarium; *Thema* legio: sed etiam *Constantino PORPHYROGENNETAE* saepius repetita haec uerbi significatio. Quo enim ipse libro singulas provincias describit orbis Romani & praesidii- rium in illis militem, constanter

Themat uoce utitur. Ita *περί τῶν Θεμάτων λογισθησίας*; *θηματίας*; *πελοποννησος*, cetera. Quid? quod uerbi uim ipse exponat *CONSTANTINVS* principio libri *de thematibus imperii orientalis*.

Francorum.

chiae [t], quae in finitimis Italiae regionibus proinde constituerant [*]. In Germaniis fateor, Marchionum memoriam aliquantum iuniorum esse; non, quod maioribus nostris instituta haec ignorarentur

Marchionis
uox apud
Longobardos
nata; res
ipsa a Romanis.

(t) Rem satis uetustam esse, uideamus: sed nomen rei nouum est, neque ante Longobardorum tempora forte auditum. Hi ut Germani fuerant; ita extra patriae limites natales uocabuli haud quaerendas esse, superius *lit. l. p. 9.* propugnatum dedimus. Fallitur itaque Obertus 2. *F. 10. dicitur marchia, quia marcha ut plurimum iuxta mare sit posita.* Sed fallitur quoque ALCIATVS, qui lib. o d. *singulari certamine*, qui operum eius *tono IV. extat, c. 32. p. 650. marchionis* uerbum a *Meer*, qui equus Germanis, petit & *stabuli praefectum marchionem* dicit. Quae etiam coniectura sibi idem auctor placet *lib. I. Parergorum cap. 27. p. 303.* Fallitur SABINVS in *bissaria Hugonis p. 72.* qui Graccorum *Noeuzxiav* regionem bello quaesitam, huc trahit. Fallitur *Wolfgangus IVSTVS* cetera non inutilis scriptor, Marchiam dici a *Mar-*

comiro aut Marcomannis *cap. I. Chron. Francof.* Fallentur etiam alii omnes, qui in superius edocta etymologia neque dum acquiescunt.

(*) Quaestu non indignum uideatur, unde factum sit, Marchionatus in rus a Longobardis institutos esse Longobardis nati? Mihi sane facile ad respondendum est; bella cum Romanis in Italia & recens occupatas regiones in hac causa fuisse. Nunquam enim deuicti Italiae populi animos, amissa recuperandi, exuerunt, ut ad eam necessitas uellet, limites operis ac milite firmos stabilesque habere. Contra in aliis extra Italiam prouinciis Romani spem mox abiecerant, quod ereptum fuerat, iterum instaurandi, Quare neque Sueuis in Iberia; neque in Narbonensi tractu Gothis; neque Francis in Gallia Marchionibus aut Martionatibus tum opus esse, uidebatur.

tur (u), sed alia causa, quam nondum proditam fuisse, reperio. Olim sane cum patriae nostrae fines sylvaë, horrida ac deserta loca tuerentur (x,) aliis arcifiniis non opus esse, uidebatur *Aethiopum* atque *Scytharum* exemplis, qui, deserendo agros, inuasores profligarunt (y). Neque alia causa fuit, quare Hunnorum in auditaë in patriam irruptiones, usque dum sylvae excisae, uiae paratae ac commercia cum his populis, intempestiua lucri cupidine, in-

sti-

Cur serius
instituti apud
Germanos?

(u) Qui enim ignorassent? limitaneis Romanorum militibus in fluminibus. Rheno Danubioque Germanorum oculis quotidie obuersantibus. De quo instituto egit *Job. I. Saacii PONTANVS Lib. I. Rer. Franc. a. 2. 3 4. Ut CLYVERVM, BYCHERYM; IVNIVM* taceam aliosque. Porius itaque modo allegata causa hic repetenda est.

Testes laudandi

(x) Docent hoc bella aduersus Germanos *Caesari, Tacito, aliisque*

descripta, quorum fragmenta excerptit atque iunctim edidit *Conringius*.

(y) De Aethiopiae incolis, a Cambyse, rege Persarum inuasus agit *Herodotus Lib. III. p. 192. De Scytharum*. Scythis, qui aggestorem Darii hoc remedio fugauerunt *FRONTIUS de stratagematib. c. 5. Vtraque loca euoluta reperies in Pufendorfio illustrato cap. I. p. 42. § 47.*

Exempla Aethiopiae & Scytharum.

stituta fuerunt [z]. Ut taceam barbaras & uagabundas gentes arte aut iure positos limites parum curauisse [a]. Caroli autem non quidem ipsius, qui enim limitum custodia aut Marchionatibus ei opus esse poterat? ad cuius potentiam maiestatemque Europa uniuersa contremuerat, sed potius aetate eorum, quos ipse quidem posteros

limites colere periculosum

(z) Locus *LVITHPRANDI* lib. I. c. 5. p. 94. admodum memorabilis est: *Arnulfus quum Zuentepoldum Morauanorum ducem debellare nequirit: depulsis his, probo dolor! munitionis interpositionibus, quas vulgo CLVSAS nominari praediximus. Hungarorum gentem, audacem, Dei ignaram, scelerum non insciam, rapinarum avidam, in auxilium conuocat. Si tamen auxilium dici potest, quod paulo genti suae graue periculum & excidium fuit. O caecam Arnulphi regis regnandi cupiditatem. O infelicem diem! Denique Zuentepoldo, Arnulfus pace habita, regno potitur. Hungari interim obseruato exitu, contemplatique regionem*

cordibus, malum, quod postmodum in propatulo apparuit, machinabantur.

(a) Inde est, quod *Constantinus PROPHYROGENNETA* cap. I. & II. de administratione imperii filio potius suadeat, ut barbaras gentes quotannis xenio ac donis placet aut foederibus, quam limitum arcifiniis. Quoniam, ut c. 11. p. 15. dicit, concupiscentia eorum nullos limites agnoscat. Ita quoque *CAESAR* lib. VI. de bello Gall. §. 34. de Germanis: *Latrocinia nullam habent infamiam, quae extra fines sunt, atque ea defidiae minuendae causa fieri, praedicant.*

Gentibus barbaris nulli limites certia.

ros habuit, sed diuersi roboris successores, demum factum est, ut limitibus, praesidiario milite instruendis firmandisque operam nauatam esse, reperiamus [b]. Vt frustra
C pror-

Marchionum
memoria a
uo Carolin-
gorum.

(b) Carolus M. regni fines metis, vicinis iniecto, firmare maluit, quam custodia marchionum. Quid? quod omnino credam, inter arcanas rationes magni imperatoris fuisse, limitum neglectu vicinos populos ad praedam inuitare ac praedones suas postea ditionis reddere. Ut esca pisces, ita hac spe gentes deceptas se se & bellum ex bello pronatum, existimauerim. De SLAVIS hoc asserit *ADELIVS* ad an. 789. p. 398 & totidem uerbis, ut cetera, ita & hoc repetit *ANONYMVS* scriptor uitas Caroli M. apud *Reuberum* p. 27. De HVNNIS idem *Adelmus* habet ad an. 790. & 791. p. 399 Sed tamen obuia satis illa quae loca sunt, unde constare potest, Carolum ac filios posteros regni fines limitibus clausisse, atque arte factis arc finis, aut, quod idem est, marchionibus. L udatur inter constitutiones Caroli M. e codice Theghernensis coenobii euulgatas, cum *Viti Amerpashii* notis p. 308. de illis hominibus non recipiendis a marchionibus nostris, qui seniores suos fi-

gium. *HINC MARVS* cap. 30. *epist. III.* inter reliqua Francorum munera, *Marchisi* quoque facit mentionem & *EGINHARDVS* p. 27. Saxoniae Marchionum. *AVCTOR uitas Ludouici pii*, quem *P. Pithoeus*, edidit ad an. 786 p. 341. memorat, *Carolum M. ex Aquitania militem eduxisse, relictis tantum MARCHIONIBVS*, qui fines regni tuentes, omnes, si forte ingruerent, hostium arcere incursum. Eundem Carolum ad limitem, contra Slauos tuendum, duo castella, unum ad *Albin*; alterum ad *Salam* fluuios condidisse, limitaneo post milite aut Burguariis instructa, recenset monachus *BENEDICTINVS* ad an. 706. p. 408. & ad an. 708. p. 410. ita praesentorum Saxonici limitis idem mentionem facit ad an. 819. atque de marchia Bulgarorum & Normannorum loquitur ad an. 825. De Hispanorum Marchia res non solum ex hoc auctore clara ad an. 828. sed etiam ex *Petro de MARCA*, libro eruditissimo de *Marca Hispania*. Illustris

prorsus sint qui demum Henrici primi temporibus, quem scriptores aucupem dicunt, limitum curam aut marchionum ac marchionatum initia in Germanico imperio cepisse, existimant (c).

§. III.

Aris etiam locus est epistola 21. JOH. VIII. P. ad Carolum Caluum: *quidam uidelicet ex consensibus & viciniis nostris, quos marchiones solito nuncupatis.* Ut taceam, quae illustris scriptor le ROY & SCRIBANIVS de Antwerpensi S. R. I. marchionatu differunt, cuius natales ad Caroli M. tempora quam plurimi gestiunt proferre. Mallem ego principia eius in diuisione quaerere Lotharingici regni; ex-
 ftingo Lothario iuniore. Quae apud dineros habentur de *Austria, Stiriae Carinthiaeque* marchionatibus, a Carolo M. institutis, eius apud coaeuos nihil extat. Sufficit, per haecenus dicta, satis intelligi, habi CRANZIVM coniectura sua, ante *Henrici aucupis* tempora, nullam unquam *marchionum* memoriam extitisse Lib. III. Vandal. c. 16.

Marchionatus ab Henrico I. & Ottonibus instituti.

(c) Fuerant grauissimae Henrico aucupi causae, quibus ad meliorem limitum curam custodiamque est excitatus. Viderat is et in sua

ipse prouincia didicerat, uicinos quosque populos in Germania, arma mouere, paratos esse, ex eo imprimis tempore, quo Hunnorum opimae, e patria nostra uictoriae reportatae reliquis Europae gentibus sunt audita, ut euntes ad spem similis fortunae erigerent. Huic igitur generi conarum ut obicem poneret *Henricus*, nihil omisit, quod ad irruptiones uicinorum hostium auerruncandas, facere uideretur. Danis *Slesuicum*; Sarmatis & Slauis *Brandenburgensem* principatum; *Misnensem Lusitiaeque* Marchionatus obiecit iisdem: *Austria, Carinthia & Carniola Strygiae* Hunnis oppositae; Gallis forte ad *Scal* in fluiuium *Antwerpia*, uti ego coniecto. Lege de ceteris WITTEKINDVM lib. I. Annalium; DITHMARVM lib. I. Chronici *Mersburgensis*; HELMOLDVM Chronico *Slauor.* lib. I. cap. 8. SIGBERTVM *Gemblicensem* ad an. 925. GOBELI-

NVM

§. III. Limitaneorum itaque *du-* Verbi MAR-
cum & comitum, uno uerbo MAR- CHIO diuer-
 CHIONVM idem nomen est, Roma- si-fimus in iu-
 nis & Graecis, Longobardis re significa-
 atque in Germania Carolingis & tus.
 Saxonice tandem imperatoribus,
 quod uidimus, pariter adhibitum:
 ipsa autem nominis uis singulis in-
 uicem ualde diuersa (d). Manca
 res est, ciuilem historiam tracta-
 re, absque iuris intellectu: aut in

C 2

pu-

NVM in Cosmodromio aetat. 6. cap. 47. CRANZIVM in Vandalia; LAZIVM in libro de migrationibus gentium; SCHOENLEBEN in Carniola; ADLZREATERVM in annalibus Boiorum. Taceo alios.

(d) Ego meos ita docere soleo, ut multis argumentis ostendam, in publico, feudali ac priuato iure infinitos errores produxisse rerum, in patria natarum, peruersas adpellationes in lingua Latina. Tot criticorum libelli extant, qui uulgacium uerborum notant barbarissimos: utinam idem in iurisprudencia argumentum tractaret iuris arte & li-

terarum praesidio instructus interpres. Utilior haec opera reipublicae esset, quam industria centum orbiliorum, Exempla sunt, cum emphyteusis redditur, ein Zinsgut; Landes-Herr/dux: Grab oder Nichte/ comes; die Landes-Hofstatt/regalia; Lehen/ feudum; Basall/beneficiarius & quae sunt generis eiusdem. Hae imparitates sunt, licet enim Gellii uoce uti, quae prudentioribus etiam, nisi bene caueas, facile imponunt. Id ergo in ore ac animo tum habeat doctor idoneus, adpellatio eadem est, significatio toto coelo diuersa.

Soloecismi
 Ictorum

apud Romanos & Graecos atque Carolingos in Germania.

publico regni iure uersari, sine lumine historiarum (e). Utrumque etiam de arte critica dicendum [f]. Qui igitur superius Marchionum titulos diuersis & gentibus & aetatibus unos eosdemque fuisse, intelleximus, quod argumenti fuerat *historici*: nunc, cum ad *iurium* rationes deuenimus, horum uarietate singula iterum diuellanda ac seiungenda sunt, ne errore, cuius alios arguimus, ipsi prolabamur. ROMANIS AC GRAECIS

Vinculum studii iuris & historiarum.

(e) Scripsit BALDVINVS de uinculo iurisprudentiae cum studio historiarum. Eadem ueritas pluribus etiam aliis testatissima. Confer, si libuerit, *programma* dn. praefidis anto semestre, dum ordinariam iuris professionem capesseret, scriptum.

Errorum hic initia in scholis.

(f) Erroris initium in scholis omnino quaerendum est, aut in ludi magistrorum, quod idem est, uulgaribus libellis. Hi enim interpretamenta uocabulorum nobis in

pueritia suggerunt, quibus inuenes ac uiri difficulter possumus defueneri. Mallet, pueros recitare: *ein Grab, Granus*; quam *comes* & sic in reliquis. Ita enim animos erudiremus in Academiis, nullo praedudiciorum morbo infectos: imo ipsi in adulta aetate difficilioresemus, in effingendis erroribus; quam esse solemus in imitandis. Sed abhorremus a puluere scholarum, id est, parum esse, arbitramur, teneos animos ad denia flesti.

CIS imperatoribus, ut fere infinita potestas fuit [g]; sic horum instituto MARCHIONEM *praefectum* dixeris, cui limitis cura, precario iure, a Caesare fuit deman- data (h). Eandem definitionem

C 3 tem-

Caesarum potestas infinita apud Romanos.

(g) Qui Romani imperii initia ac firmam sub Caesare & Augusto, quorum uestigiis successores imitari, e longinquo etiam cognoverit: is nullum hic nobis scrupulum movebit. Plures Romanis dii; sed unus eis, qui cuncta poterat, imperator. Pendebant ab eius nutu res pace belloque domi ac foris gerendae. Non privato plus iuris in patrimonio, quam Caesari in imperio erat; quod atterere ac diminuire, imo ultima etiam voluntate de eodem testari poterat, nullius intercessu. Nulla senatus, tribunorum nulla in Caesarem auctoritas. Non alia regni, ab a regis iura. *Ordinum; comitiarum; flagitium*, quos dicimus, aliaque nomina, quae imperantis potestatem temperant, tum vel otiosa erant, vel profus inaudita. Summatim lege, si placet, regia, non supremam tantum, sed omnem profus potestatem populus transtulerat in imperatorem, cui, quod placuit,

legis habuit vigorem l. i. ff. de constitution. princip. & §. 6. Inst. de iure nat. Et *genitum* idem reperitur l. i. §. 7. C. de veteri iure enucleando. Quae alii aduersa esse, existimant l. 4. C. de legibus & l. 23. ff. de legat. 3. ad rationes decori aut politicas pertinent, non ad decreta iurisprudentiae.

(h) Qui liberam Caesarum Romanorum potestatem uel ex illis in- ac famulitellegerit, quae loco praecedente Caesaris tum sumus commentati, ei non difficile fuerant, uti ad credendum erit, nulla prouin- officiales reciarum munera fuisse Romanis, liqui: ita quae ortu progressuque aliunde, quoque *mar- chiones*. quam e solius Caesaris nutu pendissent. Caesar duces & comites prouinciarum & constituit & remouit, aliis pro arbitrio surrogatis. Non aliud illis *ius quaesitum* fuerat, atque hoc *quam diu* Caesari placuisse. Caesaris famuli & administri fuerant: non regni officiales aut, qui *usu fructuariorum* iure, more beneficiariorum, gauderent. Exempla

in iure fe-
dali commu-
ni.

tempora habuerunt CAROLIN- GORVM (i). LONGOBAR- DIS

empla id *Belisarii & Narsetis* do-
cent, qui, munere suo in prouin-
ciis limitaneis destituti, non de in-
iuria; sed de fortuna conquere-
bantur, quae apud Caesarem mi-
nus, ac spes eorum fuerat, fauisset.
Scriptores, qui aliter docent, quo-
rum farraginem habes in *COM-
MENTARIO histor. ad Pufendorff-
ium cap. I. §. 20. p. 193.* illi publica
Romani imperii iura minus intelli-
gunt aut iura miscent cum doctri-
na uirtutum. Et quae argumenta
magis manifesta esse possunt, quam
illa, quae in *codice* reperiuntur?
Eam enim libelli Caesarum, quos
ad prouinciarum praefectos dede-
runt, formam habent, ut pateat,
uix seruum domini iusibus sic ad-
strictum fuisse, ac illos Caesarum
mandatis. Summatim, in prouin-
ciis Caesarum famuli fuerant &
mandatarii: in uniuersi imperii ne-
gociis otiosi testes. Quae fons igitur
REINKINGIO & doctoribus
istis ueteranis fuit? qui prin-
cipes rerum publicarum Germaniae,
cum officialibus Romani
Caesaris conferre atque illorum iura
ex horum munere aestimare uo-
lerunt, quo errore non ineptior esse
potest ac pestilentior, qui iura
principum prorsus extinguit. Sane
ipsum Caesarem ad impudici ad-
ulatoris calamum, audio erubuisse.

(i) Hac fraude illis etiam nunc
imponitur, qui ueterum ineptias Carolingicis
reprobarunt. Habeo itaque causas, regibus ca-
publice hic dicendi, in eodem aut dem fere po-
grauiori etiam peccato uersari, qui testas.
publici iuris principia ex imperio
Caroli magni & posterorum eius re-
perunt atque illos, qui ad undeci-
mam & extremum *codicis Iustiniani*
libros in hac doctrina confu-
giunt. Constat apud rerum non
prorsus ignaros, Carolum impera-
torem in Germania prouinciis,
quas ille primus sub imperium u-
nius redegit, liberrimo iure fuisse
dominatum, omnibus ducatibus,
id est, *singularis reipublicae* iuribus
prorsus eueris. Quod si ergo *du-
cum* aut *marchionum*, quod supra
lit. b. p. 17. uidimus, eo imperante, me-
moriam occurrit, non alia huic no-
minum generi uis tribuenda, at-
que ea, quam dedimus in tempo-
ribus Romanorum. Scilicet in uer-
nacula Carolingicos duces aut mar-
chiones reddideris uocabulo *cines*
Tandes, oder Grang, Hauptmanns.
Quod utinam doctores expendis-
sent, neque *μονομία* haec causa
fuisset prolapsionis; qua credide-
runt, sc, uerbo reperto, nostrorum
ducum, quos habemus, iurales
quoque ortusque reperisse atque
fontem Caesareae in ipsos auctori-
tatis.

DIS MARCHIO *cliens siue uasalus, tractu limitaneo a rege donatus* [1]. Alium uero atque ab utroque

sis. Operae pretium non fore, existimauerim, loca conscribere, unde constet, tempore Carolingorum *duces limitaneos* aut alios prouinciales, fuisse *meros ac nudos officiales*, quos princeps ad nutum instituit in munere atque eodem iterum destituit; in prouinciis procurarunt regi uectigalia, monetas, iudicia, militiam, ceteraque administrarunt, *wie etwa ein Amtmann in Holslein; ein Landes-Hauptmann in Schlesien; ein Landtross in Westphalen; ein Groß- oder Ober-Wogt in Francken und Schwaben; ein Landpfleger in Böhern; u. s. w. in comitibus suffragia eorum rogata sunt, nulla decidendi auctoritate illis relicta, sed uel consilii causa uel obsequiis; interdum tres, quinque aut plures annos habuere id munus, non nisi rarissimo exemplo ad dies uitae id delatum; personale, non gentilitium fuit. Tenete hoc o mei! ne quod centum alii fecerunt, hocce uerbi grandioris famulos cum prouinciarum Germaniae dominis comisceatis. Utinam ALTESERRA; CONRINGIUS; OBRECHTVS, triumuiroi doctorum de origine ducum ac comitum, ad hanc linam exempla, magno selectu ac*

numero congesta, exigenter & aestimarent. Plenius hac de re actum est in dissertatione de *iure adlegandi ordinum S. R. I. Von alle gemeinen Reichs-Gesandtschaften* cui non incongrua sunt, quae disputauit GIOVANNI in *Germaniae principis prooemio*.

(1) Non fatigabo lectoris animum coaccruatione eorum, quae Itali doctores, nulla historiariarum notitia instructi, methodo ac dogmate peruerso uastissimis libris ac uoluminibus suis tradita reliquerunt. Neque etiam iuuabit, de *Puteo; Perno; Assicis; Ardizone; Arcedura; Barbatia; Ballapertica* aut aliis nominum portentis aures ferire aut miro harum syllabarum fragore attonitas reddere. Vulgi haec idola sunt, quibus laruum detrahit indagatio ueritatis. Non *Zafiorum & Zoefiorum*: non *Schraderei & Rosenthalii* aut illius, qui haftenus latuit *Mincuccii* uel *Montacuttii* doctrinam ad ueritatis aequilibrium aestimari, religioni habeo. Utinam non in hoc numero essent *regalium* doctores *Sixtinus; Boecrus; Stamlerus*, ceteri, a quibus iurispublici scriptores infecti sunt corruptique: ut *isdem* hic principi

Longobardici sensus in uerbo marchionis.

in iure publi-
co S. R. I.

que diuersum uerbi significatum
in GERMANIA reperimus,
tempore post Carolingos (m). MAR-
CHIO

pi is & Germaniam utri & Italiam
perdita doctrina, existimarent. Nos
uti haftenos in aliis factum est; ita
hic quoque de MARCHIONE
sensus Longobardici agemus sigilla-
tim. Rem ita accipe. Longobar-
di cisalpinæ Italiae domini facti,
regiones, bello captas, uictori po-
pulo distribuerunt. Causa fuit, ut
militibus praestitas compensarent
operas eosdemque beneficiis ad fu-
turas quoque obstrictos haberent.
Regis arbitrio cuncta steterunt pa-
ce belloque. Ipse igitur, in utroque
sibi prospiciendum credidit fide-
libus rerum administris. Alios *inte-
gro territorio* praefecit; quod uel
in *meditullio* regni fuerat situm &
hi audiebant DVCES; uel in *li-
mite* eius, inde uerbum MAR-
CHIONIS: alios ciuitati aut an-
gustioris spatii pago, praecipue
iuris dicandi ergo; dedit nomine
circuloque COMITVM. Hi *ca-
pitanei* regis uel regni adpellantur
J. F. i. pr. J. F. 7. Hauptlinge; uti
hodiernum in Frisia orientali. At-
que hi omnes non tantum usufru-
ctu uixerunt ditionis, sibi com-
missae, uerum etiam uices regias
gesserunt regioque nomine com-
modis ac sicuti iuribus quibuscun-

que gauisi sunt, quae omnia uero
regalia nomine comprehenderunt
2. F. 56. Hodie *dominium utile* di-
cimus, rei non incongruo prorsus
uocabulo. Unde patet, *Longobar-
dicum* Marchionem Romano prae-
stitisse. Ille dominus fuit; hic nu-
dus administrator: ille pacto ac in-
uestitura stetit firmo pede ac iure
in posteris continuando; 1. F. 2. 14.
2. F. 11. hic aura & gratia Caesa-
ris: ille usu regalium uixit; hic nu-
do Caesaris salario & quae diuersi-
firatae aliae sunt ex haftenus dictis
facile intelligendae. Quantum ue-
ro utrumque hoc genus marchio-
num a nostris in Germanico impe-
rio differat, suo mox loco indica-
bitur.

(m) Principia, unde pender o-Marchiones
mne rectoris doctrinae in iure pu-imperii post
blico momentum, in *tractatu de* Carolingos.
*iure adlegandi & Germaniae prin-
cipis* proemio satis luculenter,
quamuis minus plene, exposita
sunt. Lumen industriae meae
primum dedit *ὄπρω*, Henricus
COCCEIUS, cuius *iuris publici*
prudencia post innumeros alios
me in uiam duxit, qua, si Deus
otium dederit, ad reconditas plu-
res ueritates inueniendas dete-
gen-

CHIO huic uel *officialis in limite*
fuit, eoque aut *imperii* (n); aut
prouinciae, (o): uel *dominus pro-*

D

uin-

gendas & limandas me delatum iri,
confido. Quo enim callo obducti
& obtaecati sint animi aliquorum,
ut lucem neque dum uideant aut
tolerent putentque nos de *Olscis* &
Volsis loqui, si Boioariae limites,
doctrinae causa, aestimemus a tem-
poribus *Otrorum*, ipsi uideant. Sed
qui uideant? lumine capti. Ceterum
per illustri uiro gratias ego pro hu-
manitate habeo, qua nuper ad se in
causa publica uenientem excepit.

(n) Memoriam huius generis
marchionatus, pagus *Antwerpiensis*
seruat, quem ego, post innumeras
aliorum coniecturas, quas *LIPSI-*
VS; *BECANVS*; *SCRIBANIVS*;
GRAMMAYE; *GVICCIARDI-*
NVS; *VREDIVS* aliique habent,
eo tempore institutum esse, existi-
mo, quo de Lotharingiae limitibus
inter reges nostros & Gallos di-
fceptatum est & lis transactione
composita. Antiquiora enim se-
cula neque nominis ratio ferre, ne-
que situs pati, uideretur. *Iacobus le*
ROY in grandi uolumine de Ant-
werpiensi Marchionatu ipse nil de-
cidit. Cetera splendidus magis iste
liber, quam utilis. Definitio au-
tem S. R. I. *MARCHIONATVM*
in Caesaris aut dominio situm; aut

ducatu imperii exemptum: utroque
olim casu in extremitate non pro-
uinciae, sed uniuersi imperii limite
constitutum. Et MARCHIO S. R. I.
est comes, Caesari absque intermedio
duce in limitanea ditione parens uel
domanii ergo uel exemptionis.

(o) Non sibi constant doctores, *Marchiones*
quum in medietate Germaniae *prouinciales*
marchiones, id est, *comites limita-*
neos reperiunt; quod res nomini
male congruere uideatur. In hoc
numero sunt *Markgrauatus Bur-*
gouiensis; *Marcanus* in Westpha-
lia; *Stadensis* & forte alii. Sed
salua res est & doctrina *singula-*
rium Germaniae *republicarum*
facile intelligenda. Nam uti qua-
libet earum formam suam peculia-
rem: ita peculiare quoque limi-
tes suos habuit, *Marchii*, quoribus
opus fuerat, firmatos ac custoditos.
Atque hos non *Imperator* instrue-
rat, quod de *imperii marchionati-*
bns von Reichs-Marcgrabschaff-
ten adfirmamus: sed *dux provin-*
ciae der Landes-Herr; in confinis
siue cum aliis ordinibus, *seiner Wils-*
stande; siue cum exteris, quorum
Austriae, Styriae, Carinthiae; Car-
niolae; ac Vinidorum, Chamenfis
Marchionatus refero, quos, notum
est

Marchiones
S. R. Imperii

uinciae uniuersae (p) id est, uere
dicti

est, Boico quondam ducatu clien-
tes (*subuasallos*) paruiffe. Lega-
tur huc *AVENTINVS* Lib. III.
p. 151. *ADLZREITERVS* Parr.
I. lib. V. p. 117. Quod si ex uera-
tis scriptoribus testimonium desi-
deres, omnium plenissime *Heinri-
cus STERO*, ex editione Cani-
si, ad an. 1156. his uerbis scribit:
*Austriae marchionatus a iurisdic-
tione ducis Bauariae exemptus est.* Nam
quatuor marchiones Austriae &
*Syriae, Istriae, Cambesfis, qui dice-
batur de Vohburg, euocati ad ce-
lebrationem curiae ducis Bauariae
ueniebant, sicut hodie Episcopi &
comites ipsius terrae facere tenentur.*
Ceterum ut descriptionem demus
MARCHIONIS provincialis,
comitem eum dicimus, duci paren-
tem ab eoque praefectum limitum pro-
uinciae. **MARCHIONATVM**
uero partem provinciae limitancam
praefectio aut liminarcha instructam.

Marchio
princeps a
marchione
comite longe
diuersus.

(p) Haftenus de marchionibus,
qui uel *administri* Caesaris fuerant,
ut tempore Romanorum atque ae-
uo Carolingorum: uel *capitanei* re-
gis ac regni, uel limitum dominio
donati, quae instituta Longobardo-
rum: uel *comites* Caesaris aut ducis,
inferiori loco constituti, quam Lon-
gobardici, qui *regalia* habuerant,
quorum usu illi caruerunt: nunc
supremum tandem fastigium super-
est, illorum, quos in *principum*

classe & catalogo *ducum* uniuersae
provinciae reperimus, ut hi in-
congruo nomine *Marcgrauen* di-
cti esse, uideantur. Quemadmo-
dum enim Romanorum adpellatio-
nes *et comitum et ducum limitane-
orum* fuerant, quod p. 8. uidimus:
ita potiori iure ultimum hoc genus
marchionum in uernacula quoque
diceretur *Marcgr. Herzog*. In Ger-
manico enim imperio *sex provinciae*
aut singulares respublicae atque
harum *domini* fuerant, ad quos, Ca-
rolingica stirpe, ceu gente regnatri-
ce, extincta, non Caesarum bene-
ficio, sed uel libera ciuium electio-
ne, uel sanguinis iure summa re-
rum peruenit. Horum singuli cum
peculiaribus regna efficerent, parum-
que curarent Francorum conatus,
Ludouico Conradum surrogantium:
placuit tandem uniuersis, in unum
foederatorum corpus coire, & re-
tento pleno territorii iure, mode-
ratorem agnoscerent, quem regali
honore prosequerentur. Hic ne
manus mitteret in provincias, *re-
gulis* suis iam instructas, pactis sibi
prospererunt duces, & ut sum-
mibus in tanta dignitate, quae Cae-
saribus aut regibus est, impendendis re-
ditus responderent, *Rbenensem Fran-
ciam* domanium esse regis sui, uo-
luerunt. Qua in ditione eadem regis
potestas fuit, atque ducibus in suis
territoriis. Quicquid tum in ter-
rito-

rito-

sitorio fuerat, illud fuerat etiam de territorio. Comites, Barones, Nobilitas uniuersa, cuncti, dominio imperii excepto, fuerant sub ducibus suae provinciae: nullus uero directo, aut *immediate*, quod dicimus, Caesari paruerat. *Foris* in cohorte ac castris egerunt ducis sui, si forte comitia imperii per *sex* Germaniae classes, *provincias* aut ducatus sunt indicata: *domi* a nuntio itidem ducis pendere: *ducum* fere, non *Caesarum* beneficia, quae feudi nomine illi possederunt: fidem primum duci, deinde demum Caesari debuerunt, ut *seuda ligia* non *hoc*, sed *illo* tantum intuitu audirent. Hanc nobis imperii formam iura suadent; historiae medii aevi produnt; innumerae rationes tantopere commendant, ut diuinare liceat, pristinum Germaniae robur non ante recuperatum iri, ut fidenter stare & firmo pectore tela atque insultus uicinorum hostium repellere, ab intestinis etiam aemulationibus atque conuulsionibus, quibuscum haecenus est conflictata, se liberare possit, quam pristinae formae & *sex provinciarum* decore feliciter instaurato. Hae autem inter *comites* marchiones & marchiones *duces* ostensa diuersitas quorsum prodest, cum *ducis* & *comitis* eadem nunc in *territorii potestas* sit: idem utriusque *collegium* in comitiis, ut praeter nomen & modum, suffragia *curiam* dicendi, cum *duces uirum* haec dicant, parum aut nihil utriusque inuicem differre, uideantur.

Verum enim uero plurimum tamen confert, haec bene intellexisse. Primum enim quod *duces* iure ducalis auctoritatis habent a *Deo*; *comites* tantum priuilegio debent *imperatorum*. Deinde quoties *dux* cum *comite* de iure disputat, *praesumptio* utique pro *illo* est, non pro *hoc*. Post, si mutatio rerum ac formae imperii aliquid iniquitatis habuit, habuit autem certissime, Caesarem, Papae, cleri, minorum ordinum tyrannide, praestigiiis, caedio parendi & imperandi cupidine, *iniurias* hi intulerunt, *duces* uero passim sunt. Praeterea si ordinum iura Caesari bilem mouent, *comites inuidia* digni, qui ex famulitio ad dominia aspirarunt; *duces commiseratione*, quorum spolia ditare comites, ut sibi iam nunc ducibus pares omnino uideantur. Demum hac ratione locum habet, quod inter uiros magni ingenii & multae experientiae de *suprematu* sub exitum praecedentis seculi disputatum; *ducum* & *comitum* iura ac dignationes usui gentium, quoties cum exteris agitur, plurimum differre, neque satis esse, *status imperii* uerbum perpetuo hic in ore habere. Ut taceam, quae ueritas omnibus aeque grata esse, non potest, cuncta, quae diximus, de *sex pristinis* tantum ducibus, quos *hodie actores* adpellamus, uera esse, non de recentioribus, quorum comitatus a ducatibus saepe cum iniuria auulsi sunt, & *comitum* titulis, Caesarem largitione & facilitate, quo is deprimere auctoritatem *ducum*

dicti territorii [q]. Illi in comitum ordine reponendi; hinc in supremo collegio *ducum* seu archiprincipum, quos, in patria nato uocabulo, ELECTORES dicimus. R. IMPERII [r]. Atque in hoc demum nu-

calem & nouos cum pristinis acclamatione committere uoluit, cum dignitate ducum commutari. Nunquam tamen, quod cursum moneo, recentiores hi duces a pristinis singularium in Germania rerum publicarum consequi potuerunt, ut adficerentur in ordinem eorum atque collegium, quod nunc *electorale* dicimus. Inde est, quod post tempora interregni & paulo ante *uniores* hi duces rarissime in comitiis fuerint. Inferius enim cum exentis comitibus collegium efficere noluerunt: ad *ducale* autem, id est *electorale* non fuerunt admissi. Inde est, quodhodiernum, innumeris prerogatiuis gaudeant principes *electores*, non, quod interpretes A. B. *Rumelinus*, *Buxorffius*, *Linnaeus*; nouissime etiam *Tibulemarinus*, *Crugerus*, aliique putant, ui *electoralis* dignitatis; sed pristini *ducatus* iure non Caesarum gratia, quibus uerustiores sunt, sed *originaria* forma imperii Germani-

ci. Inde est, quod pristini ducatus pro feudis *oblatis* habendi: recentiores *data* plerumque feuda sint.

(q) Territorii significatum supra dedimus p. 10. ad sensum iuris Romani. Patriae nostrae territorium olim audiit *ein geschlossenes Land; ein eigenes Volk*. Inde iurisdictione territorialis, *ein Gebiet über dasselbige*. Atque hoc iterum *ducis limitanei* erat, non *comitis*, denn dieser stunde unter dem *Gebiet eines andern Herzogs*.

Turisdictione territorialis.

(r) Synonyma quondam fuerunt *dux imperii; princeps imperii*; duces Anglis *elector imperii* Ista uox ad potestatem in territorio respexit, inde diuersi ab illis, quos membrana apud SPEELMAN-*NVM*; dux idem *Halsting/semires*; Caesares *fe- illa* autoritatem in comitiis; haec cerunt. Hodie uero cur non omnes duces simul & electores sint, in causa est, quod pristini integra-*m* prouinciarum duces, non per-

miserint,

numero BRANDEBURGENSEM
fuisse, ex FORMVLA (s), quam
D 3 ha-

miserint, ordini ac collegio suo illos adscribi, qui post a Caesare facti fuerunt adpellati. Ut inter primos & originarios Germanici imperii duces & postea genitos ingens diuersitas esse, uideatur. *Illorum* ortus Germanico Caesare antiquiores; *hi* Caesarea progenies. *Illi* feuda oblata possident; *hi* uero data. *Illi* fecerunt Caesarem; *hos* Caesar fecit. *Illi*, pares regibus, liberas republicas praecedunt; non *hi*, quibus hanc dignitatem gentes nullo tempore concesserunt. *Illi* peculiaris reipublicae & integri populi domini sunt; *hi* partem eius, saepe inique occuparunt. *Illorum* hodie minor auctoritas; olim maior; *hi* uero, quod nunc possunt, olim non poterant. *Illi* starent, omni iure scripto extincto; *horum* firmamenta leges imperii. *Illi* imperatores in suo territorio, ueterum clogiis, dicuntur: *hi* imperatorum beneficiis ac priuilegiis sua debent. *Illorum* regalia dicuntur, quasi regibus tantum congrua iura: his uero quod regum beneficia sint. Summatim, *hi* beneficiarii sunt, uasalli sensu Longobardici: *illi* Germanico sensu & iure medijs acui tales, qui foederatorum potius nomen merentur & summam a Longobardicis legibus per incau-

tos doctores iniuriam passi fuerunt. Atque haec de diuersitate *ducum*, qui *electores* sunt ab illis, qui nudi principes. Non in hoc, sed illo semper Brandenburgicum fuisse, ex idoneis argumentis patebit.

(s) Liberata mea cura uim uer- Formula
bi huius exponendi *Oberius GIFA* quid nobis
NIVS. Ita enim in *observationib.* hic uelit?
ad Ling. Latin. p. 98. differit: *FORMVLA* pro iure, proprietate. *Ut hoc oppidum est. Formula Romanorum; illud est formula Graccorum, hoc est in eorum iure, translatione a formulis iuris.* Quas ingenti labore ex instituto collegit *Barnabas BRISSONIVS. LIVIVS Lib. XXXII. n. 109. ait: Perinthus Byzantiis in antiqui formulam iuris restituit. Idem alibi: Asiae ciuitates in antiquam imperii formulam rededit.* Nemo autem significatum, quo nos hic utimur, frequentius repetiit ac *Aurelius CASSIODORVS*, cuius *uariarum lectiones* duobus *libris VII. & VIII.* agunt de *formulis*, id est, iuribus diuersis, *dignitatibus* ac *numerum Romanorum*. Sic *formula consilatus; formula patritius; formula praefecti; comitis; magistris sermiorum* ceteraque in eo singularibus titulis, occurrunt. Ut dubitare non liceat, casta Latinate scribi; *formula ducatus*, pro forma

habet, nobis erit commonstrandum. Ceterum, si, quid haecenus recensiti differant inuicem marchiones, bene intelligatur (t), facile deinceps erit ad dissoluendum uexatas huc usque doctorum quaestiones: *inter marchiones & duces uter*

ac iuribus eius dem. Formam enim pro iure leges nostrae non raro dicunt l. 4. ff. de censibus l. 16. C. de Sacros. Eccl. & l. 2. C. de officio praefecti orient.

Ingens diuersitas marchionum.

(t) Differentias uarii generis marchionum apud Romanos, Longobardos, Francos ac Germanos, in notis, quae praecedunt, satis eruimus. Quapropter mihi certo persuadeo, fore, ut omnes exinde sentiant, quan-

to errore ac prolapsione aliarum non solum gentium marchiones cum nostris in Germania commisceantur: sed etiam quam diuersi prorsus generis hi ipsi in eadem patria sint, ut fieri non possit, quin marchiones duces separemus a marchionibus comitibus, atque illos iterum in primi ac secundi ordinis: hos in prouinciales & S. R. Imperii distinguamus. Iunioribus proderit schema:

marchiones Germaniae sunt uel

principes s. duces, iique ordinis		comites	
<i>primi,</i> ut antiqui illi, quos hodie electores dicimus, qualis est Brandenburgensis.	<i>secundi,</i> qui ducibus exenti in principum classem postea perueniunt, qualis est Badensis.	<i>imperii ut Antwerpensis.</i>	<i>prouinciae ut Austriae quondam Seyriae Burgoniensis.</i>

uter praestet [u]? Marchiones an prin-

Marchio-
num duci sit
praeferen-
dus?

(u) Disputant Itali praecipue doctores, utrum Marchionis dignitas praestet dignitate ducis. *Ludovicus RVDOLFINVS*, libro de *ducibus & comitibus Italiae*, p. 7. n. 21. seq. in utramque sententiam doctores laudat, qui rem, partium studio, aut potius ignoratione ueri, admodum miscent. Vnus ibi pro *Marchione* pugnat, alter pro *Duce*. Vtrique ex futilibus principiis. Ego arbitror, frustra decertari, nisi de quo genere *Marchionum* quaestio sit, definiatur. De *Romanis* supra respondi p. 8. lit. I. Idem forte repetendum esset de *Marchionibus Carolingicis*. Longobardorum autem moribus inter *Marchionem* & *Ducem* nulla de proclatione lis fuit, cum plurima prodant, in eodem utrumque dignitatis gradu fuisse constitutum. Ducis enim uerbum apud hunc populum non, ut in Germania factum esse uidimus, dominum *territorialem*, qui sub se comites haberet; sed *clientem* & *beneficiarium* notat regis. Ast uero talis etiam apud illos fuerat *Marchio*. Qui praeterea duci non paruit, ut in Germania, sed *directo* regi, iisdem profus cum *Duce* rationibus. Ut adeo Longobardis ignorata fuerit descriptio ducis, doctoribus à *Φιλοσοφείσιν* tradita, quod *Dux* sit, qui *sub se habeat comites*, eosque duodecim numero, quae fuit opinio *P. PITHOEI* lib. I.

aduers. cap. 8. p. m. 376. quem exemplis *Antonius Dadinus ALTESER-RA* lib. 1. c. 3. p. 15. confutauit illorum, qui tribus, aut quatuor tantum comitibus praefuerunt, testimonio *Gregorii TVRONENSIS*, *AIMOINI*, aliorumque. Quantum enim absuit, ut comiti subesset dux unus aut plures, tantum quoque absuit, ut ulli duci comites subessent. Inde est, quod iuris feudalis contextus ostendit, *duces*, *Marchiones*, ac *comites* alii nulli *regalia* accepta tulisse, quam ipsi regi absque ullo principe intermedio i. F. 7. & 14. atque 2. F. 10. 56. Er si *Fului PACIANI* recta argumenta sunt, lib. II. c. 25. de *Probat. n. 68. 70.* ut, quis prior in lege nominetur, altero etiam dignitate superior sit: nulla iterum inter *Marchionis* ac *Ducis* honores erit diuersitas. Praefertur *Marchia Ducatui* i. F. 14. in titulo aequae ac in contextu: sed *Marchioni Dux* utrinque iterum praefertur 2. F. 10. omnis ordinis sublata praerogatiua. Inde memorabili atque, ut temporatum fuerant, erudito, responso, num *excellentiae titulus Marchioni competat?* *Iacobus MENOCHIVS* Italiae *Marchionis* dignitatem extollit, ut satis inde pateat, non habere eos, ut *ducibus* quocumque concedant. *Consilium* est ordine CCCII. atque *tomus IV.* reperitur. Quamuis

principum loco, an comitum habendi (x)? & quae sunt generis eiusdem.

S. V.

nismelias ueritati ac ordini auctor consuluisse, si & ipse tempora *Italiae sub Longobardis, Carolingis & Germanicis* imperatoribus cum iisque hos demum titulos inuicem distinguere, sciuisset. Praeterea in hoc sui oblitus est *Menochius*, quod *HOSTIENSEM* laudet, quod duci praeferat Marchionem. Aliud enim prodit *Henricus* ille de *SEGVSIO* in *Summa lib. V. tit. de poenitentis & remissionibus* ad §. cui dux & marchio confiteantur n. 38. p. 1422. In Germaniis facilius ad respondendum. Nam principes *primi* ordinis *marchiones* idem fastigium tenent cum *ducibus primi* ordinis, quorum alter alterum sine discrimine, *Caesareorum* diplomatum fide, praecedit & sequitur. Eadem ratio habenda inter principes *secundi* ordinis *marchiones* ac *duces secundi* ordinis. Ceteri *marchiones*, in comitum classe positi, cuiuscunque in Germania generis ducibus posthabentur.

Marchiones
an principum
loco?

(x) Pater huius quaestiones resolutione ex illis, quae p. 26. lit. p. de *Marchionum* in Germanico imperio diuersitate satis prolixè exposuimus. Alios enim principum: comitum loco iterum alios esse,

docui. Nesciuit hanc distinctionem *Lombardia*. Iltius enim regni principes etiam comites fuere, hoc est in eodem cum ducibus collegio ac ordine apud p. 23. lit. l. dedimus demonstratum. *Henricus* de *SEGVSIO* in *aurea Summa lib. V. de poenit. & remissionibus*. p. 1422. putat: in Italia maiores esse *marchiones* quam *comites*. Contra in *Arelateni* regno comitibus *marchiones* esse *minores*. Hinc *proceres* istius regionis scribere; *comitibus & marchionibus*, hos scilicet illis postponendo. Sed bonus iste doctor ex uno casu ius colligere non debuisset, cum certum sit, utrumque titulum & principem uoluisse & eodem ordinis *passu* ambulasse. Etiam de Francis memorat *An. Dad. ALTESERRA* lib. de *comit. provinciali*. cap. 17. *marchionum* nomen ab illis ad quosque *duces & comites* detortum. Quod dux etiam *marquis* illis audiatur. Nil hic repugno: sed uniuersim, quod idem mox addit, falsum est; labente acuo *marchiones* quosque *ducibus* loco cessisse. Ceterum si *comites Longobardorum* principes dico, non territoriales dominos loquor, quales habent Germani *Landes; Herren* sed

§. IV. Sed ad fontes demum intendendi sunt digiti illorum argumentorum, unde, quod hactenus obscurum fuit, apertum ac manifestum esse, potest: **MARCHIAM BRANDEBURGENSEM PRIMARIUM DUCATVS FORMVLAM HABVISSE.**

Fontes argumentorum; BRAND. MARCH. esse DVCA- TIVM. I. a NOMINE.

E SE.

fed tales, de quibus MENOCHIVM non pudeat *lib. II. cap. 68. n. 45 p. 105. lat. 2.* hanc quaestionem mouere: *an doctores, qui per vicennium iura professi sint, comitibus ac ducibus aequiparentur.* O ter beatam metamorphosin, cathedrae in folium ac *ὄρνυον*. Vos illustria pectora, quid cunctamini ad professiones in Academiis adspirare? cum tanta uobis merces, proxima a regibus dignitas, fideiussore glossa, proponatur. Miror, talia portenta & monstra doctorum Italiam tulisse, regionem ab ingeniorum praestantia commendaram. Insana est & stulta ueteranorum ambitio. Ultimo ne quis ideo scrupulum nobis moueat in oppugnata ducum praerogationibus praerogativa, quod tamen *Austriae*, & ditionis, quae huic annexa est; *Slesuici* etiam atque *Iuliaci* principum exempla in historiis superint, qui e marchio-

num dignitate ac ducis, ceu maiorem, adspirauerint. Ad singula exempla haec sigillatim reponendum. Nam *Austriaci* marchiones in comitum ordine fuerunt, atque, omnino a Boioariae ducatu exempti, nomen *markgrauii* cum titulo ducis commutarunt. *Slesuici* conatus in causa quaerendi, qua se ab imperio auulserunt, ut incongruum esset, summi iuris dominium habere, & imperii marchionem adpellari. *Iuliacensis* marchio ante princeps fuit, quam dux fieret, qui in diplomate Caroli IV. apud *CHIFLETIVM* in *commentario Lothariensi cap. 4. p. 19.* ante *Baulariae* ducem subscripsit. Sed illa tempora uulgi opinionem habuerunt, grandioris sensus uerbum ducis esse, quam marchionis. Ut hodie imperator principes creat, non duces, quasi inter illos & hos praeter nudum nomen aliquid dignitatis interesset.

ducis Bran-
deburgici.

SE. Principio maximum momen-
tum illud est, quod *marchiones*
nostri DVCCVM nomine adpellent
[a] lapides ac marmora in se-
pulchris [b] ; in libris histori-
ci

Ubi iura no-
men dant, ibi
rem quoque
largiuntur.

(a) Cum nomina, praesertim
ea, quae muneris sunt, rebus de-
beant congruere l. 5. C. de defen-
sionib. arque earum nos admonere
l. 2. §. exactis ff. de O. I. ut formu-
larum scriptor, CASSIODORVS
in definiendis munerum officiis,
non clarius ac promptius argu-
mentum esse, existimet, quam no-
men titulumque, ab hoc etiam ini-
tium hic commode fieri posse, sum
arbitratus. Ut enim iusti regulis
esset aduersum, re concessa, nomen
denegare uelle: ita, nomine in-
corruptis testimoniis propugnato,
de ipsa re minus licuerit dubitare.
Res praesumitur illius, cuius nomen
obtinere, uox doctorum est apud
MENOCHIVM lib. III. praesunt.
64. n. 2. Quoniam nomina demon-
strant uoluntatem dicentis ut CEL-
SVS ait l. 7. §. 2. ff. de supell. le-
gata. Itaque, si publico usu pri-
uatoque constet, *marchiones Bran-
deburgenses DVCCIS* uerbo, antiquis-
simis etiam temporibus, adpellatos
fuisse arque *marchionatum* transal-
bini ducatus elogium habuisse:

multum mihi efficisse uideo apud
aequos rerum aestimatores.

(b) Lapides & marmora in iure
fidem facere, constans Istorum do-
ctrina. Philipp. DECIVS Consil.
135. n. 2. p. 145. ex marmoreis literis
rem optime cognitam uult. Anti-
quam probatur per literas scriptas seu
incisas in lapidibus, ait Ioseph. MA-
SCARDVS de probat. uol. 1.
conclus. 105. n. 10. p. 90. uel co-
lumnis, ut habet DVRANDVS in
speculo lib. II. part. II. de proba-
tionibus §. 3. num. 12. p. 626. praeser-
tim etiam in sepulchralibus monu-
mentis, iudicio Pauli de CASTRO
ad l. 4. ff. sepulchrum C. de religio-
sis & funeribus funerum n. 6. p. 178.
Ea itaque his doctoribus reueren-
tia uetustatis est, ut sibi religioni
ducant, sepulchrorum monumen-
ta ambiguitatis incusare. Quod,
cogitatione mortalitatis, confecta
esse uideantur, quae excludat am-
bitiosa mendacia & omnis generis
uanitates. Quae meae rationes
sunt, quibus adiuuandam esse ar-
bitror, tributam inscriptionibus se-
pul-

Quam in iu-
re fidem ha-
beant lapides
& marmora?
in sepulchris
praesertim.

ci plenae fidei (c); ac antecessores
E 2

pulchralibus, sententia doctorum, autoritatem. Accedit, quod cum fucosa pigmenta aedibus sacro coetui destinatis, inprimis indigna sint, reposito in illis monumento maiorem fidem tribuendum esse, censent Pelaez a MPRES de maioribus Hispaniae Part. IV, quaest. 30. n. 317. p. 303. Auger quoque opinionem veritatis epitaphium ab hominibus, quod dicitur religiosum conditum, aut in contubernio eorum, hodie monasterium adpellant, repertum. *Testimonium enim clericorum, multo magis religiosorum, maius est, quam laicorum Prosper FARINACIUS de testibus tit. 7. quaest. 65. n. 177. p. 336. Plurimum itaque momenti habebit, lapidem e coenobio produxisse, qui nobis ducem Brandenburgensem loquatur. Est autem Gernrodanum, id est, a Gerone conditum coenobii epitaphium tale: GERO. DVX. ET. MARCHIO. FVNDA- TOR. ECCLESIAE. SAXO- NYM. ANNO. DNI. DCCCCLXV. XIII. KAL. IVLII. OBIIT. ILLVSTRIS. DVX. ET. MAR- CHIO. HVIVS. ECCLESIAE. FVNDA TOR. CVIVS ANI- MA. REQVIESCAT. IN. PA- CE. AMEN. Descriperunt monumentum plures historici, atque inter hos etiam SPANGENBER- GIVS in Chronico Sax. c. 142. p.*

209. *Andreas ANGELVS lib. II. Chronici Marchiae p. 52. dicitur rns. Henricus MEIBOMIVS in notis ad Wittekindum lib. II. p. 703. Andreas HOPPENRODIVS Annalium Gernrodensium p. 425. domesticus testis est, qui ira scribit: Geronis marchionis Brandenburgensis, mortui effigies, ut antea in toga uiuentis, saxo, quod exuius legit, in armis depicta & insculpta fuit, cum imaginibus Apostolorum ac inscriptione tali, quam modo recitauimus. Atque haec factis de testimonio epitaphii, quoad elogium ducis Brandenburgici. Si cui, insuperhabita Ictorum, quos laudauimus, doctrina auctoritateque, suspecta uideatur lapidum fides, quod in sepulchralibus monumentis plurimum regnet ambitio; monachorum iudicia corrupta sint, qui adulatione in suos nutritios saepius peccent; fraude etiam haud raro imponant posteritati, ut coenobii origines illustriores reddant, extollendo conditorem: hunc sibi temperare uelim a praecipiti iudicio, quod a nemine, nisi reliquis quoque argumentis perlectis, uel expectamus uel extimescimus.*

(c) Quam ciuilia iura chronico-Historicorum arque annalium conditoribus firum quae si dem habeant, certant inuicem do-des in iure? Etos. Quod Nicolaus de PASSE- RIBVS lib. V. de scriptura priuata quaest.

Quam fidem
habeat mo-
numentum
Gernroda-
num ducis
Brandebur-
gici?

quaest. 6. p. 443. & p. 466. 469. de singulis libris diuersimode sentiendum, existimet, causam ego non uideo: cum, quae olim inter *chronica & annales* differentia fuerit, hodie scriptoribus non attendatur. Sed forte *annales* ille dicit scripta, per coacuos confecta, quibus maior fides atque chronicis est, aliunde congestis. *Augustinus BEROLIIVS* historicis monumentis standam esse, putat in rebus *uetustate* ex hominum memoria deletis *uolum. III. consil. 144. n. 36. p. 411.* Idem etiam sentiunt *CACHERANVS consil. I. n. 10. ceteris & Petrus REBVEF* libro *de concordatis inter Papam & Galliae regem, titulo de regia ad praelaturas nominatione p. 237. MYNSINGERVS cent. V. obseru. 79.* camerae praedictio eiusdem opinionis auctoritatem in imperio corroborat; quod etiam facit *Casp. KLOCKIUS tom. III. consil. 182. n. 500. p. 802.* Non minus igitur ad propugnatam hucusque ueritatem illud quoque conferet, scriptores marchiones nostros ducis uerbo adpellauisse. De *Gerone* nostro, marchione Brandeburgensi, auctor *MONTISERENI*, qui Hala duo fere miliaria distat atque nunc est in ditione regis Porusiae *ad an. 1171. p. 36.* mox ab initio scribit: *temporibus primi Ottonis imperatoris duo fuerunt fratres GERO DVX ET MARCHIO & Sigefridus comes.* *Andreas HOPPENRODIVS* primum inter omnes duces cum *Gerone* dicat *annalium Gerono-*

denjum p. 417. dubito, cum ad nostri argumenti testes referre. Extant eiusdem fores pretii uersus in caenobio *GERONRODANO*:

Conditit hoc templum DVX MARGNYVS, MARCHIO GERO.

CHYTRAEVS Lib. I. p. 36. n. 10. refert; *tempore Henrici aucepis DVCEM aduersus Henecos & Obotritos in marchia Brandeburgensi constitutum fuisse.* Idem mox de *VDONE* marchione ait; *eum auctis marchiae oppidis VETEREM DVCATVS formam ei restituisse.* Congruum itaque antiquiori aetate nomen fuit, quo *IOACHIMVS I.* elector Brandeburgicus suo tempore usus est, atque formulae ad concilium Lateranense subscripta, *DVX SLAVORVM.* Extat illa apud *Seuerinum BINIVM Tom. IV. Conciliorum f. 70.* Quae debi-

adpellant hi
marchiones
nostros no-
mine ducum

ad dubia
rationes alicui in doctrina nostra summatim
suboriri possent; ducis uerbo responderetur.
ambiguam esse uim, ut ipsi superius ostendimus §. III. p. 19. & hoc loco minimum repugnare *territoriali* dominio, quod *Gero* non *Slauorum*, sed *Saxonum dux* saluteretur, quaeque sunt generis eiusdem, illae obiectiones non cessant solum, si expendantur, quae inferius dicturi sumus; sed etiam ideo, quod ducis uocabulum *marchionis* uerbo hic praefereatur &, quod magis est, *DEI GRATIA* formulam adiunctam hic habeat uti ex diplomate apud *HOPPENRODIUM* patet p. 423. quae male congruit cum militari praefecto, *einem Sächsischen Officier.* Ceterum cum

res (d); Caesares tandem in di- E 3 plo-

uel e *CRANZII Vandalia lib. II. c. 26.* constet, uarias in marchiam deuictam Saxonum colonias emigrasse, haud dubie Gero, huius populi causa, *dux Saxonum* dicitur; quoniam alibi etiam *marchio Saxonum*, illorum scilicet, qui marchiam oppressis Slaus incoluerunt, ex iisdem rationibus adpellatur apud *HOPPENRODIVM* p. 466. ut alia, quae huc faciunt, taceam, suo loco enumeranda.

Marchiones
Brandenburg.
ducis nomine
salutari a do-
ctoribus.

(d) Non intellexerunt haec tunc doctores, unde factum sit, *ducum* ordini accensum reperiri, cuius nomen limitaneum *comitem* uelit. *Andr. KNICHENIVS Commentatione de Saxonico non prouocandi iure c. IV. n. 6.* putat prouinciarum rectores, pro ut placuerit forte imperatori, ducum, marchionum, comitum titulos sine discrimine, accepisse. Sed hi Longobardorum mores fuerant, quod supra doctum est p. 23. *lit. I.* a quibus Germanici prorsus abhorruerunt, quorum differentiae explicatae sunt p. 31. *lit. u. & p. 32. lit. x.* Quae *REIN-KINGIVS lib. I. class. 4. c. 13. n. 9. p. 394. PAVRMEISTER lib. II. cap. 9. STEPHANI lib. II. Part. 1. c. 6. ARVMAEVS; LIMNAEVS* & quotquot hanc turbam bona deinceps fide exscripserunt, de hoc argumento habent, cum tempora & res publicas, Romanam cum Lon-

gobardica: utranque cum nostra aeuum Carolingicum cum posteriori turpiter confundant, a nobis §. III. ordine & cum distinctione tractata, non merentur allegari. Equidem reperio apud *Philip. KNIPSCHILDIVM* haec uerba: *Brandenburgici duces.* Sed an digitum is ad nostros fontes intenderit, admodum dubito. Manet ergo reperta ueritatis honor uirum illustrem, *Henricum COCCETIVM qui cap. III. Sect. 5. §. 71. 72. p. 75. & 76.* primas hic lineas duxit. Cujus dogmata, ut alia plura, ita & hoc ipsum contra sermones ac calamos eorum, qui uel maleuoli sunt uel rerum ignari, meis argumentis soleo tueri. Et quamuis calumnia & inuidia conatus meos mox aperte, iterum ex insidiis perlatum impetant: obfirmavit tamen contra haec genera insultuum pectus meum & recti scientia & diuini numinis fauor, quem in doctrina mea & lucubrationibus sentire licuit, ut plurimi iuuenes, quorum animi communibus uis a libi, ultra nobile Iustiniani quinquennium, adfecti fuerant, inter auxilia diuina, me doctore, ad trancem redierint, mihi quaesitae, ueritatis. Atque hinc laboris mei & fructus uideo & spem certissimam concipio; fore, ut finis quoque detur hominibus, si uore haec tunc cor-

plomatibus [e], pulchro atque idoneo satis ad probandum contentu. Quid? quod ipsa etiam respublica nostra ne quidem uernaculae
mark.

ducatus
Brandebur-
gici seu
transalbin.

Caesaris di-
ploma mar-
chionem
Brand. ducis
uerbo hone-
stat.

corruptis. Tuum Coeccie! li-
bellum neque meis neque auditorum
mcorum manibus, sponfionem
tibi & nobis facio, inimica capita,
ullum casum erepturum esse.

(e) Imperatoris libello standum
esse, doctorum complurium suffra-
giis probauit *Nicolaus de PASSE-
RIBVS de scriptura lib. III. quaest.
I. p. 303.* Equidem incongrua rei-
publicae nostrae principia alias sa-
piunt haec doctrinae, quae ex Ro-
manarum legum placitis defumuntur;
a quibus ius publicum Ger-
manici imperii prorsus abhorret.
Verum alia omnino ratio est in di-
plomate Caesareo, ad quod in praesenti
argumento respeximus. *Otto I. imperator
Luborn & Tuchin*, loca, Magdeburgensi
archiepsicopatui donat anno 962. Huius
donationis libellus extat, cuius ini-
tium est: *In nomine sancte & indi-
uiduae, Trinitatis Otto, diuina o-
pitulante clementia imperator Augu-
stus.* Si sanctis ac uenerabilibus lo-
cis, nostrorum interueniu fidelium, ex
nostra regia uel imperiali largitate
aliquid largimur, id nobis ad praesentis
uitae statum & aeternae retribu-
tionis emolumentum capessendum

prodesse, confidimus. Quapropter
omnibus fidelibus nostris presentibus
& futuris notum esse uolumus; quo-
modo nos ob spem diuinae remun-
erationis nostrorumque criminum ab-
solutiōe in futuro magni iudicii die,
pro statu quoque uel incolunitate
regni uel imperii nostri, pro sanitate
etiam nostra, dilectique coniugis
nostrae Adelheidis uel filii & e-
quinoci nostri carissimi, regis uide-
licet Ottonis nec non & intuitu ac pe-
titione eiusdem Adelheidis nostrae
carissime coniugis ceterorumque no-
strorum fidelium, consilio Popponis
etiam Wurzburgensis Ecclesiae episcopi
atque GERONIS MAR-
CHIONIS DVCCIS & quae se-
quuntur, neque enim integrum
nobis est, totum hic recitare. Habes
itaque ducem Brandeburgicum
ipsius Caesaris elogio, quo maius
sperari non potest; inprimis cum
Ottonem primum scriptorem habeat,
cuius auctoritate notum est, mar-
chiam Geroni nostro obuenisse.
Ut adeo cum literis clientelaribus,
si haec superessent, conspirare &
perditis illis, locum earum quodam-
modo subire posse, uideantur.

markgraviatus audiat (f), ut pro
 appendice alterius haberi possit,
 sed peculiaris a ceterisque distin-
 cta *provincia* (g): elogio autem
 ipsius

Num inter
 marchiona-
 tum & mark-
 grauiatum
 differentia
 sit?

(f) Non is ego sum, qui discrimen omnibus seculis & scriptoribus obseruari, affirmit inter *marchionatum* & *markgraviatum*. Ut huius possessor comes seu *Cranus* audiat: illius dux seu princeps. Sane utrumque uernaenia dicit *Marckgräbe*, quemadmodum ueterum diplomatum fide scimus. Deest enim linguae nostrae usu adprobata uox, qua *princeps marchio* notari possit atque a *marchione comite* distingui. Verum id tamen non frustra esse, existimo, quod *Brandenburgicus marchionatus* uetustissimis monumentis in Germanico sermone non audiat, *die Marckgrafschaft Brandenburg*; multo minus in Latino *markgraviatus*, cum tamen, uulgi etiam usu, dicamus *die Marckgrafschaft Baden* / *die Marckgrafschaft Antwerpen*; non *die Marck Baden*: sed aliud nomen noster non habeat atque *marchionatus* aut, sine additamento, *der Marck* / ideoque incolae etiam *die Märcker* / regiones *das Märckische* / non *Marckgräbliche* adpellentur. Quo ipso, nisi prorsus fallor, con-

icitari licet, solennem quoque populi ac curiae usum Brandeburgensem marchionatum ab aliis, in ordine comitatum constitutis, eximere uoluisse.

(g) Germania principio statim *sex provincias* habuit, siue republicas peculiare *Franciam*; *Sueciam*; *Boioariam*; *Saxoniā*; *Thuringiam*; *Vandaliam*, aut, quod idem est, nostrum marchionatum. Rege aut duce; populo; legibus; ditione singulae inuicem distinctae ac separatae fuerunt. Proderit hic duorum istorum libellos enolere, quorum doctrinae illis demum magni fiunt, qui legum studio bonarum literarum cultum in iuuentute addiderunt. *Henricum COEGLIVM* & *Iohannem Nicolaum HERTIVM* uolo: illum in maximi pretii opusculo, quod *iris publici prudentiam* sistit: hunc in dissertatione alibi laudata, quae de *specialibus Germanici imperii rebus publicis* agit, & inter eruditas lucubratiunculas eius uiri *tom. II. p. 81. exat*. Quibus commode iungi potest *GIOVANNVS* in proemio,

Quare marchia provinciae nomen gerat?

ipsius imperatoris, quod maximum est, (h) & publico solenni-
que

oemio, quod Germaniae principi pracludit. Scite ergo scribit Albertus KRANTZIVS lib. III. Vandaliae cap. 16. p. 64. An Vandalia aut Vendia marchio collocatus, qui PROVINCIAM tueretur, armis quaesitam & auferere contenderet in diem & quam Romani, simili ex causa, dixere PROVINCIA M, ille adpellavit MARCHIAM.

Marchia
Brandeb. au-
dit ducatus
transalbinus
Caesari.

(h) Maximum momentum illud est, quod omnem dubitationem superat, Brandenburgensem marchiam Caesari clarissimis uerbis idque in publico diplomate nomine uenire TRANSALBINI DVCVTVS. Est is Henricus eius nominis sextus imperator, qui anno 1195. his uerbis scripsit: In nomine sanctae & individuae trinitatis HENRICVS SEXTVS diuina fauente clementia Romanorum imperator, semper Augustus & rex Siciliae. Licet uniuersorum rationibus & iustis desideris nostrae maiestatis facile imperare & uelimus & debeamus assensum; eorum tamen uota magis amplectimur & fauore prosequimur ampliori, que cum rationi non obuiant, pium & commendabile noscuntur habuisse exordium. Expropter uniuersitati presentium & futurorum noti-

tie declaramus, quod cum nobiles uiri Otto Brandenburgensis marchio & comes Albertus frater eius, diuine remunerationis intuitu, ut coelestis patrimonii participes redderentur, prediaque in DVCVTV TRANSALBINO seu marchia Brandenburgensi - - Magdeburgensi Ecclesie tradidissent ab Archiepiscopo & suis canonicis promissionem huiusmodi acceperunt, & quae sequuntur. Huius rei testes sunt, post alios plures, Henricus Colbo PINCERNA de Lutra. Signum domini Henrici sexti Romanorum imperatoris inuictissimi & regis Siciliae. Ego Conradus Hildensemensis Episcopus, Imperialis aule Cancellarius una cum domino Gualtero Troiano episcopo & regni Siciliae Cancellario recognoui. Acta sunt hoc anno dominice incarnationis M CXC.V. indictione, regnante domino Henrico sexto, Romanorum imperatore gloriosissimo, anno regni eius uicesimo octavo, imperii uero septimo & regni Siciliae tertio. Data in Lucana quinto kal. Augusti. Idem imperator anno post literas in pari argumento dedit, quae sequuntur. In nomine sancte & individuae trinitatis HENRICVS SEXTVS, diuina fauente clementia Romanorum impe-

KOLB de
Wartenberg
pincerna
S. R. I.

imperator, semper augustus & rex Sicilie. Uobis, que ad audientiam nostre maiestatis porrecta fuerunt eo libentius imperialis magnificentie impertimur fauorem, quo in ecclesiarum utilitatibus addicitur, nec tamen rationi seu iuris ordini aliquatenus obuiatur. Eapropter uniuersitati presentium & futurorum uoluntate declaramus, quod defecti nostri nobiles uiri Otto Brandeburgensis marchio & comes Albertus frater eius ad profectum salutis animarum suarum predia --- in DVCATV TRANSALBINO SEV MARCHIA BRANDEBURGENSI & in omnibus comitatibus ad marchiam pertinentibus & quae reliqua sunt, quae in publicum prode, meum non est. Ad cuius rei certam impostorem euidentiam presentem paginam inde conscribi iussimus & maiestatis nostre SIGILLO AVREO communiri. Huius rei testes sunt Stephanus Patheus episcopus; Theodoricus Traiect. ecclesie prepositus &c. Fridericus dux Austriae; Ludouicus dux Bauariae; Conradus dux Spoletii; Otto comes de Henneberg; Henricus illustris dux Austriae; Marquardus sinescalcus marchio ancone; dux Rauenne; HENRICVS Colbo PINCERNA DE LVTRA & alii plures. Signum domini Henrici sexti Romanorum imperatoris inuictissimi & regis Sicilie. Ego Conradus Hildembemensis Episcopus, imperialis aule cancellarius una cum domino Gualtero, Troiano episcopo & regni Sicilie cancellario recognoui. Acta sunt haec anno dominicae incarnationis

CIC CXCVII. indiē. xv. regnante domino Henrico sexto, Romano imperatore gloriosissimo, a potentissimo rege Sicilie, anno regni eius xxviii. imperii uero vii. & regni Sicilie tertio. Datum in Linauria, iuxta pactum in Sicil. VII. idus Iulii. In eodem hoc diplomate, quod singulare est, marchionis Brandeburgici epistola, hac causa ad Caesarem data, traditio DVCALIS paginae dicitur. Quem uerbi usum Latinitati quoque superius adseruimus p. 9. lit. i. Ceterum cum in utroque diplomate Colbii de nobilium de LVTRA mentio occurrat ut PINCERNARVM imperii periti: nouo argumento pincernarum dignitas Kolbii Lusrenibus (von Raspers Lautern) adseretur, quod lucubratiunculae meae, ante triennium de Kolbianae gentis gloriosa uetustate (von dem Borzug und Ansehen des Kolbischen Wartenbergischen Hauses Colon. 1704.) editae atque eius p. 62. §. 17. praecipue, ubi pincernatum imperii penes Colbios fuisse, luculenter ostensum fuit, omnino addendum esse, cenleo. Licet honori familiae etiam alium locum nominare diplomatis Caesarei, quod Wilhelmus HEDA exhibet in historia Ultraieclina. p. 323. Sane is eo maioris haberi hic debet; quoniam non solum proximum ab hereditario Marefchallo locum habet Colbii subscriptor: sed etiam Neomagensi comiti ordine est praelatus. Ita enim nomina extant: Henricus MARESCHALCVS de Pa-

pagina duca-
lis.

Principatus
Brandebur-
gici.

que Caesareae aequae, ac Brandeburgicae curiarum usu (i), DVCATVS TRANSALBINVS. Cum etiam, meo & aliorum iudicio, qui rectiorem publici iuris doctrinam habent, tempore illo, quo Germaniae singulares respublicae nondum concussae ac dilaceratae fuerunt, eadem DVCAVS AC PRINCIPIS nomina sint (1): neque illud prae-

genheim, Cunradus COLBO PIN-
CERNA; Menardus Comes de Nim-
mege. Ipsae litterae Friderici I. Caesaris sunt an. CIO GLXV.

Ipsi marchio. (i) Verba litterarum, quantum
nesBrand. ex illis in doctrina nostra profice-
marchion in-re possumus, haec sunt. In nomi-
signiunt no-ne sancte & indiuidus trinitatis.
mine d-catus OTTO diuina fauente clementia
Transalbini. secundus marchio de Brandeburcb.
Licet ad eorum omnium firmitatem,
que in nostra presentia rationaliter
statuuntur, quantum possumus, inten-
dere teneamur: ad id tamen, ut sa-
cta propria firmamento stabili robo-
remus, potiori debito prouocamur.
Eo propter tam uniuersitati presen-
tiam, quam & futuris posterum

declaramus, quod - - - pre-
dia - - - in DVCATV
TRANSALBINO seu marchia
nostra & in omnibus comitatibus ad
marchiam nostram pertinentibus &
reliqua. Anno dominicae incarna-
tionis CIO CXCVI. Indictione XIV.
Presidente sedi Apostolicae Celestino
papa tertio. Regnante gloriosissimo
Romanorum imperatore, semper Au-
gusto & Rege Siciliae Henrico sexto in
nomine domini amen, amen.

(1) Ignorant haec iterum do-princeps
ctores, quorum alii ancipiti cogita-
tione distrahuntur; alii in manife-
sto uersantur errore; plerique nul-
lum remedium superesse putant,
quo PRINCIPIS S. R. I. nomen
monet

idonea ratione definiatur. Mihi expedita uia est, qua ex hoc diuersarum opinionum anfractu cum meis soleo peruenire ad propositam ueritatem. *Principis* uox iuri Romano, publico ac ciuili *Caesarem* notat, quod huc non pertinet. Carolingorum aeuo *primates* aut *proceres* ita dicti sunt, id est, ut ego interpretor, *primarii* regis *administri*. Verum, extincta Carolingorum stirpe in Germania, unde omne publici nunciatus momentum pendet, nomen hoc non nisi *sex* illis prouinciarum *dominis* datum fuit. Hi enim soli ex utraque causa id mereri uidebantur. Siue enim isti *duces* in suis prouinciis egerunt *domi*: siue *foris* in uniuersi imperii conuentu. *Ibi* principes, quasi *Caesares* aut *supremi* suorum territoriorum *arbitri* fuerunt: *hic* ita salutati, quod soli *primates* regni essent, quibus ceteri ordines ac ciuilia imperii membra omnia subiacerentur. Summatim, *ibi* principes in sensu *absoluto*: *hic* in *respectiuo*, liceat cum schola loqui, audiuerunt. Eadem ergo utriusque uerbi tum uis erat, siue *ducem* siue *principem* dixisses. Atque hoc sensu non habet *Iohannes MABILLONIVS*, *lib. III. c. 1. p. 222. artis diplomaticae*, quod de historica lege *PAPEBROCHII* dubitet: *omnia diplomata imperatorum ante Henricum aucupem, quae haec uerba contineant, principes nostri, falsu esse*. Quoniam ante hoc aeuum Germania nostra dominos territoriales non habuit, aut certe,

quod de solo *Cunrado primo* dicendum, non agnouit. Alia proterius uerbi significatio fuit, quando *ordines prouinciales*, qui suo duci parauerunt, *principes*, id est, *primarii* uiri aut ordines prouinciae *primarii*, Gramatico magis, quam publico curiae stylo, fuere salutati. Quod genus loquendi non aliam uerbium atque cam habuit, qua hodie num *lectos*, oratores, philosophos, historicos, principes adpellamus. Inde alii *prouinciae principes*; alii *principes regni* aut imperii fuerunt, tam diuersi ordinis, atque imperant tam diuerso, dominus a subdito solet differre. Haec facies *Germania principum* prouinciae fuit, usque dum, *Caesarum* numerus *au-* inexhausta rapacitate, alibi saepius *stus diuulsis* & p. 26. & 27. *lit. p.* a nobis passim *sex Germaniae* notata, euenit, ut *sex* praepotentia *prouinciarum* *principatus* in partes irent atque, maioribus nostris inaudito casu, in minutissimas quasque particulas, unius & alterius leucae territoriola, disicerentur. Hoc infortunium nouum deinde excepit. Cum enim recens nati *domicelli* uenia *struocabulo*, ducum potestati prouinciaeque suae, *Caesarum* praestigiis, se subduxissent: fieri non potuit aliter, quam ut *Caesari* beneficia haec atque ex alieno corio munificentiam superstitiosum obsequio rependerent & maculam commissae in duces perfidiae abstergerent ac purgarent. Quamuis enim, sui iuris semel facti, re ipsa *principes*, id est domini rerum suae ditionis essent; a uocabulo tamen, *Caesari* fati odioso, sibi non cohibuerunt

Inter anti-
quos & re-
centiores
principes di-
serimen.

Episcopi quo-
iure dican-
tur princen.

buerunt solum: sed etiam alia plu-
ra Germanicis imperatoribus indul-
serunt, quod *antiqui* illi *principes*
nequicquam eis largiti sunt. Sed
cum prioris generis plures essent,
posterior aetas, antiquae regni for-
mae ignara, utriusque iura confudit
atque regulam a *domicellis*, ceu nu-
mero maiori, sumpsit; ipsi post
doctores, qui, cum publica patriae
iura e monumentis *pristinæ obser-
uantiae* discere debuissent, ex iure
codicis Iustiniani docuerunt, aut
scriptis Longobardorum moribus
atque liberrimo sic regno vim attu-
lerunt, ut procul abesse a seruitute.
Obuerterunt capita *principes veterani*
atque uiolento conatui repu-
gnarunt: contra *recentiores* illi im-
positum onus non ita formidarunt,
quod humeri Caesaris iugum non
sentirent, qui imperio *ducum* aut
principum antiquorum quondam
fuere adfueri. Atque cum his turbis
infelix patria tot seculorum lapsu
certauit, ut nullum inter *antiquos &
nouos* ordines discrimen praeter *no-
men* superesset. Tandem quo hoc
non minus ex hominum memoria
deleteretur, factum est, ut Caesares id
agerent, quo cuncti aliquarum tan-
tum uirum *comites* nomen suum
cum *principis* uerbo computarent.
Nummos, gratiam, fidemque, Cae-
sareae familiae perpetuo addictam,
tulere aut etiam postulare promo-
tores a *secularibus*: sed *Ecclesiasti-
ci ordines* suo arbitrio, non Caesa-
ris, *principum* sibi nomina arroga-
runt. Nam extant quidem diplo-
mata Caesarum, quibus *Lussembur-
gum*

gi; Holsatiae; Wurtembergae; ali-
que comites ad principum dignita-
tem euecti sunt: sed antistes *Wurz-
burgensis & Leodiensis* principes impe-
rii adpellantur, nulla indulgentia
imperatorum. Nugas enim, quas
imprudentioribus uendunt, rerum
gnari spernimus. Quae nouorum
nominum arrogancia utrum super-
biae sacri ordinis sit tribuenda,
qui suam principis dignitati praer-
tulit: uel singulari iuris scientiae,
qua, rerum domitio acquiritur, id
est *principis* consecuta potestate,
principis etiam nomine uti licere
neque nouo Caesaris beneficio opus
esse, sunt arbitrati. *Illam* opinio-
nem Angliae regis iudicium firmat,
quo ipse *Episcopum* dimisit, qui *co-
mitis* dignitatem ambiuerat: *pulchre
sapis, nouum comitem te facio ex
Episcopo ueterano.* Locum dedi-
mus in *notis ad Pufendorfium cap.
IV. p. 270.* Hanc uero exempla
sustinent Ecclesiarum antistitum,
qui *principis* uerbo hodiernum ge-
stiunt superbiere. Id etiam reperio,
ante quatuor iam secula *Magdebur-
gensis Archiepiscopatum principatus
imperii* nomine *eines Reichs
Fürstenthums* Caesaris diplomati-
bus uenisse. Ut adeo *Wurzbur-
gensis* non sit, in hoc nomine uel
praerogatiuam quaerere, uel id ex-
tra *episcopatus* sui pomoeria exten-
sum uelle. Et sane, quod duobus *Episcopus
Wurzbur-
gicus Limburgensium comitum* in
genus an *dux
Franconiae* &
Wurzburgensis ducum nomine ufi
sunt,

praetereundum est, *marchionem*
 nostrum, uetustissimorum seculo-
 rum elogiis, & PRINCIPIS uerbo
 (m) nuncupatum; & formulam DEI
 F 3 GRA-

sint; atque post hos alii id iterum
 adhibere, intermiserunt: non leuis
 est coniectura, Limburgenses ad
 profapiam suam, quam a Carolin-
 gorum atque Cunradi primi regis
 eiusque & Franconiae ducis fami-
 lia oriundam crediderunt, instau-
 ratione *tituli* huius, digitum inten-
 disse. Tandem *ducum etiam filii*
principes, puta *inuitatis*, sermo-
 ne Latino audiuerunt. Qua occa-
 sione *Anhaltini* nomen principum
 ceperant. Ottone eius & Alberto
 ad principatus imperii Saxonicum
 & Brandeburgicum promotis, filii
 eorum, quibus Anhaltinus comi-
 tatus distributus fuit, *principis* no-
 men, natalium, non Anhaltini ter-
 ritorii causa, retinuerunt. Donec
 tempora, rerum forte ignara, ipsi
 quoque territorio id inferrent.
 Quasi non recte fieret, *principis*
 nomen gerere in possessione *comi-
 tatus*. Atque mea haec opinio est,
 quam clientelare uinculum confir-
 mat, quo magdeburgico semper ar-
 chiepiscopatu additi fuerunt.

(m) Cum uerborum *ducis* &
principis antiqui, quem primi or-
 dinis supra dixi p. 30. eadem uis sit
 mentionem, haec etiam loca me-

rebuntur, quae *principis* elogio
 Marchionem nostrum adpella-
 runt. Taceo nunc historicos; qui
Geonem, Marchionem, supra me-
 moratum identidem *principis* uerbo
 imo *praecipui principis* honestant,
 ne Grammaticum stylum a publi-
 co solennique curiarum distingue-
 re, nescire uidear. Verum *diploma-
 tis* hic iterum fidem imploro.
 An. 1258. tale extat apud MADE-
 RVM p. 261. *Dei gratia Albertus &c.*
praesente NOBILI PRINCIPIS
Iohanne, marchione de Brandeb.
 Ita etiam Burchardus Archiepiscopus
Magdeburghensis epistolam inci-
 pit *Magdeburghi* scriptam c. 1000.
 xvi. in die beatorum *Viti & Modesti*
martirum: *illustribus PRINCI-*
PIBUS, dominis magnificis Wol-
demaro & Iohanni Brandeburgensis
& Lusatie marchionibus salutem ac
desiderium. Significantius in Ger-
 manico OTTO *magdeburgensis*
antistes in literis quas anno 1336.
 exarauit eodem uerbo utitur: *dem*
erleuchreten fürsten Herrn
Marckgraven zu Brandenburg.
 Quae formulae antiquis elogiis
 congruunt, quae exhibent histo-
 rici.

Cur Anhalti-
 ni principes
 dicantur.

Marchio
 Brandeb.
 princeps au-
 dit S. R. I.

GRATIA principio statim habuisse (n); tulisseque ILLVSTRIS (o) titulum. Atqui singula haec tum non aliis in imperio tributa sunt, quam

Formula,
Dei gratia
principio usi
sunt Brande-
burgici.

(n) Scripsit d. praefes in *Arausione adserta* §. 6. p. 22. de usu prius orum temporum, quem formula habuit, *DEI GRATIA*. Neque sum nescius, praeter illos, quos ibi citati sunt, satis etiam obuios apud MABILLONIVM libellos eorum esse, qui ex inferiori sacri ordinis subfello, nominibus suis uerba iunxerint, *dei gratia*. Sed datum hoc forte Ecclesiastici muneris uocationi, quam non humanam, sed *diuinam* uoluerunt. Rerum ciuiliu officialibus uel administris imperatorum omni tempore nefas fuisse, formula *dei gratia* uti, prorsus existimo. Atque hac causa ueneror suspicioque diplomata Geronis, quorum initia sunt: *GERO DEI GRATIA DVX ET MARCHIO*. Qualia cum apud alios scriptores, tum apud *Govonrodenses annales* quam plurima hodienu super sunt.

Illustris uerbi
sensus medio
aetno.

(o) *Illustris* uerbo reges Francorum sibi mirum placuisse, idoneis monumentis ostendit *Iob. MABILLONIVS lib. II. c. 3. p. 69*. Contra uero Angliae regibus sua

dignitate longe hoc inferius reputatum esse, testatur *Iob. SELDENVS Pars. I. c. 7. de titulis honor. p. 140.* atque idem ex eadem causa Moscouitarum regi displicuisse, libello Caesarei legati probat *Gerhardus FELTMANNVS lib. II. de tit. honor. cap. 7. p. 365.* Italos antecessores taceo, qui inter, *illustris, superillustris, illustrissimi* uerba, dictatoria quadam auctoritate, pristini imperii Romani aemula, uniuersas gentes discrimen docere, non dubitant. Sed boni isti doctores urinam cogitarent, priuatas, non publicas causas respondere ipsorum priuilegiis datum esse. Etsi hoc etiam datum eis fuisset ab imperatoribus, sciant pridem gentes anilem hunc imperii Romani cultum exuisse, decreta autem Pontificis, quem loco illius surrogatum uolunt, nullo non genere ludibrii excepta atque etiam ab illis explosa fuisse, qui Romanae Ecclesiae fidem in rebus diuiniorebus adstrictam profitentur. Mihi in his dogmatibus tempora; respublicae; scriptores; literarum genera distinguenda esse uiden-

quam illis, qui a Caesare proximum fastigium tenuere, aut, quod idem est *ducibus S. R. I.* Singularem quoque locum meretur, quod *Primislaus*, marchia armis in ditionem redacta, se scripsisse fertur nomine REGIS BRANDEBURGICI [p]; Caesare institutum

regis etiam,
Caesaris indulgentia.

videntur: cum solus fere usus magister esse soleat solennium uerborum. Quamuis igitur testatissimum sit, atque solerti & erudito indagato I. C. BECMANNO *diff. X. cap. 1 §. II. & diff. XI. c. 2. §. 3.* diligenter notatum, in medio aeuo imperii duces illustrium uerbo gauisus esse, atque Brandenburgicum pariter marchionem apud historicos & in diplomatum monumentis eodem frequenter uestitum reperi. Cum tamen FRESNEI & SPEELMANNI exempla talia sint, quae regum administris idem datum esse, comprobant, nolim huic argumento multum momenti tribuere.

Rex Brandenburgicus, quo aeuo causaque dicitur?

(p) Uerustus codex CHRONOGRAPHI Brandenburgici, quem edidit Joach. Job. Maderus, circa an. 1552. his uerbis kribit:

buius temporibus fuit in BRANDEBURG REX, Henricus, qui Slauice dicebatur Pribislaus. Qui, Christianus factus, idolum quod in Brandenburg fuit, cum tribus capitibus, quod Triglaui Slauice dicebatur & pro Deo colebatur, destruxit. Cum filium non haberet, Adelbertum marchionem, dictum usum, instituit heredem sui PRINCIPALITVS. Ut adeo Cass. SAGITTARIO in historia Brandenburg. §. 12. p. 10. satisfactum esse uideatur, qui antiqui scriptoris testimonium in delata Alberto Pribislaui hereditare desiderauit. Christophori ENZELTII Chronico Norichiae in uita Alberti uerba haec sunt: Diesen Albertum hatt sehr geliebt Primislaus, welcher sich rauffen lieffsel und ward Henricus genant König zu Brandenburg. Und will

tum hoc prorsus adiuuante (q).

II. a praepositione praeducatur primariis.

§. V. Quamuis is ego non sim, qui, ante quam A. B. conderetur (r), ullum inter primarios imperii duces, quos ex hoc tempore ele-

well ihn Marckgr. Albrecht zu Gebatters gebethen / zu seinem Sohn Ottonc, gab er seinem Paten zum Gebatter; Gelde das Land zu Wandeburg die Zanche genant. Macht auch zu Erben Albertum, seines Landes Wandeburg; mit Bewilligung seines Gemahls; Petrae. Unde luculentum nobis argumentum patet; marchiae regiones *allodiales* fuisse atque post inter feuda non nisi *oblata*.

patrocinio imperatoris:

(q) Caesaris indulgentia an horum factum hoc sit, non definio. Queruntur sane nostri annales, *Andrea ANGELO* interprete, *lib. II. Chron. Ma. ch. p. 74.* Imperatorem, odio adversus pristinum Marchionem concepto, Primislaium hostem in principem, minus forte in domesticis reipublicae turbis sibi adiectum, concitavit. Quod si verum est, nihil tamen novi habendum, cum *Lotharius* imperator acmulum forte *Primislai*, *Canurum*, *Daniae* principem, eiusdem populi causa *REGEM* adpellaverit *VENE-*

DORVM. Cuius historiae testes

disertatio laudat de *auspicio regum* cap. 2. p. 97. Id miror, Danos hoc iuris titulo hodiernum uti, cum tamen non regno, sed regi ac posteris familiae regalis eum dederit imperator, quam gens *Oldenburgica* hoc nexu non attingere videtur.

(r) Quamuis de hac ipsa adhuc multum solem addubitare Namtrum praecedentia electorum patet.

Ex A. B. utrum praecedentia electorum patet. *Carolus* ibi ad solennia coronationis respexit & ordinem suffragiorum in electione; non vero extra collegium alterum alteri praeratum voluisse. Sane inter *Coloniensem* & *Treurentem* antistites, hodiernum controuertitur. Et frustra sunt, si quid in hoc doctrinae genere adsequor, cuncti doctores, qui *Aur. Bullam* in hac lite iudicem quaerunt. Illius enim loca promiscua sunt, neque lirem dirimunt extra ordinarios conuentus. Hinc & ipsa diplomata hoc in ordine varia reperies. Idem mihi iudicium est, de civilis ordinis electoribus. Quod tamen nemini obtrudo.

electores salutamus (s), praestantiae ac praecedentiae discrimen fuisse opiner, cum plura mihi argumenta sint, quae, in alia hic discedere (t),

G

CO-

Electoris
uerbum prin-
cipum titulis
inauditum
ante A. B.

(s) Ultra hanc certe aetatem is uerbi usus non adfurgit, in diplomatis minimum, unde curiae plus est intelligendus. Historici enim si hoc habent aut uulgari sermone scribunt: aut tempora solent anticipare; aut ueras rationes proorsus ignorant.

Ius praecedentiae nullum fuit inter principatus imperii.

(t) Tot libros de iure *της πρως* *deus* excluderunt regum in orbe, in imperio principum in hoc argumento contentiones; sed multi partium studio corrupti sunt, plerique etiam ignorantia peccant idoneorum principiorum, unde ratio ordinis, si quae fuit, repetenda. *Ioannis* a BESSER eruditum manum & calamum, qui, omnium iudicio admirabilis & supra aemulationem positae elegantiae ac luculentiae laudem meretur, hoc negotium expectat, ut arduum & maximi momenti, sic intolerabilibus tamen tricis, fraude, machinis inuolurum, ut cautum omnino scriptorem desideret rerumque gnarum. Utinam id possent principum ac hominum eruditorum rogationes, ut opus maturaret uir illustris

atque excellentissimus, tanto rerum adparatu, ex omnium temporum memoria & potiorum uniuersi orbis rerum publicarum rationibus locupletatum. Cum simile quid ab alio nullo literaria sibi res publica facile polliceatur; quod pauciora exempla sint scriptorum, qui scientiae & industriae, iudicii elegantiaeque laudes adsequuntur, praeterea que longos rerum scribendarum usus habent, huic instituto magno opere necessarios. Utinam manus de hac tabula essent illorum, quorum, suprema laus est, anxio & acerbis labore colligere aliena, & quae collecta sunt, nullo iudicio in publicum protrudere. Ceterum quae mea in *principum imperii* ordine opinio ac obseruatio sit, in doctri. na iuris publici soleo explicare. Nullum omnino ordinem *praecedentiae*, uenia sit uerbo, inter imperii primarios principes fuisse, arbitror, uti hodiernum nullus est inter familias *nobilium* uirorum. In conuentu provinciali superiorem nunc locum habet *nobilis*, quod muneris, aetatis, auctoritatis, aut alia causa alios superet. Sed huius *usui* ac posteris alii

cogunt; multo autem magis absit, ut diplomatum *subscriptores* hoc doceant, quorum haec neque cura fuit, neque auctoritas (u): facit tamen

aliis iterum loco cedunt ex rationibus iisdem. Inaudito argumento uteretur, qui, sui *praedii* causa, uellet aut suprema tenere aut medio loco se ingerere. Iidem mores inter *septemuiros* quondam fuerant & alios quosque unius collegii principes in imperio. Non *principatibus* aut territoriis ordo tum fuit, lege aut consuetudine definitus; sed principum unus alteri *praecessit*, prout aetas, merita in rempublicam, munera imperii uoluerunt. Inde est, quod hodiernum in singularibus Germaniae rebus publicis, *circulos* dicimus, haudquaquam definitum sit, qui praecire aut praeferrere debeat alteri, qui alterum sequi. Inde quoque est, in publicis quondam imperii conuentibus, siue pacis siue belli causa institutis, nunc Boiun Saxoni; hunc iterum illi; utrumque Brandeburgico duci; Brandeburgicum utrique, diuersis temporibus ac principibus, eundi ordine praelatos reperiri. Manifesto enim errore labuntur, qui ex his casibus praecudicia colligunt aut iurium arguunt possessiones, cum

ad decori magis, quam certi iuris regulas pertinuisse, uideantur.

(u) *Ex ordine scripturae maioris a subscriptoris dignitatis colligitur, ut potioris ordine censetur, quem priorem scriptura diplomatibus recitat sententia doctorum est, in nulla ad terprete.* *Modest. PISTORIS Con- praecedenti- fil. Ll. n. 34. not. 1. Et Matthia STE- am argumen- PHANI Lib. II. de iurisdict. part. I. ta.*
c. 6. n. 86. Prouocant itaque isti ad seriem, quam testium nomina habent in diplomatibus. Sed falluntur. Primo enim non propria manu testes subscripserunt diplomatibus, ut siue quisque dignitatis attendere potuisset: sed notarii ac scribae ut alia literarum, sic nomina quoque exararunt, neque omnium, qui actui praesentes fuerant, sed potioris tantum partis. Illud siue factum sit, liberarum ignorantia, non indigna tum uiris nobilibus, qui arma pro calamo tractare, didicerant: siue temporis lucrandi ergo: siue consuetudinis causa, operose disquirat *Iob. MABILLONIVS lib. II. de re diplom. c. 22. p. 165.* Deinde nulla subscriptio cum alia con-

tamen ad *ducalia* iura, reipublicae nostrae adserenda, *Brandenburgensem marchionem* in diplomatis Caesareis non semel, uerum satis frequenter primariis imperii ducibus ordine praelatum, reperiri [x]. Ea enim consecutione minimum uti hinc licet, nostrum

G 2 non

congruit in ordine testium. Discere hoc licet uel e Caesarum constitutionibus atque passionum publicarum tabulis, quas GOLDASTVS, ac illud Germaniae aut potius uniuersi orbis litterarii immortale decus LEIBNITIVS, aliique promulgarunt. Mihi autographa quotidie in scriniis regis ante oculos sunt, opinionis meae incorrupti tutores. Tandem qui ordinis discrimen obseruatum sit in literis: cum in conuentibus quoque is exulauerit, quod paullo ante ostendimus p. 49. lit. r.

Nomen Brandenburgensis Marchionis in classe ducum saepe primo loco stat.

(x) Exempla ubique satis obuia sunt frequenterq; occurrunt. Pauca ex innumeris suffecerint. In diplomate FRIDERICI I. *Caesaris* an. 1157. *dato Goslariae*, quod Maderus exhibet p. 129. subscri-

ptores hoc ordine extant: *Albertus MARCHIO; Fridericus DVX Suenorum*. In constitutionibus, a GOLDASTO editis Tom. III. p. 335. exhibetur Friderici I. an. 1158. serie subscriptorum sequenti: *dux Bauariae; dux Saxoniae; MARCHIO BRANDEBURGENSIS; dux Suaeiae; dux Dalmatiae; Conradus Palatinus comes rheni; dux Meraniae; dux Lotharingiae; dux Brabantiae & ceteri. Eiusdem Tomi III. p. 344. dux Saxoniensis; MARCHIO Albertus; Comes Palatinus rheni, frater imperatoris. Idem reperitur p. 351. Imo p. 400. Marchio Brandenburgensis cunctis ducibus praefertur an. 1247. his uerbis: *marchio Brandenburgensis cum pluribus ducibus & marchionibus & uasillis imperii, & p. 441. anno 1434.**

non inferiori; sed in honoris ac dignitatis eodem cum illis gradu fuisse constitutum [y].

III. a dignitate ELECTORIS, qua poluit marchio Brandenburgensis.

§. VI. Sequitur ELECTORIS dignitas, quae uti maxima est in imperio Germanico; ita socios, non-

Illustres Fridericus marchio Brandenburgensis; Guibelmus comes Palatinus rheni & dux Bauariae. Unde satis clarum est, Brandenburgenses marchiones non solum in ordine primariorum imperii ducum reperiri: sed etiam aliquoties illis loco anteferri. Conferenda cum his ea sunt, quae sequenti paragrapho p. 57. lit. f. docebimus Brandenburgicum inter electores primo quondam loco stetitisse.

Classes diuersi ordinis principum raro miscentur a scriptoribus.

(y) Iohannes MABILONIVS lib. II. de re diplom. cap. 21. §. 13. p. 162. facit suum hac de re iudicium his uerbis: *in tanta subscribentium ac testium uarietate hic fere ordo seruatus est, ut primo loco reges: tum episcopi: dein abbates: post eos principes subscriberent, ut ex uariis actis constat. Hic nos obtinuit non modo in Gallia, sed etiam in Hispania & Anglia.* Apud Germanos idem poruit temporum superstitio, ut nostris etiam principibus, id est, reum ac prouinciarum dominis in-

fimi ordinis abbates in subscribendo praestitisse, reperiamus. Qui mores in patria nostra eo maiorem exigunt admirationem; quo clarius est, Francorum principes, regis ac regni administratos fuisse, atque ne umbram habuisse illius potestatis, qua nostri a temporibus post Carolingicam stirpem singulares respublicas & hodiernum regunt & olim rexere. Inter ipsos quoque *sacculares*, qui dicuntur, aliquid iterum classes fuisse, pleraque exempla docent. *Primam* constituere integrorum prouinciarum domini, qui hodie electores sunt: *alteram* principes inde exenti: *tertiam* comites & barones: *quartam* equites: *quintam* ac ultimam *nobiles*. Hos cancellos neque uetustas confudit, neque tabellariorum facile ignorantia. Ut adeo argumentum hoc ad nostrum hunc scopum omnino facere uideatur. Quamuis ultima inprimis & penultima classes non eodem ubique ordine dispositas reperiamus.

nonnisi principum supremi ordinis collegas fert [a], indeque locum facit nostro argumento. Quamuis enim infinitae clarissimorum uirorum de *ortu* successuque colle-

G 3

gii

uera origo &
ratio electo-
rum.

(a) Prima huius doctrinae rudimenta dedi §. 111. lit. p. pag. 26-28. Res summatim ita intelligi debet. Momenta uniuersi imperii in comitiis sunt expensa. Inter haec praecipuum fuit, eligi imperatorem. Ad comitia uocati sunt sex populi Germaniae, *Franci; Sueui; Saxones; Thuringi; Boii; Venedi*. Singulis populis singuli duces aut domini fuerant. Horum quisque cum suis castra posuit locauitque sigillatim. (*Haecenus WIPPO testis erit in uita Cunradi p. 424.*) Obfuit tanta multitudo, quin singuli e populo suffragia uirum dicerent. Ducibus igitur id datum fuit, ut de candidatis imperii principio deliberarent (*Praetaxationis uerbo id exprimit ALBERTVS Stadenfis ad an. 1240 p. 215.*) Pluribus iraque probatus, populis uniuersis nomine indicatus fuit. Populi acclamatio ad sensum nota erat: murmure aut fremitu dissentiebant. Utrumque fiebat turmatim. In contraria quoties irum est, difficillimum fuerat, maiorem partem distinguere a minori. Manus ita-

que conferrae. Ubi potentiorum suffragia uicerunt, atque hi duces. Taedet ergo ceteros, impensas facere ad comitia & suffragii nullum uidere fructum. Inde conuentus huiusmodi frequentes esse, ceperunt. Quo ipso creuit *ducum* auctoritas. Noui principes (*quorum rationes habitae §. 3. lit. r. p. 29.*) a pristinis in sanctius illud praetaxandi (*praetaxandi*) consilium non admisi, pariter abesse maluerunt; quam exclusionem hac offendi. Atque hinc facile intelligitur: *nullum inter electores reperiri, qui non sit inter sex pristinos & originarios imperii duces.* Quod satis est ad firmitudinem nostri argumenti. Pueriles enim atque uulgares de origine electorum opiniones confutatione mea digna, non arbitror. Purgent isti doctores caput, id est temporum ac historiarum monumenta ante confulant expendantque ad ea, quae hic scripti: quam sibi sapere in hac doctrina uideantur. Bone Deus! miseret animum fabularum, quibus libelli nostrorum hodiernum sciant.

gii electorum concertationes & o-
lim fuerint (b) & nunc sint (c),
quae nullo etiam tempore exitum
inuenient; cum quid disputetur,
quid respondeatur, paucissimis ue-
re

libelli de or-
tu electorum
olim,

(b) Innumeri fere auctores sunt, qui disputando de hac materia, sibi in libellis suis mirum placent. Taceo turbam doctorum, qui *iuris publici* se magistros credunt; interpretes etiam praetereo in *auream bullam; instrumentum pacis Westphalicae & capitulationes*; neque historicos ultimorum seculorum numero; cum plures sint, qui ex instituto hanc spartam exornarint. *Onuphrii PANVINII* lucubrariuncula fabulas excutit, neque attingit neriora. *SCHARDIVS* plus operis habet, quam salis. Utrumque iudicio ac industria uincit *GEWOLDVS*, sed paruum studia hunc obeaerunt. *Idem* de *FREHERO* dicendum. Urinam magni hi niri sciuisent, se *diuersa*, non *contraria* docere. *Bojariiae* dux omni tempore *elector* fuit: idemque & *Palatinus*. Sed dices, *octo* sic erunt electores. Regeo, nonem atque decem, interdum plures fuisse. *Sex* prouinciarum *duces & tres* cancellarios, facros antistites. His quandoque *Lo-*

rbaringiae interdum & *Isiriae* duces: saepius etiam *nonos* principes *Austriacum, Brabantinum*, aliosque accessisse, ut tamen ac fraude, neque stabili & cunctis agnito iure. Hoc lumine scriptores lege, quisquis es, & sapiens nobiscum aut, si mauis, facies cum ueritate. *CONRINGII* industria nunquam satis laudata est, sed hanc ille meram non attingit, quia Carolingica tempora, cum nostris; peregrinas res Italorum, cum patriis miscet, noxio & intolerabili errore. Ceterorum fere nomina memoratu indigna sunt, quibus satis est, hucusque laudatos exscriptisse.

(c) Miror hanc litem post duorum seculorum concertationes hodieque nondum compositam esse. Sed plerique alienis tantum oculis uident nesciuntque limites scientiae proferre. Decus illud cultioris orbis meritoque suo polyhistor, *LEIBNITIVS* rerum hucusque ignaros erudire potest, quem testem ac interpretem nostri dogmatis hic laudamus.

re constet [d] : in id tamen omnes CON-

dissolutio du-
biorum de
electoribus
S. R. I.

[d] Qui mea doctrina animum bene imbuit, ei non difficile erit, ad conciliandum, dissoluendum, respondendum, opiniones, dubitationes quaestionesque, in hac lite motas. Exemplis id docebo, utilia in calamum ueniunt. *Electores* quo tempore instituti? Repono, uerbum ambigui sensus esse. Aut enim ius, *praetrahandi* de electione, notat, cuius origo se prodit extincta Carolingorum stirpe in Germania; quia tum pristina patriae forma rediit, TACITO descripta cap. II. de moribus Germ. de minoribus rebus PRINCIPES (idem, qui electores §. 4. p. 43. 44.) de maioribus omnes. Ita tamen, ut ea quoque, quorum penes plebem arbitrium est, apud principes [electores] PRAETRACTENTVR [praetaxentur, quod uerbum scriptorum mediae aevi est §. VI. lit. a.] Aut uox *electoris* eam vim habet, ut, exclusis reliquis, apud primarios tantum principes sit, imperatorem eligendi. Atque hoc uel moribus factum est, uel lege. Illud pedentim accidit, nouis partim principibus, quod a PRAETRACTANDI iure per antiquos illos & primarios duces excluderentur, [§. 3. p. 27. §. 4. p. 43.] dissidiorum rædio & causae desperatione, extra comitorum castra emanentibus; partim quod & reliquis po-

pulus minus frequenter ad comitia ueniret. Qui enim sub *primariis* ducebus fuerat, uitandae aemulationis causa, abfuit: qui uero in ditione nouorum principum uixere, ipsis principibus de iure suo remittentibus, non absque dedecore quodam comitiis sine duce & capite interfuisent. Sensim ergo pristinae consuetudinis mutatio facta, quae a tempore diuulsorum in Germania principatum, id est Cunradi III. & Friderici I. aeuo in historia obseruatur. Usque uero Carolus IV. primus esset, qui rem, haecenus disputatam, in gratiam antiquorum principum, ut par erat, publica sanctione definiret. Haec causa est, quare alii ortus *electorum* ad tempora Ottonum reiciant, &, cum in ea opinione illi sint, Saxones iure *sanguinis*, non *suffragis* procerum imperio successisse, Ottonis III. institutum allegent. Atque hi ueri sunt, *praetractandi* iure electoris facultatem definiunt, imo tum uetustiora eis tempora largimur. Alii uero, qui *electores* in Friderico I. demum reperiunt, de moribus intelligendi sunt; non extra litem positis. Inde est, quod identidem recentiores etiam principes, conuentibus eligendi causa institutis interfuisse, scriptoribus memorentur. Haec lege ac tene & uoluminibus te fidenter

consentiunt, principio statim, quantopere etiam in eo uariant, Brandenburgicum marchionem, in *electorum* classe constitutum reperiri [e]. Imo, si ueterrimis scriptoribus

denter committe, tanto apparatu scriptis. Sponsor sum, te hoc Ariadnae sydere ex labyrintho opinionum & dubitationum euasurum esse, in quo alii ostia uident, sed exitum non adinueniunt.

Brandenburgensis Marchio principio statim inter electores.

(9) Rectum *Christophori GEWOLDI* iudicium est, quod *cap. 12. p. 771. de septemuiratu* his uerbis prodit: *de marchiae Brandenburgensis electoribus, quibus a primaena septemuiralis ordinis institutione per diuersas quamuis familias, dignitas ista electoralis citra ullam contradictionem competuit, atque etiamnum sacra recta competit, tamquam de re clara & quae nunquam in controuersiam uocata fuit, nihil hic opus est, multa dicere.* Equidem *Onuphrius PANVINIVS cap. 6. duobus locis §. 2. p. 86. & §. 21. p. 111.* riuum esse, dicit, Brandenburgici & Palatini ad Rhenum mentionem non haberi in plurimis imperii comitiis. *Albertus KRANTZIVS etiam lib. II. Vandaliae cap. 15. p. 63.* putat, se uix intelligere, qua de-

num causa factum sit, ut *Otto III. electuram Brandenburgensi marchioni dederit, praeteritis Francorum; Sueuorum; Boiorum* praepotentibus ducibus. Sed dubitationes hae nullius momenti sunt lectori, mea doctrina ex superioribus erudito. Nam aliud est *facultate*, eligendi imperatorem gaudere: aliud est hoc iure interdum *non uti*, quoties Slatuorum uiciorum irruptionibus & domesticae turbae marchionem praesentiam postularunt, ut prouincia sua exire atque abesse nequirit. Deinde falso eximuntur numero electorum, antiquioris significatus *Francorum; Boiorum; Sueuorum* duces: hos enim singulos negotium electionis praetraclauisse, & ratio uult, §. 6. *lit. a.* prodita, & historiorum ibi monumenta testantur. Verum *Boioariae* Palatinatu Rheni adiuncto, duo electoratus in unum uersi; *Franconiae* aeternae & *Sueviae* ducatus cum morte *Cuntadini* expirarunt atque cum his quoque iura electoratus.

Qui

ribus nulloque partium studio corruptis (f) fides est: sique auctoritas

H pro-

Qui enim in utriusque loca successisse videntur, iuniorum principum catalogo accensiti sunt, neque agniti unquam a veteranis collegae. Frustra itaque sunt adser-tiones Georgii SABINI in historia Hugonis p. 69. Hugo diem obiit cxi. quo quidem anno principes imperii electores constituti sunt. Unde verisimile est, hunc ipsum Hugonem fuisse primum ex marchionibus electorem, aut effecisse apud Ottonem, ut marchiones Brandenburgenses electoribus annumerentur. Quem vulgares chronographi sequuntur. Nihil ferè melior CONRINGIVS, qui dissert. de Officialib. imperii §. 15. p. 159. ad Albertum usum hic respicit, atque hunc primum censet electorem fuisse. Quid enim verbum electoris velit, ipse definire nescit, ad nostram doctrinam §. lit. a. & d. explicandus. Id certo demonstrasse, nobis satis est principio statim Brandenburgicum marchionem inter primarios imperii principes fuisse, propterea-que de eligendo imperatore cum aliis sui generis praetradidisse. Hisce enim solis omne postea momentum Caesareae electionis obuennisse, nouioribus exclusis, §. 6. lit. a. & d. plene expositum esse, reperietur.

(f) Quid de praestantia principum in monumentis antiquiorum seculorum iudicem §. 5. lit. r. s. satis prodidi luculenter. Hic loci *ναρ ανθωνου* scribo atq; ita arguo. Aut Electores habent praestantiae ordinem, aut non habent: si non habent; frustra disputatur, quis primus aut ultimus sit; si habent, primarius locus debebitur Brandenburgico electori. Omnes doctores fatentur, non vetustiorum collegii electorum haftenus memoriam extare, quam apud Martinum POLONVM, scriptorem circa annum 1250. Ast is ad annum 986. p. m. 173. electores hoc ordine recitat: licet isti tres Ottones per successionem generis regnauerint: tamen postea fuit institutum, ut per officiales imperii imperator eligeretur. Qui sunt septem, videlicet primo tres CANCELLARIi isti Maguntinensis, Treuerensis, Colonienfis: MARCHIO BRANDEBURGENSIS Camerarius est; Palatinus dapifer; dux Saxoniaeensem portat; rex Boheimus pincernam ag t. Eodem disponit ordine electores Iob. Bapt. PLATINA in vita Gregorii V. p. m. 142. fide & auctoritate PTOLEMAEI scriptoris seculi XII. qui ait: Ecclesiasticis additi sunt & quatuor principes

Brandenburgicus elector
primus est
inter ciuilibus
ordinis electores.

Brandenburgensis inter quosque civilis ordinis electores PRIMARIUS fuit, principemque locum habuit ante Palatinum atque Saxonem. Quam praestantiam cum exteri, atque inprimis Italici doctores nostro tribuant, ad pristinos quoque ceremoniarum codices, supremo pontifi-

H 2

Caesarem electum esse, intelligimus. Talis autem ea est: *Nos Balduinus TRĒVIRENSIS Archiepiscopus pro nobis & nomine nostro; praefatus uero dominus Petrus Archiepiscopus MOGVNTI-NVS pro se & nomine suo; nos uero Iohannes Bohemiae & Poloniae rex; Wolodomarus marchio BRANDEBURGENSIS; Iohannes dux SAXONIAE praedicti, quilibet nostrum pro se & nomine suo uotis nostris praesentes, ius totale ea uice in electione habentes, consensimus concorditer in eundem dominum Ludouicum, & ipsum nominauimus regem in imperatorem promouendum, cetera. Datus apud Franckenuore decimo Calend. Nouembr. anno domini M C I C C C I I I. Permagni fieri debet hoc documentum, quod ex archiuo ducis Boioariae edidit Christo-*

*phorus GEWOLDVS de septemuiratu §. 37. p. m. 67. partim, quod ipsos electores testes habeat, quo illi loco Brandenburgensem collegam suum stare, uelint; partim quod paulo ante A. B. scriptum sit, idoneo testimonio, eoque Brandeburgicum nulli electorum loco ac ordine quidquam concessisse. Congruunt his sacrae ceremoniarum leges, quas orbi Christiano quondam dederat pontifex Romanus. Caesar BARONIVS, cui nulla Romae serinia inaccessa fuerunt, idoneus nobis testis est. Ille eniam tomo X. *annal. ad an. 996. n. 43. p. 1048.* ad ordinem thesauri Vaticani, reliquis quoque electoribus Brandeburgicum loco antepone re uiderat. Verum satis de his, quae ad hypotheses magis aliorum, quam meas doctrinas disputata fuerunt.*

tifici sacros, haud dubie licuerit
prouocare (h): ut mirum non fit,
ingenuos auctores in causa haere-
re, qua ipsi demum primus cum
infimo loco fuerit permutatus (i).
Ce-

Ceremoniale
Pontificis
Romani.

(h) Utinam copia mihi esset eius generis libri, qui ad nostros homines, ualde raro solent peruenire. Sacra enim ceremoniarum iura inter arcana sapientiae transalpinæ atque in Pontificis thesauro iis cimeliis accensentur, quæ profanam hæretici manum fugere solent. Ceremoniarum in aula Porusisæ regis magister supremus, uti ingentem cuiusuis generis solennium adparatum habet, ex uniuersæ Europæ angulis congestum: ita quoque Pontificii ceremonialis aliquot codices atque inter hos manu tantum exarata, neque dum typis exscripta duo uolumina habet, quorum in hac dubitatione interim licuerit prouocare.

Hodie quis
locus archi-
camerario?

(i) Non ex suo forte ingenio, sed iudicio mediæ acui scribit *Petrus OPMEERVS in Chronographia p. 627. Trium Germaniæ nationum principibus cura deman- data electionis. Rheni Palatinus Francorum nomine eligit; marchio BRANDEBURGENSIS VAN-*

DALORVM; dux Saxonis Cj- salbinorum. Qui cum recentior sit, præteriri non debet. Docet forte, peregrinos scriptores a pristino electorum ordine desuesieri non potuisse, quin Brandeburgicum alii electoribus anteferrent. Inde *BEV- THERVS animaduers. historicar. c. XIII. n. 37.* putat, *Carolus electorem mutasse ac constituisse, ut Palatinus, inter electores Politicos antea ultimus, nunc primus: BRAN- DEBURGICVS nero olim PRIMVS, nunc ultimus esset.* In quo scriptor, quantiuis pretii is alias sit, haudquaquam fallitur, si certum ac definitum ordinem electores, quod, præter me, alii credunt, unquam habuerunt, isque e diplomatum ordine sit discendus. Ut nempe ex electionis decreto, quod *Georg. HER- WARDVS* recitat in *defensione Lud. IV. part. I. p. 10.* annoque 1314. scriptum est, concludunt pro Bohemiæ rege auctores, *GOL- DASTO nominati lib. III. de regno Bohem. c. 6. p. 305.* Quare non habet
LI-

Ceterum quas nenas alii de *archicomite* [1] Brandeburgensi proferunt, inter deliria consenescentis seculi referri merentur.

§. VII. Officii munus supremi ^{IV. ab officii munere supremi CAMERARII} in imperio CAMERARII [a], fir-

H 3 mis-

LIMNAEVS *lib. III. cap. II. n. 9.* quod feriem, quam speculi Saxonicum auctor sequitur, hic opponat: neque *Iustus Simoldus SCHVZIVS*, quod exercirat. *VII. rhes. 23. p. 567.* huic argumento adplaudat. Auctoritates enim auctoritatibus opponuntur, & me iudice id colligitur, *praecedentiae* iura tenui argumentorum filo pendere, id est, eandem omnibus dignitatem, eundem ordinem semper fuisse.

De archicomitibus, no-uo Germaniae portento.

(1) *Henricus Guntherus THVLEMARIVS cap. XVII. n. 14. p. 221.* de nostro electore ait, *hic ARCHICOMES* vocatur. Sed pudet, sordidi poetae atque hominis rerum prorsus ignari auctoritate stare uelle. *Henricum AQUILONIPOLENSSEM* hic arguo, qui in carmine, putido dicendi genere scripto, *de primordiis urbis Lubecanae lib. II. cap. 8. p. 615.* editionis *Meibomiana* uerba sic torquet: *Albertus Brandenburgi-*

cus archicomites. Sed quaeso, quid neniae privati scriptoris, inter publica imperii nostri iura? Iudicia de ceteris ineptiis huius poetastri collegit uir industrius ac eruditus *Iob. MOLLERVS* in *bibliotheca septentrionis cap. 6. §. 18. pag. 92.*

(a) Licet Romanorum aequae ac inter palatina Graecorum imperatoribus praeter officia munera *augustae domus*, et CAMERARII.

iam alia plura fuerint, quod ex libris *CODINI*, & qui hunc explicat ac supplet, *GVTHERII* atque *NOTITIA IMPERII PANCIROLLI* licet intelligere: moribus tamen Germanorum *quatuor palatina officia* & solennia & praecipua fuisse, primariis regni proceribus delata, in antiquis scriptorum ac literarum monumentis traditum reperimus. De Franco imperio *HINC MARVS epist. III. cap. 16. p. 27.* ait: *post eos, cancellarios scilicet, sacrum palatium*

tium per hos ministros disponebatur. Per CAMERARIVM videlicet; comitem PALATII; Senescalcum BVTICVLARIVM, id est pincernam; COMITEM STABVLLI, nobis mareschallum; Mansionarium; Venatores principales quatuor; Falconarium. Dices ergo non quatuor, sed octo hunc Palatina officia numerare. Verum aliter Germanico imperio placuit: numerum scilicet contrahere. Testatur hoc WITTEKINDVS ad annum 936. Lothariorum dux Gisilbertus omnia procurabat (id est CAMERARII munus obibat, cui ex HINCMARI alio loco, cap. XXII. p. 31. prodito, omnia uniuersim in palatio procuranda fuisse, quod pluribus etiam docet Carolus du FRESNE Tom. I. glossarii p. 702.) Eberhardus mensae praeerat, DAPIFERVM habes, Hermannus Francio, PINCERNA; Arnulfus equestri ordini praeerat, quod MARESCHALLI. Eodem eos numero DITHMARVS lib. IV. Chronici Mersburg. p. 160. recenset: celebrata solemnitas in Quedlenburg a rege, ubi QVATVOR ministrabant duces Henricus ad MENSAM; Cunradus ad CAMERAM; Hezil ad CELLARIAM; Bernhardus PONS praesuit. Sufficiant haec. Alia plura ante nos congesserunt GOLDASTVS de regno Bohem. lib. III. c. 8. p. 317. LEHMAN NVS in Chronico Spirensi; FREHERVS & GEWOLDVS in lite de Septemuiratus; MALLINCROTTVS de Archicancellariis; SPAN-

HEMIVS in causa uicariatus, CONRINGIVS de officialibus imperii; THVLEMARIVS de octouiratu; nouissimus fere est WAGENSELIVS, qui scriptor sub exitum anni praeteriti magna orientalium litterarum iactura obiit. Scriptum enim de Archiofficialibus testatur, uirum hunc plus operae in illis, quam in Germaniae, medii praesertim acui documentis posuisse. Idem fere iudicium meretur FREINSHEMIVS in libro, pro electorum praesentia scripto. Quare autem numerus in Germanico imperio contractus sit: id ex grauissimis causis uideatur euenisse. Mansionarii enim munere simul fungitur mareschallus. IMPERII autem VENATORES & FALCONARIOS, eodem, quo Carolini iure, neque Ottones constituere poterant neque posteri eorum. Quoniam uenationes, quae Carolingorum fuerant, eorum stirpe extincta, territorii, id est, principum iuribus accessere. Ut adeo nomen rei parum congruum fuisset, uenationibus imperii destitui & creare tamen imperii uenatores. Qui enim postea numerantur archibecchi; piscatores uenatores imperii; qui cum aliis pluribus recensentur in dissert. de iure postlarum hereditario vom Recht des General-Erb-Posaments §. 2. p. 3. Cuncta illa nomina uel Caesaris domanium respexerunt: uel praeter rem data sunt, ad meram pristinae imperii formae aemulationem.

quare hodie non plura, quam quatuor.

missima iterum noui argumenti conclusio est; pro ordinis primarij principatu (b). Equidem prorsus

Archiofficio (b) Intolerabiles hic iterum tri-
habent non- cae sunt, quibus doctores huius ar-
nisi *primarij* gumenti filum innectunt inuol-
ordinis *prin-* uuntque. Id quidem omnes uolunt,
cipes: non *archiefficialem imperij* non reperiri,
tamen pro- qui idem non sit in classe *electo-*
pterea om- *rum*. Verum enimuero *Daniae* re-
nis archioffi- ges *Hungariae, Poloniae*que multo-
cialis est *ele-* tics in comitiis imperij adparuisse;
Hor. in solenni Caesaris progressu enssem
praerulisse; aulaeque officijs alijs
fuisse defunctos: in praecedente
notula allegati scriptores ex coac-
nis monumentis testantur. Ast
num extraneis propterea regibus
locus fuit inter principes *electores*.
Handquaquam puto. In arcana e-
nim principum imperij consilia ex-
teros reges admittere, Germani-
ci imperij saluti maiestatique obes-
se, uidebatur. Caesaris tamen pro-
cerumque solennes progressus, con-
fessus item conuiuiaque regum ho-
spitum praesentia cohonestari, inter
argumenta fuerat dignitatis & am-
plitudinis Germanici imperij, ad
pristinam Romani aemulationem, ubi
Augustum, curru uestum, octo
quandoque reges eundo comitati
sunt. Imo, nisi prorsus fallor, Caesar
in *singulis conuentibus nouos prin-*

cipes nominauit ad *archiefficiarum*
munera obeunda, ut adeo neque
ad dies uitae neque uni perpetuo
genti, ea collata fuisse, existima-
uerim. Atque haec causa est, qua-
re ab Archiofficio ad *electorum*
nulla conclusio. Et uero *Speculi*
auctor dicit: *Bobenus non eligit,*
quia non est Germanus; Archiofficii
enim honor neque ei, neque alijs
regibus exteris disputatus est, quo-
ties eum Caesar deualis purpuratis
sed *electoralis*, quae dicuntur, iura
ab imperio pependere, quod *Bobemum*,
singulari causa, primo in *sub-*
sidium, si in suffragiorum numero
conuenire non poterant, post uero
orani casu ad *electionem* imperatoris
admisit. Qui ea propter hodiernum
neque *condendae capitulationi* inter-
est, nisi in illis *articulis*, qui de e-
lectione ac coronatione agunt; ne-
que ad ceteros *electorum* conuentus
requiri adsolet, cum priuilegium,
quo *elector* est, stricti iuris esse ui-
deatur. Quod qui sciunt, illis non
difficile est, ad dubitationes dissol-
uendas, quas doctores hic agitare
solent. Ceterum id satis manife-
stum est, post *reges* & primarij or-
dinis *principes* recentiores alios hoc

sus hic a doctoribus ab eo, qui, imperii *septemuiros*, *archiofficii* causa, ut loquuntur, non *prouincia* iure, Caesarem eligere, existimant (c): neque tamen alium ullum, quam singularis *prouinciae ducem*, id munus unquam sustinere potuisse, & ipsi largiuntur & omni aeuo (d) constat. Itaque si lu-

munere indignos semper existimatos fuisse. Quae enim quidam eorum sibi & olim adrogarunt & adrogant hodiernum: illa, quod praecedente loco scripsi, non in numero *imperii archiofficiarum* haberi posse, uidentur. Satis itaque nobis est, filium argumenti cohaerere ad *primarii ordinis principem* ab *archiofficiali* S. R. I.

Utrum ab archiofficiis prouenerint electoratus?

(c) Sane omnia mihi loca illorum suspecta uidentur, ubi formula habetur: *Saxo eligit: quia mareballus*. Neque enim omnis quondam archiofficialis elector fuit, quod *praecedenti animaduersione* probaui: neque omnis elector Archiofficialis, ut dictum est *p. 63. lit. b.* Superest igitur, ut doctrina nostra repetatur *e. p. 53. lit. a.* ex quo loco satis manifestum est, *primam* ele-

ctorum originem a primariorum *principatumum* iuribus, neque aliunde prouenisse. Prudenter Hannoveranus atque ad pristinas imperii rationes facit, qui motam de archiofficio litem declinat, salua nouemuiratus auctoritate.

(d) Superius in hac eadem paragrapho *lit. b. p. 63.* satis hoc fuit expeditum. Sed ex illo ipso loco sit, nisi qui hic obiciat; ad *archiofficii* munus non opus esse dignitate electoris, quod extranei reges illud sustinuisse, reperiantur. Verum exempla haec ita intelligenda sunt, ut *electorali maiorem*; non uero *minorem* ea dignitate principem ad archiofficiu[m] capessendum habilem fuisse, existimemus. Alios scrupulos eximit. §. 7. *lit. a.*

An archiofficialis non sit, nisi qui & elector?

luculenter expeditum est, *Camerarii* prouinciam, omnibus ceteris longe praestantio-
rem (e), penes
BRANDEBURGICOS MARCHIO-
NES

Praestantia muneris su-
premi camerarii.

(e) Camerarii munus inter palatina quaeque praestitisse, omnes rerum gnari fatebuntur. Voluit hoc & amplitudo eius, & res maximi momenti, quae Camerario creditae fuerunt. Ille regni *diadema*, purpuram, coronam, *sceptrum* & *symbola* pretiosa alia custodit, cuius propterea insigne, regis *sceptrum*: ille nuntios & cuiusque generis *legatos* excepit & accessu apud regem facto, iterum dimisit, inde & *clauem* gessit aulae cubicularum: ille, quod perpetuo a principis latere esset, arcanorum regis conscius fuit: imo, quae insignis momenti fuerant, rex cum *illo* ante praetractauit, quam alii officiales in consilium adhiberentur: uniuersae aulae decus ac ordo summam ab *illius* cura ac instituto pependit: ille pro salute regis, oblectatione, commodis diu noctuque uigilias egit: redituum quoque regalium *ille* supremus curator fuit. Ita limites spartae camerarii ponunt HINC MARVS; GREGORIUS TVRONENSIS; OKAMVS, pluresque, quorum loca ante me a-

lii congeserunt. Obiter noto, quod iuris publici quidam doctores sint, qui, cum regalis thesauri curam penes camerarium fuisse uideant, claris enim uerbis *QVAESTOREM* imperii Brandeburgicum dicit SABELLICVS *Ennead. IX. lib. II. p. 340. edit. Lugdun.* ualde propterea mirentur, permisisse in Westphalica pacificatione *Brandeburgicos*; nouum *Archibefaurarii* munus institui & *Malino* deferri. Sed is semper fuit genius Brandeburgicae gentis, ut publicis commodis sua postponat. Atque haec camerarii muneris amplitudo ac praestantia cum scriptoribus satis confessi sit; nemo esse poterit, qui de causa dubitet, quare *camerarius* imperii inter reliquos officiales omnes *primas* tenuerit, atque *principem locum* occupauerit. Hoc enim ordine classes *archiofficialium* instruunt *Hincmarus*; *Witrekindus*; *Diethmarus*, quorum uerba §. 7. *lit. a. & f. p. 57.* excerpta sunt, qui *Archicamerario* *supremum* locum tribuere, uidentur. Conferri etiam possunt, *Lancelotus Andreas LAVDEN.*

NES *sex* abhinc *seculis* stetisse,
in tantam enim aetatem historia-
rum monumenta adsurgunt (f):
id

DENSIS in templo omnium indi-
cum Lib. I. c. 1. §. 4. p. 74. & C. BAR-
THVS lib. 10. 41. aduers. c. 15. qui pro
loco archicamerarii primario plura
alia adducunt. Has antiqui imperii
rationes, ut Brandenburgici quon-
dam electores fecere, ita nunc Po-
rusiae quoque regis aula imitatur:
nbi camerarii munus *supremum* in-
ter *officiales* quosque honoris fasti-
gium, id est, proximum a regia
domo locum habere, uel e *ceremo-
niali* constat, ante annum, regis
iussu, promulgato. Quod idem
Saxonici quoque electores faci-
ant *marescallum* omnibus aulae
administris praefereudo, non qui-
dem pari cum nostris iure, ut ullo
anquam tempore *marescalli* archi-
officium reliquis cunctis praestitis-
se existiment: sed hac forte causa,
quod nullum inter ipsos imperii *ar-
chiofficialis* praestantiae ordinem fu-
isse, credant. Quod nos de electo-

Archicamerarii munus
quot seculis
reperitur
penes mar-
chiones
Brandenburgi-
sos?

ribus §. 5. lit. 1. p. 49. & §. 6. lit. f.
p. 57. adterrum iuimus.
(f) Archiofficia imperii neque
tempore Ottonum, neque diu post
hereditaria fuisse, uerum solenni
quouis conuentu ab imperatore pro
arbitrio inter reges aut primarios
imperii principes distributa, §. 7. lit.

b. p. 63. plenius exposui. Inde *Ar-
chicamerarium* imperii quondam e-
git dux Lotbavngiae; egit eundem
dux Sueviae ac Franciae, quod §.
7. lit. a. p. 61. ostensum; egerunt
forte alii etiam reges aut duces, quo-
rum nomina nunc mihi non occur-
runt. Vetustissimam memoriam,
qua inter archiofficiales Brandebur-
gicus reperitur, nobis serauit AR-
NOLDVS Lubecensis ad annum
1182. lib. III. c. 9. p. 319. ubi his uer-
bis scribit: *Fridericus imperator e-
dixit curiam famosissimam & cele-
berrimam apud Moguntiam, quae
celebrata est in pentecoste, anno uerbi
incarnationis MCLXXXII. ut fi-
lium suum Henricum regem, mili-
tem crearet & gladium militiae super
semur eius potentissimum accingeret.*
*Officium dapiferi, pincernae, came-
rarii, marescalli non nisi reges, uel du-
ces, aut MARCHIONES admi-
nistrabant.* Sed hunc marchionem
BRANDEBURGICVM fuisse,
nemo unquam dubitauit. Atque
eo minus ambigere hic licet, quo
clarior est locus Ortonis de S. BLA-
SIO, qui cap. 26. *chronici* p. 210.
sigillatim memorat, *DUCEM
SLAVORVM*, id est Brandebur-
gicum

id sane dubitationem nullam habet, marchiam nostram ex hoc etiam tempore principem in Germania ducatum effecisse. Verum illa institutio, qua uel archiofficiarum,

I 2

uel

gicum marchionem isti conuentui adfuisse. Qui alii tum reges ac principes munere hoc defuncti sint, eorum nomina euoluit *Carolus Ludou. TOLNERVS Histor. Palat. cap. 6. p. 171.* Circa idem fere tempus literas ALEXANDRI Pontificis habet *Goldastus Constitution. imperial. tom. III. p. 355.* ubi haec uerba reperiuntur: *De mandato filii nostri Friderici, illustris Romanorum imperatoris, filius marchionis Brandeburgici Alberti, uir nobilis magnus & potens & CAMERARIVS ipsius imperatoris, & principes regni Teutonici iuramentum praestiterunt. Atque ex eo fere tempore testatissimum est, Archicamerarii munus perpetuo atque gentilitio iure in Brandeburgica domo perseuerauisse. ANONYMVS scriptor Erpoldi Lindenbrogii ad ann. 1240. p. 111. eos enumerat archiofficiales, qui nobis sunt hodiernum; Palatinus vbeni eligis, quia dapifer est; dux Saxoniae, quia marescalcus; margrauius BRANDEBURGENSIS, quia CAMERARIVS; rex Bohemiae, quia pincerna est, non eli-*

git, quia Teutonicus non est. Eadem procius uerba repetit ad eundem annum 1240. *Albertus STADENSIS p. m. 215.* Proxime ante interregnum in electione in primis *Wilhelmi, Hollandiae comitis, Brandeburgicum marchionem & electoris & archiofficialis, supremi scilicet camerarii munere functum esse, omnium scriptorum fide constat. ANONYMVS magni chronici Belgii p. 245. Reuerus SNOIVS lib. VII. in Wilhelmo p. 90. Iohannes de BEKA in Chron. Ultraie. p. m. 68. in Ottone tertio episcopo. Iohannes a LEIDIS Carmelitanus lib. XXIII. cap. 9. p. 200. TRITHEMIVS in Chronico Hirsau-giensi adh. a. taceo alios, in tanto omnium scriptorum concentu. Marchio, aiunt, Brandeburgicae, regis CAMERARIVS, annulum imperatori tradidit, dicens: accipe signaculum monarchiae & Romanorum imperium in suo uigore conserues, ab incursu barbarorum. Uicium haud dubie hostem Sclauorum populum uult, cuius hoc sermone Caesarem admonet.*

uelelectoralium munerum nomina ceteris principum *titulis*, publico curiarum usu, adscripta sunt, tardior longe cum nostris, tū aliis omnibus [g] fuit. Neque enim archicamerarii uerbum ante annum CIOCCCXL. [h] &, uicennio demum post, *electo.*

In principum (g) MONZAMBANO, sub titulis quo quo nomine scriptor Pufendorfius tempore ad-aretauctor Carolus Ludouicus, princeps elector Palatinus, cap. 4. §. 3. hiberi ceptae sub. fin. putat: a tempore A. Bullae elector & ar- principes demum nomini suo ritulum *electoris* & *electoris* adiacere ampliorique quam *reliqui* dignatione aestimari coepisse. Ultimum miror, quod princeps elector sibi ac suis collegis pessime consuluerit, praerogatiuarum prae iunioribus principibus initia quaerendo in A. B. Uetustiorum temporum & honorifica magis principia docuimus §. 6. p. 53. lit. a. & genuini ad hoc dogma fontes aperti sunt p. 26. 32. Et p. 42. maxime lit. l. Primum autem, quod habet, expositione hac indiget, iam ante auream bullam primarios principes in diplomatibus sua *archiofficia* nominasse: uerum post eam uocem demum adhibuisse *electoris*.

(h) Wolodomarum, marchionem Brandeburgicum in hoc argumento primum reperio. Equidem is ipse plura etiam diplomata edidit, in quibus nulla *archicamerarii* muneris occurrit mentio: Wie Wolodomar von der Gnade Gottes Marggrabe to Brandeborch und to Lufige, & quae sequuntur. Lo eyne Defunde besser vordeschreven Densge / hebbe wy deszen Breff gegeben / vorgefegelt mit unserm Infigele; dat is geschyn up den Welde to Ducom / na de Wort Godes / dusend Jar / drihunder Jar / in den vierteynten Jare / des negeften Wids betrecken / vor Sunthe Thomas Taghe. Verum ab anno 1349. alia extant, quae *Archicamerarii* uerbum adscriptum habent nomini marchionis Wir Wolde mar von Gostis Gnaden Marggrabe zu Brandeburgh und des P. R. Reichs

Archicamer.
uox quo tempore primum reperiatur in titulo Brandeburgici marchionis ?
1351.

Abre

Electoris [i] uocabulum in diploma-
I 3 ti-

Ubrister Kemmerer. Bekennen
offentlich an diesem keginwartigen
Briue 1c. der do gegeben ist nach
Gots Geburt dreizehnhundert und
darnach in den nün und vierzig-
sten Jare zu den Berlyn in der
Stad. In den Dinstage nach den
heiligen Aposteln Tage Sent Phi-
lips und Sente Jacobs. Idem
mos postea constanter seruatus est.
marchionatu inprimis ad Boicam
stirpem deuoluto. Anno 1351. li-
bellus ita scriptus reperitur. Wir
Ludwig von Gots Gnaden Marg-
graff zu Brandeburg und zu Lu-
sitz / des heiligen Römischen
Reichs obirster Kammerer;
Pfalzgraff by Rhne; Herzog in
Beyren und in Kernten; Graff zu
Tyrol und zu Görz und Vogt der
Gotteshauser Nglei / Trient und tu
Brixen / bekennen vor uns & quae
reliqua sunt. Finis eius est, des
habe wir unser Ingeffigel an dessen
Brief gehalten. Der gegeben ist
zu Stendel nach Godes Geburt
dreizehnhundert Jar dar na in den
eyn und funffzigsten Jare an sent
Clemens Tage. Omitto plures
nominare, cum exinde in mores
iuerit, *archicamerari* uerbum ceteris
marchionum nominibus titulis-
que constanter adscribi.

Electoris uer-
bum quando

(i) Archiofficii genus titulo
principum adponi coepisse ante A.

B. expositum est in praecedentibus. adhiberi ce-
sed nullius diplomatis memini, primum fuerit
quod A. B. aetatem superet atque in titulo
nomini principis archiofficialis ad-
scripsum quoque habeat uerbum *electoris*. Anno 1377. demum oc-
currit instrumentum Caroli IV. ubi

inter alios testes subscriptor est:
Sigismundus Brandeburgensis mar-
chionis, sacri imperii ARCHICA-
MERARIUS princeps ELECTOR. Et, paulo post, *Petrus*

Colbo de Warrenberg imperialis
riae magister. Datum Tangermünde
anno domini MCCCLXXVII
indictione XV. V. Kal. Iulii, regno-

rum nostrorum anno XXXI. im-
perii uero XXIII. Equidem Bo-
huslaus BALBINVS in miscel-
lan. regni Bohemiae dec. 1. Lib. 8.
uolum. 1. p. 58. literas habet Lud-
uici marchionis Brandeburgici, quas
ipse scriptor hoc sine claudit: *scri-*
psimus animo deliberato, de certa
scientia, uelut Marchio Brandenburg.

Lusitiae princeps, ELECTOR
& ARCHICAMERARIUS
sacri imperii confirmamus praesen-
tium sub nostri sigilli testimonio lise-
rarum. Dasam Narnberg MCCCLV.
indict. viii. feria post festum S.
Andreae Apostoli. Verum ex initio
earum (quas etiam GOLDA-
STVS exhibet in appendice docu-
mentor. ad regnum Bohem. p. 70. &
71.)

Wartenberg
Kaiserlicher
Obber- Hof-
meister.

tibus potui reperire. Quod ipsum non sine graui causa mihi factum esse, uidetur [1].

§. VIII.

71.) facile patet, *electoris* uerbum a nomine marchionis abesse, in fine autem propterea expressum reperiri, quod epistola haec sententiam firmiter, in collegio *electorum* latam. Ubi scribendum omnino fuerat, qua demum autoritate eandem suo adfensu corroboraret. Idem repetendum est in diplomate, quod *Balbinus eiusd. libr. p. 256.* repetit. Ut adeo legis, supra datae, neque dum me poenitere queat. *ARCHIPRINCIPIS Brandenburgici* nomen Sigismundum Caes. Friderico Hohenzollerano dedisse, aliis notatum est.

Quisae cardius in titulo principum adhibiti *archiofficii & electoratus.*

(1) Quod de *Brandenburgensi* duce scripsi, id de aliis quoque principibus *electoribus* uerum est, eos ante annum 1340. neque *archiofficium* neque *electoris* uerbum nomini suo unquam adscripsisse. Uel *BALBINI* locus p. 256. docere id potest, quem modo citauimus. Cum, post *Brandenburgici* marchionis, etiam aliorum principum *electorum* ibi diplomata occurrant, cum neutrius uerbi additamento. Quid autem, cur *archiofficiales* se citius scripserunt; serius *electores*? Id mihi ex eo intelligere uideor: Pri-

um *archiofficii & electoratus* iura inuicem prorsus seiuncta fuisse, neque ex illo hoc prouenisse, quod p. 64. *lit. o.* iam docui. Deinde, praecipui iure, absque ulla cum aliis imperii principibus controuersia, *archiofficialium* munera *genitalia* permansisse apud *primarios* duces: uerum ad societatem *conuentus* atque suffragiorum de *Caesare eligendo*, summatim ad *collegium electorale* mira quadam accumulatione, recentiores quoque principes contendisse. Quapropter sententia superioris iudicis ante opus esse uidebatur, quam *originarii* principes, quos p. 43. & 53. scripsi, hoc symbolo se a *junioribus* distinguere prorsus ac separarent. Atque haec causa *aurcae B.* fuit, in qua *Carolus IV.* item in antiquiorum principum gratiam decidit, & quod illi, principio *Germanici imperii, praeractando* publica negotia imperii, (p. 55.) atque post, exclusis aliis, eadem etiam procurando atque definiendo, diu ante, sed contradicentibus aliis, possederant, *pragmatica* demum sanctione, pace plurium composuit; ut non praeter meritum esse uide-

§. VIII. Praeterea aliis iam ob-
feruatum est [a], solis quondam

V. ab OFFI-
CIALIBVS
Brandebur-
gici marchi-
onis, in quo-

du-

aideretur, rei semel pacatae me-
moriam electoris uerbo retinere, at-
que solenni eius perpetuoque in-
titulis ac nominibus principum usu
repetere subinde ac instaurare.

[a] Primus forte id obseruauit
*Marquard. FREHERVS in no-
tis ad constit. Caroli crassi de expe-
ditione Rom. §. 6. p. 211.* Cum en-
im singulis in ea principibus qua-
tuor officiales palatini concedan-
tur, addit commentator; *sine his
non est iustus imperii principatus.*
Cum uero hanc *constitutionem* cun-
cti pro supposititiâ haberent; alii
doctores a quouis hoc principe re-
quiri negarunt, aut certe require-
re omiserunt, ut rem, quae cor-
ruat, destructo eius fundamento.
Qua forte causa *Martinus* quoque
*RANGO in Pomerania diplo-
matica p. 313* titubanter scripsit: Alii
recitant semel dicta, neque an ue-
re dictum, inquirunt. Verum satis
confessum atque tot diplomatum
fide certum est, alii nulli palati-
nos officiales constituere fas un-
quam fuisse, quam principibus Im-
perii. Inter praerogatiuas enim
principum a Caesare id referri, ui-
deas apud *SANDEVM de feo-
dis Geldriae lib. II. c. 2. n. 14.* atque
in Germania principe lib. VI. c. 2.

p. 61. pluribusque aliis. Summa rei
fuit; ut officiales palatini eius gene-
ris principes iisdem iuribus utantur,
quibus imperii ministeriales utuntur.

Ut formula habet diplomatis Brun-
sueuicensis, MEIBOMIO, MA-
DERO & SAGITTARIO
descripti. Scilicet noluit uerustas,
reipublicae symbola habere & ta-
men destitui republica singulari.
Quapropter, licet Grammatico sen-
su cubiculi custodiam quilibet opu-
lensus pater familias dare posset
homini priuato, atque ab ea *cubicu-
larium* denominare: priuilegio ta-
men aut singularis reipublicae iu-
re opus esse uidebatur, ad solennem
aulae ac curiae usum, ne uel lu-
dibrio se exponeret, qui sibi hanc
facultatem, priuato ausu, adroga-
ret, uel in dedecus atque oppro-
brium imperii officialium id uerge-
re posset. Quod uero EYBENI-
VS cap. 9. *elect. feud. §. 10.* oppo-
nat, reperire se tamen, a tempore
Caroli IV. id rarissime obseruatum
fuisse: in eo haudquaquam fallitur.
Ex eo enim tempore abusus & igno-
rantia pristini iuris, quae in princi-
pibus etiam regnauit, omnia com-
misit confuditque. Uti hodie-
num minutissimi cuiusuis territo-
rii domicelli, consiliarios, ut uo-

cant,

Palatinos of-
ficiales non
habuit, nisi
DVX impe-
rii.

rum olim numero ipsi etiam duces
MECLEN.
BVRGICI.

ducibus in Germania datum fuisse, ut *aulicae domus* adparatum haberent, Caesareae aemulum, id est, QVATVOR OFFICIALES *palatinos* (b). Atque horum aliorumque plurium memoria Brande-

cant, *intimos* faciunt, cum *extimos* alere nesciant: quamvis uel ex *Germania principe lib. II. c. 1. p. 29. c. 1. p. 36.* clarum sit, ante ann. 1570 maximos imperii principes septemuiros *secretiorem senatum* (einen *Geheimden oder Staats-Rath*) non habuisse. Imo hodie etiam plures ex *nobilitate*, eaque *provinciali*, ad aemulationem forte imperii *immediatae* ab aliquo iam tempore uillicos suos aut agriculturae procuratores grandi *consiliarium* omnino honestant *Abeliche Rätche* / *Abeliche Amts Rätche*. Quod sane, nisi auctoritate *principis* id faciant, inter seculi & impudentiae ludibria merito refertur. Hoc lumen adfundi illis debet, quae congestit *THVLEMARIVS cap. 20. de octogiratu §. 40. p. 335.* Ceterum quod recentiores privilegio habent: illud solo provinciae, iure tenent principes *primarii, electores.*

(b) Non putauerim, si *quatuor* Utrum plures *officialium* sit mentio in literis instituti principatus, *denen Fürstens Pa-* *ten* hoc ipso prohibendum esse, ne alii pluresque ab illis constituerentur. Sane *Brunswicensis*, modo recitata, formula talis est, quae fidei faciat, *omnes ministeriale, quos Caesar habet, uel rex, principem quoque habere ac constituere posse, & constitutos in eodem cum aliis iure futuros esse.* Inde uidemus, alios *quatuor* tantum, plures aut pauciores alios instituisse. In *Carniolae* ducatu *undecim hereditarium officialium der Erb Alemtzer* recenseet *Iob. Wiehardus VALVASOR lib. IX. cap. 2. p. 10* hoc ordine. 1) *Der Erb Hofmeister*, die *Er. v. Thurn* 2) *Erb. Cämmerer*, die *Er. v. Auerberg* 3) *Erb. Marschalle* / die *Er. von Auerberg* 4) *Erb. Stallmeister* / die *Er. v. Lamberg* 5) *Erb. Zehgermeister* / die *Er. v. Rhiesel* 6) *Erbs*

deburgensi iterum marchiae hodi- enum

K

Erb. Stäbelmeister v. **Eib.** 7) **Erb. Mundschenke**, v. **Eggenberg** 8) **Erb. Silber-Cammerer** v. **Ragenstein** 9) **Erb. Dorfchneider**, **Ge.** v. **Andenstein** 10) **Erb. Truchsaß** v. **Hohenwarth** 11) **Erb. Falckenmeister** v. **Panizolli**. Ita praeter septem alios nesciuit Ultraiectinus antistes, quos enumerat **Wilhelmus HEDA ad an. 1121. p. 282.** in diplomate, quod admodum memorabile est. Claseshae sunt: 1) **dapifer** dux Brabantiae; 2) **uenator** dux Geldriae 3) **mareschalcus** Comes Hollandiae 4) **Camerarius** dux Cluiae 5) **lanitor** comes Benthemensis 6) **pincerna** dnus de Cuke 7) **signifer** dnus de Choer. Miror, non occurrere hos officiales apud **Anonium MATTHAEI** in utilissimo de *nobilitate* commentario *lib. II. c. 45.* Docet enim auctor suo exemplo, quam feliciter in historia uersetur **ICTUS**. In historia dico, non Romana tantum, quae mortalium ingenia diu fatis exercuit, & cultum habet, quem meretur: sed Germanicam uolo, atque mediae aevi maxime, ex qua scena prodire debet, qui in publico iuris studio uidere uult, ubi caecutiunt ueterani & qui hos sequuntur, iuniores. Utinam, quod unice desidero, distinxisset **Mathaei**, res Francicas a Carolingicis: utrasque a Germanicis: Lotharingicas a Teutonicis: ab utrisque

Romanas: tempora etiam ac secula inuicem, ut quid iure euenisset, quid uero per uim, rerum ignaris intelligeretur. *Quatuor* uero neque plures in Cluiae ducatu recenlet **Egbertus HOPPE in epitome cap. XI. p. 31. 1) Erb. Hofmeister die von Wyllich** 2) **Erb. Cammerer von Eyl** 3) **Erb. Schenck v. Doeljar** 4) **Erb. Marschall v. Palans**. Monasterii **S. Galli** officiales sunt: **dux Suetiae DAPIFER** (desine inuidere Bambergensi officiales electores) **Pincerna C. Hohenberg**, ceteri a **GOLDASTO Rev. Alem. tom. I. p. 88.** enarrantur. Taseo aliorum principatum officiales, per uniuersum fere imperium, mihi ex libris, sermone ac literis amicorum notatos, quos loculos excutere nunc uelle, a nostro instituto alienum est. Ceterum in uniuersum dicendum, eam temporum quondam superstitionem fuisse, ut sibi non infimi ordinis principes honori duxerint ac religioni; **Petri & Pauli**, id est, ambitiosorum antistitum famulos & adparitores agere. Tantum enim potuit in animis mortalium uerisima seruatoris, sed malo sensu corrupta uox: *quicquid uni ex minimis, illud mihi facitis.* Inde miror, dubitare doctores, quo factum sit, supremos **S. R. I.** officiales ab iisdem officiis Bambergensi episcopo fuisse.

enum superest, in *muneribus* HEREDITARIIS (c). Illa res autem admodum singularis est atque marchiae nostrae perhonorifica; cuius Meklenburgici codices me admonuerunt, quos haecenus ineditos seruo. Id scilicet apud illos lego: *Brandenburgici quondam marchionis clientes ac palatinos fuisse principes Venedorum, atque cum his duces MEKLENBURGICOS; in quorum supellectili atque duplici ornatu fuerit singularis vestitus, quo induti in aula Brandebur-*

Officiales hereditarii marchionatus Brandenburg.

(c) Si nominum recte memini, quae uir eleganter doctus & reconditae artis subtilis & acutus indagator, regis nunc litterarum seriniis praefectus, me rogatore, descripsit, hereditarii marchiae Brandenburgensis OFFICIALES sunt, qui sequuntur: CAMERARIIS, comites Suerinensés; MARESCALLI, nobiles de Put-

lic; THESAURARIIS, nobiles de Sebnik; DAPIFERI, Barones de Hauerbek; CVLINAE praefecti Barones de Sebulenburg; VENATORES, nobiles de Groben; PINCERNAE, nobiles de Hake. De institutione atque aetate cuiusque, quod sigillatim dicam, non habeo.

burgica adparuerint (d). Quem-
admodum in mediæ ævi documen-
tis obseruo, quod domini clien-

K 2 tes

Inter officia-
les atque ua-
sallos mar-
chiae Brand.
fuerunt prin-
cipes MEK-
LENBUR-
GICI.

(d) Post domesticos annales & chronica, manu, non typis excr-
pta, Albertus etiam KRANT-
ZIVS idoneus in hoc argumento
testis est. Is enim *Lib. VII. Van-
daliae cap. 35. p. 166. ad. an. 1275.*
ita scribit: *Marchiones BRAN-
DEBURGENSES, insigni, tunc
ut nunc, electurae principatu, Van-
dalarum PRINCIPES suos ha-
buere SATELLITES. VESTEM
illis curialem, quo modo DOME-
STICIS, misere. Eam honorifice
excepit Nicolaus, princeps Meklen-
burgicus, & quum prodiret in con-
spectum, VESTE ea cæctus ibat.*
*Erat controuersia de finibus. Ven-
tum est in coetum ad tractandum
super rebus: male sibi timuit Ni-
colaus. Ex uerborum alterna con-
uentione coepit indignatio marchio-
num. Nicolaus risu excepit rem.*
*Quantum est, inquit, si illustres uos
marchiones (Brandenburgici) homi-
nem tenuem Vandalum, uestra VESTE
TECTVM, opprimere con-
tendatis? Sit æquum, sit iustum
inter nos iudicium, alioquin si uim pa-
uatis, indecorum est, uestra VESTE
TECTVM accipere iniuriam. Si
omnino, ut adparet, indignantes sus-
cipere paratis; sinite, honoris gratia,*

*ut VESTEM ponam, quam de-
distis, ne crebescat rumor, DOME-
STICVM marchionum per uim
oppressum.* Fateor hoc aliquid sin-
gulare esse, atque *Krantzio*, nobis
parum æquo scriptori, excidisse,
forte non ueritatis amore, sed ar-
gumenti causa, quo uersutum at-
que callidum Nicolai Meklenburgi-
ci principis animum describere in-
stituerat. Non desunt tamen do-
mesticorum annalium monumenta,
quæ & huic narrationi congruunt
& rem eandem clarius ac plenius
recensent. CHEMNITIVM
possideo, MILEVM, & duos
ANONYMOS scriptores rerum
Meklenburgensium, omnes hafte-
nus ineditos; ut taceam, quæ a
micorum excerptis & commenta-
riis debeat, ubi sæculi uitio, si ali-
quod hic est, crudis uerbis scribitur:
*Die Fürsten der Wenden seyn
Brandenburgische Vasallen gewesen
haben Brandenburgische Liberey ge-
tragen / wenn sie zu Hofe oder sonst
in ihrem Dienst erschienen.*
*Dergleichen Röcke hat man in Meck-
lenburg auch lang hernach zur Ge-
dachtung aufbehalten.* Uerba non
mea sunt, sed ciuium Meklenbur-
gensium. Ita historia omnino fert.

tes suos, quos *uasallos* dicimus, pro *inuestiturae* symbolo ueste donarint colore tincta, qui pigmentis insignium, domino solennium, responderet (e).

§. IX.

Iura officialium hereditario: uis & uasfallorum uasis, hinc inuestitura.

(e) Ne quis rei, non ubiuis obuia ignarus, ad ea, quae scripsimus, obstupescat: ex iure feudorum medii aevi atque illo systemate, quod meditor, aliqua excerptanda & explicanda sunt. Collatio feudorum *symbolica* est, symbolum *inuestitura* 2. F. 25. *Veste* enim nouos uasallos a domino & indutos & donatos fuisse, significata per eam clientela, plura argumenta fidem faciunt. *Die Lehns • Leuse wurden vordem eingekleidet wie einem Ritter sein Ordenshabit; einem Soldaten seine Munsur; einem Diener die Lieberey zum Zeichen seines Dienstes noch bis iezo angeleget wird.* Indeclearus uerbi *inuestiturae* ortus est, ueteribus probatus, teste *Alexandro RAVDENSI Lib. II. resp. 1. n. 98. ut inuestire* idem sit ac *ueste* inaugurare uasallum, quod ad *PLINII* etiam significatum proxime accedit *lib. XXXV. c. 7.* Inde etiam *immantare*, id est, pallio, in noui feudi auspicio, uasallum induere,

formula medii aevi fuit, quae extat apud *RADEVICVM lib. IV. de gestis Friderici c. 65.* Et Anglis, quod *SPELMANNVS* obseruat p. 318. *inuestitura* dicitur, *Liverrey of feisin. Das Wasallens Kleid anziehen.* Memorabili praeterea loco *Nicolaus VPTONVS lib. I. de officio militari c. 17. in Anglia, quando rex aliquem nobilitat, solet una cum FEVDOSignum, sed quod quaeso? hoc est, LIBERATAM suam, selne Lieberey] nobilitando condonare.* Pertinet huc non minus, quae *MATTHAEVS Parisiensis* memorat *ad ann. 1224. p. m. 360. rex Anglorum Iohannes ad natale curiam suam tenuit apud Windlesbore, ubi multa magnatum suorum multisudini festiua distribuit INDVMENTA.* Istit scilicet moribus congrua ratione, quibus *palatini officiales* uestimenta a principibus suis acceperunt. Atque cognitis hisce, desui mirari, cum forte locum offenderem in iure Feudali Pomeraniae,

§. IX. Neque nulla plane pri-
 marii ducatus indicia sunt, uerae
 INSIGNIVM rationes, paucissimis
 forte in significatione, quam ha-
 bent,

VI. ab IN-
 SIGNIBVS
 ducalibus.

K 3

ubi in *privilegiis nobilitatis*, BAR-
 NIMO & PHILIPPO largi-
 toribus §. 7. ita conuenit esse,
 reperitur: Wenn auch uns oder
 unsern Erben / die von der Ritter-
 schafft und Adel in Ehren: Zügen/
 außershalb Krieges, als zu Lebens-
 Empfangung; Reichs; und andern
 Versammlungs: Tügen; Fürstli-
 chen Höfen; Heimsführungen; und
 dergleichen Zügen / außershalb Lan-
 des folgen / und sich in unserer Er-
 ben Farben kleiden sollen: So
 wollen wir einem Iedem von Adel/
 der mit zu reiten erfordert ist /
 nach alter Gewohnheit das Tuch
 zur Kleidung auf seinen Leib / als
 5 Ellen Gewandt; und die Farbe
 auf so viel Personen, als ein Ieder
 Pferde halten solle / samt dem
 Muster in seine Behausung zu
 rechter Zeit zu schicken re. auch
 billich Einckgeld reichen lassen.
 Da wie die von der Ritter-schafft
 innerhalb Landes fordern / so solle
 es / der Kleidung wegen / wenn sie
 in unsere Farbe sich kleiden sollen /
 allemaaßen / wie obstehet / mit ih-
 nen gebühren. Wir wollen ihnen

an den Derten / dasin wir sie for-
 dern / Futter und Mahl geben
 auch die Stall-Mierbe, auch Rauch-
 Futter in der Herberge zahlen las-
 sen / umb zimlichen billigen Scha-
 den sehen. Haec ex inedito co-
 dice describere uolui, cum profus
 ad rem facere uideantur. Cete-
 rum potiores, aut, quod ego existi-
 mo, *originarios* uasallos, noluisse a
 principe suo *inuestituram* uel pete-
 re uel accipere, quod negarent,
 praedia sua ducis Pomeraniae be-
 neficia esse, *Martinus RANGO*
adferit in Pomerania diplomatica
p. 273. atque in partes uocat WE-
SENBECEIVM Part. III. consil.
148. Ut adeo, quod feudum ab-
que inuestitura esse possit, in quo-
rum numero omnia oblata habeo,
quicquid hic ogganniant ex Lon-
gobardico iure doctores; inuestitu-
rae autem symbolum uestis fuerit,
colore, qui insignibus domini res-
pondet, tincta, ex illis, quae allata
sunt, satis manifesto constare queat.
Adde Matthari de nobil. IV. 25. p.
1095.

bent, intellectae (a). *Pellitos*
reges Romani dixerunt Germa-
nos (b); inde PELLE ARME-
NIAE

(a) Ex quo tempore factum sit, *Vestitum electores debent iuri reipublicae singularis.* *principes electores a ceteris uestitudores debent ornatumque fecerni ac internoscii, a nemine traditum fuisse, memini. Quia plerique existimant, haec uestimenta esse archiofficiarium, atque eandem cum archiofficiis aetatem habere. Nolo hanc originem disputare. Id tamen sufficit, symbolis hisce nonnisi singularis reipublicae dominos uti potuisse (§. 7. lit. b. p. 63.) atque ad harum imaginum iura quemuis primarium ducatum suffecisse.*

Pelles pretiosae symbola fuerunt, regiae, aut huic analogae dignitatis.

(b) Ut Graeci & Romani in coloribus, gemmis ac diuersis uestimentorum generibus praerogatiuum ordinis ac dignitatis posuerunt. Quas leges nefas fuit, ullo casu migrauisse. Idem institutum Germani habuerunt in pelle (*Philipp. CLVVERVS in Germ. antiq. lib. I. c. 16.*) qua ipsos etiam reges suos decorarunt. Fecit hoc, ut apud Romanos in proverbium iret, Germanorum reges *pellitos* salutare. *Sidonius APOLLINARIS carm. VII. n. 223, p. 87. Tu Theodore uenis, quem pro pietate propinqui expetis in modis PELLITI PRINCIPIS aula.* Idem etiam

in concione reperies post *lib. VII. epistolam 9. p. 445.* ubi commendat uirum, qui legationibus defunctus sit steteritque ante *PELLITOS REGES.* Atque ne in opprobrium gentis hoc scriptum esse putes, addendus est *Prosper A-QVITANICVS de Prudentia: ad Scythiae proceres, REGESque GETARVM respice, quos ostro contento & uellere serum, EXIMIVS DECOR est tergis horre-re ferarum.* Quare *FORTVNATVS lib. IX. poem. 5. de rege Francorum: PELLIGERI ueniens Chlodouichi gente potenti.* De aulica elegantia Carolingorum scribit *BARTHIVS lib. XIII. aduers. c. 16. p. 740. aeuo Caroli minime contentim nominandae erant VESTES PELLICEAE, cum in usu essent ipsis rerum dominis. Atque adeo imperatori ipsi, ut ex commentario Sangalli clarum est; qui PELLICIVM etiam festis diebus ei usum fuisse, memorat. Sed iuniora longe tempora sunt, de quibus HELMOLDVS, qui uixit circa annum 1150. lib. I. c. 1. p. 2. queretur: Pellibus abundant peregrinis, Poruscos describit, quarum odor le-*
[chiferum]

NIAE [Hermelinen Felle] primarii ducatus, ceu dignitatis, *regali analogae*, symbola apud nos ex uetustis moribus permanferunt (c). PILEVS

thiferam nostro orbi, de Germanis loquitur, superbiae uenenum propinauit. Et illi quidem uti stercora haec habent, ad nostram credo damnationem, qui ad MARTVRINAM uellem anhelamus, quasi ad summam beatitudinem. Itaque pro laneis indumentis, quos nos appellamus faldones (gefalten oder Balsen; Tuch) illi offerunt tam pretiosas martures. Et quis dubitabit de moribus, quos Sueviae & Franciae incolae hodiernum seruant, ubi inter uestiarias leges tituli reperiuntur: roem vergönnet seyn solle | Sobel zu tragen | von Personen in dem ersten Rang. Sed nostri populi mores pellicos ante dimidium seculum & quod excurrit, cum barbarum maiestate, deposuerunt. Ut pelles non tam ornent, quam contra frigus nos muniant. Quare nulla in illis nunc superest dignitatis praerogatiua; cum ab aliis quot lustris cuiusuis fere sortis foeminae ornentis pellicibus (Hermelinen Futter) rectae incedant, quod olim inter placula fuisse, patres nostri meminere. Superbiae foe-

minarum, in pelle lasciu animalis gerenda, ubi foeminae mores ad coitum cogant, irridet illudique Andreas ALCIATVS emblem. LX XIX. p. 295. Sane rem concilii quondam dignam habuere Galli. Nam in PARIENSI part. IV. c. 4. legitur: pelles quoque de ERMINIS CAVDATIS omnibus Ecclesiasticis personis prohibemus. Haec sufficiant pro argumento, uetustatem pelles inter principum diademata retulisse.

(c) Quo tempore *Hermelinae pelles* primum in Germania innotuerint, atque inter res summi pretii in armis principum esse ceperint, nequeo dicere. De seculo XI. memorabilem locum habet *Albertus AQVENSIS lib. II. histor. Hieros. c. 16. Nam, Gothofredo, de hoc enim ei sermo est, duce tam magifico & honorifico uiso, eiusque sequacibus in splendore & ornatu pretiosorum uestium tam ex sero, quam aurifigio & in niueo opere HARMELINO & ex mardino griseoque, & uario, quibus PRINCIPIES praecipue utuntur, imperator*

vs[d] etiam, qui coronae uices
susti-

rator, uehementer admirans honorem ac decorem illum, primum ducem in osculo benigne suscepit. Inde est, quod aliquibus imperii principibus, quodam praecipui iure, dederit imperator, ut hermelinam pellem gestire illis liceret. Quorum insignia hanc priuilegiorum memoriam hodiernum seruant pileo ducati, qui, casidi impositus, hermelinam pellem praefert in extremitatibus. Officiali etiam supremo pellisa intra adserit Gualfredus MONMUTHENSIS lib. VII. c. 4. ubi inuenitur *Cains dapifer, herminio ornatus*. Frustra itaque Carolus PASCHALIVS Coronar. lib. IX. cap. 26. p. 658. existimat, *nosulas negras albedini inspersas esse, ad imitamentum pilei Mercurialis, qui dicitur semialbus & seminger*. Cum causa non in colore; sed pellis hermelinae pretio unice quaerenda esse, uideatur. Utinam uero ad manus essent, quae de hoc animali scripsit congestisque Carolus ducANGE, qui lucubratiunculae ipse merauit p. 742. his uerbis: in *dissertatione I. ad Ioanmillam egimus de hoc animali (hermelino) & illius pellibus, quae semper magno in pretio habitae sunt*. Satis uero ex his clarum est, siue, quod ego malle, *provinciae singularis, siue archiofficii iure hermelinam pellem gerere*

electores: & nefas semper aliis fuisse, eodem uti uestitus ornamento.

(d) Egit de hoc ante me eruditissimus PASCHALIVS lib. IX. coronarum c. 23. & 24. quem excubere nolo, quamuis plura is habeat, quae nolim nescire nostros doctores, quos hortor moneoque ad euoluendum auctorem. Coniecturae sunt, quare non coronas **Ebur-
Eronen** sed **pileos electorales Ebur-
Hute** in Germania nostra uideantur. Ego enim, si quid adsequor, causam in eo quaerendam esse, existimo, quod, cum ducibus singularium re-
rumpublicarum liberum olim fuis-
set, regalia diademata gerere, eos, ad exemplum Arnulphi Boii cum Henrico auctore, in has conditiones conuenisset; ut *symbolis ac nomine regali abstinerent, salua iuris territorialis auctoritate*. Egit hac de re *praefes in d. s. d. i. re adlegandi (von
allgemeinen Reichs-
Gesandtschaften)* cap. 1. §. 15. p. 39. lit. 5. Qui ergo coronam ducalem mereri uidentur extero scriptori, illi *pileo* uti maluerunt, libertatis ac iurium territorii, modesto & extra inuidiam posito monumento. Pertinet forte hoc, quod recenset Roger. de HOVEDEN *hist. Angl. p. 724.* his uerbis: *Rex Angliae Richardus in captione Henrici imperatoris detentus, ut captiuam illam euaderet, depo-*

Der Ebur-
Hut.

sustinet, TOGA (e); GLADIVS [f],
liberi territorii nota; SCEPTRVM
L Bran-

deposuit se de regno Angliae & tradidit illud imperatori, sicut uniuersorum domino & inuestiuit eum inde per PILEVM suum i. e. liberi regni symbolum. Sed imperator statim red didit ei & inuestiuit eum per duplicem crucem de auro. Habes itaque & pileum, liberi territorii insigne, & Angliae regnum regemque secundum atque uasallum Germanici imperii.

Ebur. Noct.

(e) Senatoria toga & penula, id est, ueste longa & talari induti, hermelinoque uellere in modum almutii pectore circumamicti procedunt electores, uerba sunt Petri de ANDLO lib. II. c. 1. p. 73. Quibus adde, quae Theod. HOEPINGIVS de insigniis iure cap. II. §. 7. sect. 2. membr. 4. p. 155. & lob. Iac. DRACO de iure patricior. lib. II. c. 3. n. 5. p. 119. congestere. Ideo tantum uelim, scriptores adnotassent, quam aetatem habeant purpura & toga, siue pallium electorum, ut internoscere possent, num reipublicae singularis, an uero archiofficii haec iura sint. Ego crediderim, nihil horum primariis unquam ducibus interdictum fuisse: quemadmodum Nouemviri Hanoverani confectus est huius ge-

neris uestitus, quamuis nondum consisterit de iure archiofficii.

(f) Certissimus hic sum, enssem Ebur & Schwerd. archiofficii symbolum nullo unquam tempore fuisse; sed uerum Utrum principum atque praecipuum iuris territorialis indicium. Quae sententia ab gne, an opinione aliorum multum differt. chiofficii.

Nam si illa causa enssem gerunt electores, Caesaris auctoritatem praefecerunt: si hac, proprii in eo iuris habent significatum. Facit pro me, 1) quod primariorum ducum in territoriis potestas originem habeat, electitia imperii forma uetustiore: (§. 3. p. 26. §. 4. p. 42. 43. §. 6. p. 53. 55) cui autem res deberetur, ei & signum rei. 2) potestas haec non a Caesare sit acquisita; sed huic a possessoribus oblata. 3) Wurzburgensis enssem & stolam gerat, qui non est archiofficialis. 4) duos enses Saxo adhibeat, unum territorii, alterum archiofficii iure. 5) hodie principes omnes enses inuestiantur; quod illam potestatem priuilegio habeant, quam primarii principes iure singularis reipublicae. Quorum intelligendus est GVNTERVS lib. III. n. 351. Peregrina sunt, quae congestit ALTESERRA lib. II. c. 8. p. 230.

Brandenburgicum (g), tessera, qualem

Sceptra (g) Taedet, quae alii habent, iterum adponere. HOEPINGI-
Brandenburgicum utrum VS; SPENERVS; THVLE-
inter insignia MARIVS; WAGENSEILL-
Camerarii? VS, & commentarii ac interpre-

tes A. B. cuncti adferunt, insignia
sceptra Brandenburgicum mar-
chionem *archiofficio* debere, supre-
mi camerarii. Sed nesciunt illi
tempus, occasionem causamque rei,
multis dubitationibus expositae.
Principio enim Sigismundus *elector*
Brandenburgicus, Bohemicae stir-
pis, insignia rubrae aquilae gessit,
omissa *sceptra* imagine. Deinde in
CHRONICO Noribergensi (§. 6.
p. 58.) noster clauem manu tener
(§. 7. p. 65.) non *sceptra*. Post
si, *archiofficii* causa, singuli ele-
ctores *gladium* adhibent, quod §. 9.
lit. f. p. 81. est confutatum, alio
certe illis symbolo opus non esse,
videtur. Praeterea, si unius archi-
officium locum inter insignia me-
retur; ceterorum quoque eum mere-

Cur alii ele-
tores co-
stituantur; a-
lii tardius ac-
ceperint?
buntur. At, FREHERO teste,
lib. I. c. 15. p. 109. orig. Palat. con-
stat, quod Palatinus, praeter nul-
li tardius ac-
tum sanguinei coloris scutum aliud
non habuerit; usque dum Carolus
V. singulari & noua concessione,
ponum aureum ei derulisset. Nec-
kit tale hodiernum rex Bohemiae:
Supremi quoque thesaurarii insi-
gnibus id pariter abest. Et nenas

agunt, qui scuto illudunt Hanno-
uerano, quod symbolo id careat.
Tandem si omnium archiofficialium
est, insignia habere, quae *archioffi-
cium* loquantur; quid, quaeso! im-
pedit, quo minus idem etiam da-
rum fuerit *archicancellariis*? Ope-
rae pretium igitur foret, causam
inuestigare, qua demum factum sit,
post Saxonem & Brandenburgicum
electores, alios nullos *archiofficii* sui
tesseras inter insignia ostentare.
Hic aqua haeret ipsi *Frebero*, ne-
que alium nidi, qui se expedire
posset. Mihi res neque difficilis
neque obscura est. Principio enim
nullus *archiofficialium* sui archioffi-
cii peculiare emblemata habuit, scu-
to & armis inscriptum. Post uero
aularum elegantia uoluit, ut, qui
haereditario munere gauderet, i-
dem insignia quoque eius profiteren-
tur. Sed infra dignitatem suam
esse, id crediderunt & Bohemus &
Palatinus. Ille ut *pacillan*; hic ut
patellam inter decora gentilitia re-
ferrent. Haec tamen congrua fue-
rant *pacillatoris* & *culinae* magistri
officiis. Aliter Saxoni & Brande-
burgico. Horum enim munera
ut illis ardua magis (§. 7. p. 65. *lit.*
e.) ita tesserae quoque honorificen-
tiores fuerunt, ut nequequam eos
puderet, earum usum sigillis adro-
gare. Saxo, qua *marefchallus* en-
si,

lem praeter Saxonicum, alius elector non habet; *sanguinei* demum coloris scvtvm [h] supremi ordi-

L 2

di-

inanis arrogantia Freheri; & meliores globi palatini rationes.

si, quem principatus causa gesserat, alium addidit, archiofficii ergo. Idem fecit dux Venedorum, quod & clavis & sceptrum archicamerarii rauneris officio respondere uiderentur (§. 7. p. 65. lit. e.) Neque enim piger nostros S. R. I. quae flores dici. Et sane FREHERVM, ineptum irrisorem habeo, qui lib. I. c. 15. p. 113. corrupto iudicio scribit: *Dapiferia, qua una cum rege Bohemiae epulas Augustus respicit, tanto mareschalli & camerarii munere MAIOR; quanto maioris apud regem meriti & fiducia, corpus & salutem, quam satellitium aut FISCVM sibi creditum habere.* Ellebora tibi opus est, mi Frehere! ex §. 6. p. 57. lit. f. & g. §. 7. p. 61. 62. 65. Et cui quae so! persuadebis? *Culinae* praefectum honoratiori loco stare, praef. mareschallo & camerario. *Dafs der Küchenmeister dem Cammerherrn und Marschalliemahls den Rang gestritten habe.* Imo si maior, ut scribis, dignitas *patellae* quam *scepro* inest aut *ensis*; cur dubitarunt *palatini*, hanc tesseram inter insigniunt ornatus ac decora referre? Sed ipse l. c. p. 109. nos docet: *elector Palatinus duos clypeos gerit, unum*

Bauaricum s. alterum Palatinum; tertium addit: RVBRVM totum & VACVVM. Duxoc *Fridericus II. palatinus elector* illi pomum illud aureum crucigerum, de singulari & noua concessione *Caroli V. inseruit, at imitatione collegarum suorum Saxonis & Brandeburgici & ipse illud, quod imperatori de solemnitate in publico praefert, ipsum palam in insignibus suis ostenderit.* Sed nescis forte Frehere, qua causa id fiat. Nolo illusori credere, qui duas patinas, inuicem cooperatas, cum pomi figura confusas hic esse, perhibuit. Hoc tamen quilibet uidet, *culinae* cum aurei pomi clendia nihil commune esse. Sed mea doctrina, princeps tuus duo archiofficia habet, unum, in suprema palatii iurisdictione, *als Ober-Hofmeister, oder Hof-Richter*: alterum in *culinae* praefectura. Iha causa *archipalatinus*: hac *archidapifer* audit. Atque illo sic intuitu *globus imperii* gerit, non hoc. Sed plenus de his in *systemate iuris publici*, noua methodo adornate.

(h) Hic iterum prode, parum *Sanguinei* alias cognita doctoribus. Inter *in-* coloris *cly-* signia *Brandeburgica scutum* se of. *peus, die* *tert, sanguineo colore tinctum, sed Blut-Sapua,* alia

dinis principatum omnino loqui uidentur.

VII. quod
marcchia
Brand. CAPVT sit uni-
uersae ditio-
nis *VENE-*
DORVM.
Intelligitur
id

2) ex institu-
tione.

§. X. Neque uero *singularis* tantum *provinciae* iure noster gaudet **MARCHIONATVS**: sed firmissima quoque argumenta sunt, quae fidem faciunt, eum **CAPVT** fuisse uniuersae ditionis **VENEDORVM**. Principio enim eo fine institutus esse, legitur, ut Slauorum uires, patriae funestas, contereret atque

alia nulla inscriptum imagine. Quid hoc? Scilicet *uexilli* nota fuit, ab eodem coloris genere dicti, *die Blut-Fabne*. Qui enim ius singularis reipublicae habuit, is cum integro populo fide atque seruitiis adesse debuerat imperatori, quozies scilicet usus ac mores tulerant imperii. Atque hac causa primarii duces non alio signo inaugurabantur, quod iuris tantum singularis fuerat; sed eo, quod ad subditam gentem simul respexit, id est, *uexillo*, sub quo uniuersus populus conglobatis uiribus in campum atque arenam descendit. Inde ueram rationem habes *der Fabnen-Leben*. Peregrinum id uisum est no-

stris moribus, qui ab instituto recesserunt uexilli, uniuerso exercitui aut populo communis, cuius imaginem Turcae adhuc dum referunt *mit ihrem Rofs-Schweiff*. Ceterum *sanguineus* clypei color supermae in territorio iurisdictionis ressera fuit *der Blut-Bann*, quod nullam facit dubitationem. Quae **CHRISTINAEVS**, auctor iurisprudentiae heroicae habet, *ad artic. VII. p. 353. sq.* illa & temporum ratione & regnorum commiserit atque cautum propterea exigunt lectorem. Propius ad nostrum argumentum accedunt, quae congescit **RANGO Pom. dipl. p. 243.**

que gentem, in ordinem redactam, uel deleret prorsus, uel in potestatem redigeret (a), quoniam iidem ei limites in ciuilibus, qui Magdeburgico praesulatu in sacris constituti esse, deprehenduntur [b].

L 3

Ipsa

Marchia
Brand. oppo-
sita uniuersae
genti Venedo-
rum.

(a) Testibus enim DITMARCHO lib. I. Chron. Mers. p. 6. & WITICHINDO lib. I. p. 639. conditor marchiae, Henricus auceps, plures Venedorum populos suae ditonis reddidit. *Oborritos uidelicet, Heuellos, Vulsos, Redarios. Illorum sedes in Meklenburgensibus: illorum in Brandenburgicis: horum uero in Pomeraniae regionibus disposuerunt ante me alii. Sed omnes tamen hos subdidit non alii, quam Brandenburgico. De Gerone idem WITICHINDVS lib. II. p. 647. quod in uno conuuiuo triginta principes Slauium trucidauerit, CHRONOGRAPHVS Saxo apud Leibnitium p. 170. ad an. 960. ait: subactus est uniuersus Slauium populus, & Slauionia in XII. pagos dispersita. Theodoriceum marchionem (anno 1020.) plures Slauium principes tributarios habuisse, uel ex Georgio SABINO p. 71. qui uitam eius scripsit, satis constat. Taceo Al-*

bertum uisum & alios Venedorum domitores. Ad hanc ueritatem scripsit respexitque Cyr. SPANGENBERGIVS Part. II. Spec. Nobilit. lib. XII. c. 29. man gab dem Marckgrauen zu Brandenburg einen roten Adler mit einem goldenen Schnabel, Klauen und Flügel sehnem, im weissen Feld. Dadurch anzuzeigen, daß er als ein Adler die Wenden überziehen, und deren Bluth nicht sehnem; sondern mit seinem Schnabel weidlich auf sie hacken, mit den starcken Flügeln zu Boden schlagen, und mit den Klauen in Gehorsam halten sollen. Eosdem fere lusus facit ANGELVS Chronic. March. p. 133. Quamuis non dixero, ita philosophatos esse primos insignium inuentores.

(b) Hoc sine Magdeburgensem archiepiscopatum institutum esse, generis Ecclesiarum pluribus testatum est. Historicis fia, mater ouide apud MEIBOMIVM: diuiniu periplomata institutionis apud eundem uniuersam & quae congescit SAGITTATIONEM RLV. Slauium.

2) nomine
uetusto.

Ipsa deinde uetustas amplissimi iuris memoriam in nomine quoque habuit, quod marchionatum non singulari Brandeburgicae ciuitatis, sed amplissimo integrae *Slauoniae* uerbo describeret ac definiret (c).
Cu-

RIVS. Paruerunt enim *Magdeburgico*, post suffraganeos episcopos, *Merseburgensem*; *Misnensem*; *Naumburgensem*, a quo etiam in causis ciuilibus ad tribunal Magdeburgicum prouocatum esse reperies apud HORTLEDERVM; *Brandenburgensem*; *Hauelbergensem*; *Caminensem*, quod tamen olim disputatum fuerat: etiam omnes *Archiepiscopi* ipsi praeter principes electores, *Bremensis*; *Pragensis*; *Rigensis* propter iura *primatus*. Sed alibi de his.

Marchionatus
Slauorum.

(c) Quod princeps suae aetatis historicorum SCHVRZFELLSCHIVS, *disp. XVI. p. 4. de Misnensis marchionatu* iudicat, eum ditionis *Misnensis* adiectione tarde admodum, & ut ille credit, uix a n e l orharri tempora, denotatum fuisse: idem etiam fere in marchionatu nostro factum esse, obseruatus. Exempla habes superius §. IV. p. 35. 36. 38. Sed is seculorum

decimi ac undecimi maxime stilus fuit, ut *duces* & frequentius *comites* salutarent, neque uero ducatura neque comitarum nomina superadderent. Causae mihi uidentur, quod cum Carolingorum tempore, *dux* ac *comes* uerba nudi officii ac ministerii fuissent, §. II. p. 17. *lit. b.* non certo tractui aut territorio adscriptis: neutrius quoque mentione opus esse existimatum fuerit. Ab hac enim consuetudine, forma licet rerum mutata, curiae imperii seruis poterant desueri. Ergo nihil haecenus peculiare habet noster marchionatus. Verum id demum huc atque ad nostrum facit argumentum, *marchiones* nostros, uetustissimo quoque aeuo Ortonum ac post, cum adiectione, *contra Slanos* denotari ab aliisque distinguere cepisse. *Ioachimus VADIANVS Sangallensis lib. II. p. 65.* libellum adfert a manu coaeui scriptoris, cuius initium est; *anno in-*

car. 1100

Cuius officii, latissime patentis, tantum abest, ut nostri heroes unquam obliti esse, uideantur: ut potius innumera trophaea supersint cladum, Slaus fortiter illatarum (d). Et uero siue spontanea prin-

3) iustis de hac gente trophaeis.

4) amplitudine iurium per

carnationis DCCCC. MARCIIO contra SLAVOS, GERO, nomine, a liminibus principum Apostolorum reuersus, monasterium S. Galli de uocationis causa uisitauit. Alia testimonia praeter eo, quae ex Adamo Bremensi & Helmoldo ante me eruit SCHVRZFLEISCHIVS de Orig. Pom. §. 8. lit. r. p. 22. Illud etiam ex §. 4. lit. i. p. 43. clarum est, cisalbinum ducatum latissime per omnem Saxoniam: & transalbinum per Venedorum ditionem non angustiiori limite patuisse.

Instituta bel-
lorum contra
Venedos.

(d) Equidem non is ego sum, qui *sacrorum* causa populis uel regna disputari, uel bella inferri posse existimem. A qua *mystarum* ambitione atque scelesti habendi cupidine cum prudentioribus merito abhorreo. Quod sapientissimo numini uisum non sit, alio remedio, quam uerbis ac spiritu, puriorem cultura mortalibus rogare. Verum enim uero historia testis est,

Venedos, efficiem populum, Carolingorum potentia in Germaniis decrescente, non solum fidem, qua illis additi fuerant, uiolauisse; sed etiam quotidianis incursums Germanicas regiones inuasisse & diripiuisse, inuasas & direptas inflammasse atque excindisse. Et licet Henrici atque Ortonum armis & exercitibus repressi, subacti, in ditionemque recepti essent: illi nunquam tamen animum exuerunt, rebelles fieri & ad pristinum statum reuerti. Quis crederet historiam, nisi auctorem principem haberet integerrimum, *Fridericum Wilhelmm*, cognomento *magnum*. Suo etiam tempore superfuisset, testatur, consuetudinem Venedorum: ut quotannis *regem crearent*, creatum in scenam deducerent, deductum uenerentur, utrimque autem pristinae reipublicae memoriam instaurarent. Ipse princeps elector spectaculo isti, sed habitu simulato,

principum deditioe, siue armorum iure id factum sit, rerum gnaris ex incorrupta monumentorum fide constat, cunctos fere principes Venedorum Brandeburgicis marchionibus fidelitate & clientelari obsequio addictos fuisse. De POMERANIAE (f) ducibus, be-

a) Pomerani-
am;

Pomerani
marchiona-
tui nostro
fide addisti.

simulato, praefens adfuit. Plenius hoc recenset Iacobus TOLLIVS *in Itinerar.* p. 42. Atque perpetua bellorum ac discriminum materia fuit, causa trophaeorum, quae nostri a Venedis reportarunt.

(f) Non est instituti mei, haec prolixè tractare; per capita libo summatim. Malo hic illis uti, quae congestis eruditus auctor *Egidius nan der MYLEN* §. 1. *reipubl. Pomeran. n. 4. p. 81.* quam meis commentariis, ne ad affectum magis, quam veritatem scribere, uidear. Ita autem ille: *pro Germanis, Pomeraniae quondam dominis, adduci possent Wittechindus Corbeiensis annal. lib. 1. quod Vultzi & Redarii ab Henrico rege facti sint tributarii, quod Bernhardo ipsa Redariorum provincia fuisse subiegata. Lib. 2. & Tugimir Slavo, qui urbem Brennaburg cum re-*

gione ditioni regis tradidit. Quo facto omnes barbarae nationes quousque ad Oderam fluvium se subingarunt. Saxo lib. 14. sect. 4. p. 315. 337. ut Boguslaus princeps POMERANIAE Henrici ducis MILES factus. At in omnia Henrici Caesarumque iura successerunt Brandeburgici marchiones, condito ac instaurato marchionatu Slatuorum. Cuius etiam iuris memoriam firmissimam illi habuerunt, arque vicinis suis Pomeraniae principibus eam subinde oggesserunt, etiam eo tempore, quo ducali honore Pomeraniam honestauerat imperator. Et, nisi prorsus fallor, permouit hoc tandem Pomeraniae duces, ut, similitatis ac discriminis finiendi causa, cum marchionibus nostris in eas condiciones irent, quibus Pomeranicam stirpem nostrates in

beneficiaria lege Brandeburgico quondam obligatis, diuersi testantur diuersorum temporum scriptores. Clariora uestigia sunt in ME-
 KLENBURGICIS principibus, repetitae a nostratibus clientelae. Neque enim firmo tantum loco stant, quae supra recensuimus [g]: uerum etiam sigillatim VENEDORVM, qui dicitur, principatus [h]; &

b) Meklen-
 burgensia.

M STAR-

in successione sequerentur. A quibus pactis cum discedere uiderentur Pomerani; euenit, quod SCHVRZFLAISCHIVS habet §. 8. p. 20. *Nec modo Ukermarchia, sed etiam principalis dignitas, quae ab aeuo Friderici aenobarbi ad illud usque tempus sanctissime seruata fuerat, in discrimine uersabatur, quod Ludouicus Bauarus iudicasset, Ottonem I. STEITNENSEM, non ut antea imperio; sed Ludouico septemuiro BRANDEBURGICO BENEFICIARIA lege obligatum esse. Quae singula iura cum Venedorum marchiam unice respexerint; mirum non est, Boiorum in Pomeraniam*

postulata pacificatoribus Westphalicis ludibrio fuisse; quasi eo tempore genti magis Boicae, quam territorio marchieo acquisitum fuisset. V. HAGEN *Iur. P. I. l. c. 7. p. 301.*

(g) Loco, quo ex domesticis Brandeburgicis principibus, uelte Brandeburgica indutos, in aula septemuiui marchionis, inter alios clientelae uasallos adparuisse §. 8. *lit. d. Fursten.*

(h) *Venedorum*, amplissimi quondam nominis principatus, hodie Venedorum quod me annales MS&t. docent (§. sub Marchi. 8. p. 75.), continet, quae sequuntur. *Principatus Venedorum (das Fürstenthum Wenden) in complexu*

ditionis

ditionis suae habet: 1) *Gustronium*
 2. *Parcbim* 3. *Doemiz* 4. *Sternberg*
 5. *Grabow* 6. *Waren* 7. *Plaw* 8.
Malcbim 9. *Malcbow* 10. *Marlow*
 11. *Gnoyen* 12. *Roebel* 13. *Altencab-*
len 14. *Neuencablen* 15. *Stauenbagen*
 16. *Penzlia* 17. *Lubiz* 18. *Neustad*
 19. *Krakow* 20. *Iutnak* 21. *Teteraw*
 22. *Lage* 23. *Schwan* 24. *Goldberg*,
 haecenus annales. Descriptus uero
 principatus non solum ex causis,
 uniuersae *Vendenlandiae* communi-
 bus (§. 10. p. 85.); sed nouis ac pla-
 ne singularibus in Marchiae Bran-
 denburgicae uenit clientelam. Ur-
 alia taceam, de *Baltasaro Venedo-*
rum principe, domestica Meklen-
 burgicorum monumenta historia
 ita recensent: *Baltasar, princeps*
Venedorum (an. 1415.) *Marchioni*
Brandenburgico, Friderico electori
homagium fecit Berolini in praesentia
plurimorum. Plenius aliquantum
 WVSTERVIZIUS apud *Ang-*
elum p. 197. *Im selben Jahr, am*
Tage Seneri, hat sich Herr Balthasar
der Furst der Wenden, unter Chur-
furst Fridrich begeben, und ihm zu
Berlin in Gegenwart vieler Herrenge-
huldiget und geschwobren, das er
um den Marggrauen von Brand-
enburg fur einen Herrn erkennen,
und die Lehen von ihm empfangen
wolle. Ego ita sentio. Fridericus
 Marchiam primus suae genti acqui-
 rit, officii pristini memor, prin-
 ceptus Venedorum adit nouum mar-
 chionem & beneficiaria lege, qua
 olim & ipse & maiores atque uni-
 uersa Meklenburgica domus mar-

chiae addisti uixerant, se illi ob-
 stringit. Addunt alii: in eas tum
 condiciones conuentum esse, ut, si ipse
 Baltasaris exarscente, Brandebur-
 gici in uniuersa ditione Venedorum
 succederent. Sed hoc siue factum
 sit, siue non: parum refert. Quod,
 Germanicis etiam moribus, uasalli
 posteritate extincta, ad dominum
 feuda soleant reuerti. Agnati enim
 Meklenburgici duces, dum casus
 postea euenisset, non agnationis
 iura allegarunt; sed *pacti successo-*
rii conuentionem, quod domino
 fraudi non esse, neque hoc obtentu
 feudum Brandeburgicis marchioni-
 bus apertum eripi ac inuadi potuisse,
 partium studio liberi doctores cre-
 diderunt. CHEMNITIVS,
Parcbumensis curiae silentiarius &
potissimus rerum Meklenburgen-
lium scriptor p. m. 75. codicis MSC.
 litem transactione sopitam his uer-
 bis enarrat: an. 1430. *gebet Furst*
Wilhelm zu Wenden der letzte sein-
nes Geschlechts mit tode ab. Dar-
auf nahmen die Hertzoge zu Meklen-
burg, uermoege aufgerichteter Ver-
trage, das Furstenthum Wenden
ein, lassen ibnen selbiges buldigen,
confirmiren des Landes und der Stad-
te priuilegia; uereinbabren sich, sol-
ches ungetheilt zu regieren, und
schrieben sich darauf, Furstlen zu
Wenden. Dessen beschweret sich
Churfurst Friderich zu Brandenburg,
welcher auch eine Gerechtigkeit dar-
an zu haben uermeinet, bey Kay-
ser Sigismundo, und bringet so viel
zu wegen, das A. 1437. von Rom.
Kaysers.

STARGARDIENSIS pagus uniuersus Brandenburgicae ditionis fuit, quod non in uno loco annalibus proditum est Meklenburgicis (i).

M 2

Ut

Kaysrl. Maieft. die Herzoge zu Meklenburg wegen dieser Sache rede und antwort zu geben, citiret worden. Aber die sämtliche Ritter und Landeshafft des Fürstenthums Wenden lassen ein Schreiben an den Kayser Sigismundum abgeben, darinnen sie möriuen ansuhren, warum sie bey der angenommenen Herrschafft uerbleiben wolten. Endlich an. 1442. uerglichen sich die Herzoge von Meklenburg wegen des Fürstenthums Wenden mit Chur-Brandenburg. Dergestalt, daß der Churfürst nor sich, seine Erben und kunfftige Successoren die praetension fallen laisset: biagegen die Herzog von Meklenburg denen Churfürsten, seinen Erben und kunfftigen successoren alle ihre Land und Leute huldigen lassen, und sollen selbige, wenn sie die Herzogen ohne manliche Leibes-Erben uerfallen, ihnen darinnen succediren. Und wird nachgebends, weil solches des Churfürsten Anspruch so lange zurucke gehalten, der Herzog von Meklenburg mit dem ganzen Land belehnet. Haftenus laudatus liber MSC. Quae omnia

eo tantum sine adduco, ut persitet pro singularis reipublicae iure, marchiae adserto, argumentum.

(i) Stargardiensi tractui Meklen-Stargardienburgici annales tribuunt 1. *Altfis principatus in ditione Stargard* 2. *Neu-Brandenburg an der Tellensee* 3. *Strelitz* 4. *Frydland* 5. *Brand. marchionatus.* 6. *Woldek* 7. *Feldberg* 8. *Wirov* 9. *Nemerovv.* Fuit haec ditio Marchionum Brandeburgensium, quod nemo diffitetur. Verum an. 1290. Albertus marchio eandem filiae Beatricis in dotem dedit atque haec marito attulit *Herrico*, principi meklenburgico; ita tamen, ut, quod dicitur, *uile* tantum transiret dominium, directum autem penes Brandeburgicos remaneret. Saepius ex hoc tempore certatum esse, lego, cum Meklenburgicis ducibus de principatu *Stargardiensi*. Quod siue factum sit *dominii directi* causa, a Meklenburgicis forte neglecti; siue, quod, *famina* prole Beatricis extincta, Stargardienſia ad marchiam reuerſi debuere; siue, quod hanc Alberti alienationem posterius ejus successores raram habere uellent, mar-

Ut urbes ac oppida taceam, ceteraque marchiae nostrae surrepta; cum memoria anni 1325. passim extet, quo Meklenburgici spem fecerunt, restituere, per iniuriam a maioribus occupata (1). Praeterea

e) Lusatiam.

LVSATIA quoque diu paruit marchionibus Brandenburgicis. Hanc uero Bohemi regno suo annexam retinere, quam Noribergensibus principibus cum reliqua marchia uendere maluerunt [m]. Pleraque de MI-

d) Misniae quaedam.

SNIAE

marchia in primis ad alias subinde familias delata, quibus *retrahendi* ac reuocandi iura magis integra esse, uidebantur. Ego suspendere, quam prodere malo iudicium meum. Sufficit omnium contentu clarum esse, *Stargardensia* marchicae quondam ditionis fuisse.

Meklenburgica alia.

(1) CHEMNITII codex, saepe laudatus, p. mei uoluminis 49. ita scribit: A. C. 1325. *uertrage sich Herr Henrich mit Markgrau Ludewig dem altern zu Brandenburg, wegen der annoch in der Mark inhabenden Oerter. Will solche gegen*

80000. *Mark Silbers abtreten. Quid sibi haec uelint, nolo definire.*

(m) Lusatia diuerso tempore Lusatia pa-
& *Poloniae* reges; Marchiones *Mi-*
chionibus Brand.
suenses; & *Silesiae* quandoque prin-
cipis, quae parim ineditis scripto-
ribus, quorum plures latent, uer-
ritatis causa olim suppressi; par-
tim etiam editis SCHVRZELEI-
SCHIO & SAGITTARIO
tradita & recensita sunt. Sed *Mar-*
chionibus Brandenburgicis *Lusatiae*
ditiones multoties paruerunt. (*S. 4. p. 35.*)
cun-

SNIAE marchia, Brandenburgicis

M 3 ac-

eundem & Lusatiæ marchionem omnes agnoscunt. De Alberto quoque *urfo* conqueruntur passim annales, eum an. 1124. *Lusatiam*, sub potestatem redactam, cum Brandeburgensi ducatu rexisset. *Chronicon BIGAVGIENSE* id plenus habet ceteris. Quod cum *Sagittarius historiae Lusatiæ* §. 31. & de *Soltwedelensi marchia* §. 49. 50. excerpserit: alios allegare superfluo. Hoc adnotatione dignum est; scriptores causam nescire Lusatiæ Marchionatui Brandeburgico adiunctæ. Circa annum 1320. *Lusatia* iterum a Brandeburgico marchione Wolodomaro occupata fuit & *testimonia congescit idem* §. 41. atque in familia illius permansit, donec ea exaresceret (*ibidem* §. 44.) *Boica* deinde gens quamprimum in Brandeburgicis successit, *Lusatiam* pari iure postulavit. *GOLDASTVS lib. III. de Regno Bohem. cap. XVI. p. 408.* Et quamvis *HAGEK Chron. Boh. part. I. p. 201.* literas adleget, quibus Boii Lusatiæ dederint Bohemis: dubium tamen facit, quod, longe post, anno 1350. diplomata occurrant, ubi eius gentis marchiones Lusatiæ nomine in titulo uruntur: *Ladonicus marchio Brandeburgensis & LVZICENSIS.* Talia extant apud *Boleslaum BALBINVM Dec. I. lib. 6. part. I. p. 46. & part. IV. epist. 13. p. 256.* Unde clarum est, Brandeburgicos marchiones

memoriam iuris in Lusatia nequidum deposuisse. Hohenzollernæ stirpis principes Brandeburgici, qua causa Lusatiæ inferiori suæ ditionis esse crediderint, aliis relinquo discutiendum. Sanc, auctoritate *CHYTRAEI, Goldastus lib. III. c. 16. p. 409.* scribit: *Fridericus marchio Brandeburgensis & elector LVSATIAM dicitur sub Friderico III. imperatore occupasse. Regi tamen post hac conditione permisisse, ut sibi Cotsium retinere liceret.* Haec attingere potius visum est, quam digne profsequi. Haec enim mihi exinde illud uideo didicisse; quod, cum toties *Lusatiam* sibi uindicarent Brandeburgici marchiones, raro autem causa singularis, quæ eisdem fecerint, auctoribus prodita sit: non frustra forte de communi perpetuaque cogitare liceat, quam, ubi aliter docere nesciunt scriptores, in prima marchiae Brandeburgicæ institutione reposito, qua uniuersam Venedorum ditionem respexisse, per ea, quæ hæcenus dicta sunt, comprobauimus. De iuribus Magdeburgicis antistitis in Lusatiæ memorabilia loca habent *GOLDASTVS lib. III. de regno Boh. c. 16. & lib. IV. c. 13. & 15. & BALBINVS Part. V. Epistol. 1. p. 257.* quæ satis docent, *Lusatiæ & utile dominium & directum* Magdeburgico archiepiscopatu accessisse. Sed hæc alterius loci sunt.

s) procura-
tione nego-
riorum impe-
rii nomine
gentis uni-
uersae Vene-
dorum.

accessissent, si pactis, ut par fuerat, satisfactum esset (n). Quae omnia cum uerissima sint, mirum non uidebitur: uetustos & praeclaros auctores uoluisse, Brandenburgicum, in electione Caesaris, suffragium

Misniae plu- (n) Misniae marchionem iura ci-
ra Brande- uitatis Germanicae habuisse, pluri-
burgicae di- ma fidem faciunt. Sane rot loca
tionis reddi- sunt, unde patet, quod comitis in-
ta. sunt, quod archiepis mune-
re functus sit; quod Caesarum
litteras subscriptione adprobauerit:
ut mirer, *Sinoldum SCHVZI-
VM lib. I. iuris publ. tit. VIII. po-
sit. 4. id in dubium uocauisse. Quod
uero hodie in comitis Saxoniae e-
lectores, Misniae causa suffragium
non habeant, id mea doctrina fa-
cite intelligitur. Olim enim
suffragiorum non auxit numerum
multitudo plurium territoriorum:
auxit tamen suffragia numerus plu-
rum in uno territorio imperanti-
um; quae deinde, uno aut altero
extincto, pretinus iterum contra-
cta & uno tantum superstitite ad sin-
gularum quoque numerum reducta
fuerunt. Miror, haec a doctoribus
non adnotata esse in litibus, haec
de re sapientissime in imperio motis
Sed haec obiter. Nobis Saxonum hi-
storiarum narrationes allegandae*

de Misniae regionibus quibusdam,
Marchiae Brandenburgicae adscri-
ptis. *Georgius FABRICIVS
lib. VI. origin. Saxonicae. p. 632. ita
habet ad an. 1311. Proponebantur
Friderico Misnensi condiciones a
Wolodomaro Brandenburgico. Ni-
mirum ut Lusaciae reliquis oppidis
renunciaret: arcibus Landsbergo;
Echardsbergo; NVMBYRGO
cederet; quas Albertus pater Wal-
demaro oppignorasset: Misnae arcis
atque urbis Friburgensis praefecturas
patruo Waldemari concederet:
triginta millia marcarum argenti
solueret. Fridericus nullam recusat
facere, ut oppressis in Thuringia
auxilium ferret & se de hostibus
quam primum ulcisceretur. Cla-
rum ex aliis quoque est harum re-
rum scriptoribus, in haec pacta u-
trumque principem conuenisse.
Sed postea non impleuisse ea Mi-
sniensem, stratagemate liberatum,
non diffidetur SAGITTARIUS
in *hist. Lusae. §. 41.**

um ferre nomine & auctoritate uniuerſae gentis Venedorum (o). Corrupto enim iudicio rem aestimant, qui, Bohemiae regis causa, id in dubium uocant, cum utriusque principis rationes prorsus diuersae sint (p), neque reliquis imperii

procuratio uniuerſae gentis Venedorum penes Brandeburgicos.

(o) *Lapoldus a BEBENBURG de iure regni & imperii c. 5. p. 68. subactio & formae imperii congruo iudicio scribit: electores habent eligere regem seu imperatorem, representantes in hoc omnes principes & populum Germaniae. Inde singulis electoribus singulos alii populos tribuunt, quorum eligatur auctoritate. Palatinus, uerba OPMEERI sunt p. 627. Francorum causa; Marchio BRANDEBURGENSIS VANDALORVM; dux Saxoniae cisalbinorum populorum nomine. Ridet hoc GOLDASTVS lib. III. regni Bob. c. 5. §. 14. p. 295. cuius auctoritate & alii ridet post ipsum, quorum nomina refellere nolo, ad euitandam inuidiam. At rem ipsam strictim & facile tueor. Principio ita arguo; quo iure electores ius praetractandi habuerunt, eo etiam*

acceperunt iura eligendi, quod ex illo fort. derivatur §. 6. lit. a. p. 53. lit. d. p. 55. Deinde numerus electorum ex hac causa respondet numero prouinciarum imperii. Bohemus enim Boiorum causam agit (seq. lit. p.) & Sueuia singulari duce hodiernum caret, quod alii huic sententiae frustra opponunt. Post quod uniuerſi quondam populi fuerat; illud hodie a duce eius primario expeditur, ut adeo hunc in loca illorum successisse, constat. Demum singulae propterea prouinciae unum nonnisi duces habuerunt, rerum iuriumque interpretem §. 4. p. 42. lit. l. Quod si ergo Brandeburgicus Venedorum causa eligit, etiam nomine eorum reliqua is imperii negotia, quae electoris sunt, procurat, quod nobis fuerat demonstrandum.

(p) Miror sane & GOLDASTVM An potius

perii negotiis alter interfit, ut ad-
eo procuratio rerum Vandaliae u-
niuersae in conuentibus siue *impe-
rii*

hanc spartam
eneat rex
Bohemiae.

STVM lib. III. c. 5. §. 14. & doctores post eum omnes existi nare, Bohemum proprio &, ut alii uolunt, prouinciae suae iure (der Laußwitz, als des Chur-Kreyses halben) inter electores reperire. Sed magis adhuc miror, doctores egregium monumentum Bibliothecae VINDO-BONENSIS non expendisse, quod rem omnem conficere uideatur. Exhibet id Petrus LAM-BECIVS lib. II. c. 8. uolum. 140. p. 825. & suo iudicio addit: obseruatum dignissimum est, nullum in codice iuris Feudalis Friderici II. imperatoris fieri mentionem regis Bohemiae, sed quicquid secundum Imp. Caroli IV. A. B. ad illum perinet, eius loco duci BAVARIAE attribui, his uerbis: Den Chunic solten die Pfaffen-Fursten und vier Leien-Fursten kiesen. Der Bischoff von Mentze ist Cantzler ze dutschen Landen, der hat die erste Stimme an der Chur; der Bischoff von Trire ist Cantzler uber das Chunicrich Arel, der hat die andere Stimme an der Chur; der Bischoff von Chollen der ist Cantzler ze Lamparten, und hat die dritten Stimme an der Chur. Das sint drie Fursten-Ampt, die horen ze der Chur. Unter den Leiten-Fursten so hat der Pfalentzgra-

fo non Rine die ersten Stimme an der Chur, der is des Riches Trohsetzze, und er sol dem Chunige die ersten Seuzzel tragen: Der Hertzoge von Sachsen hat die andere Stimme an der Chur unter den Leien, der ist des Chuniges Marschalch, und soll dem Chunige sin Swert tragen; der Marcegraffe von Brandenburg der hat die dritten Stimme an der Chur, und ist des Riches Chamberer, und soll dem Chunige Wazzer geben; der Hertzoge von Bayern hat die vierten Stimme an der Chur, und ist des Riches Schenke, und soll dem Chunige den ersten Boeber tragen. Diese vier sullen Tutsche Man sin von Vater und von Mutter, oder von eintweder ine. Quod si igitur ex his aequae argue illis, quae §. 6. p. 53. 55. 56. & §. 4. p. 43. scriptimus, clarum est, Bohemiae regem eo demum tempore, quo Boioariae ducatus cum Palatinatu Rhenano sub imperium unius principis uenit, in eligendo Caesare suffragium Boiorum causa, non Bohemorum, dixisse, ceteris autem imperii negotiis nullo tempore adhibitum esse: non habebunt doctores eiusdem eum spartae competitorum aut aemulum Brandenburgici electori opponere.

rii, siue circuli causa institutis, ad
Brandenburgicos omni iure perti-
nuisse uideatur (q). Atque idem
N mihi

ordinis pa-
trocinio, qui
S. Iohanni Sa-
cer est.

Circuli Ve-
nedorum di-
rector Bran-
deburgicus.

(q) Si clarum est, quod probauimus, *Venedorum* gentes locum in solennibus imperii comitiis habuisse: neque dubitandi causae erunt, ducem *Brandenburgicum* dictatorem eorum atque interpretem ibi egisse §. 6. lit. a. p. 53. Sane LEHMAN-NVS lib. VII. *Chronici* c. 68. documentum exhibet, ubi *circulus Slatuorum* destruitur an 1387. atque proximum statim a B hemo locum occupat *Brandenburgicus*, qui etiam loco praestat ipsi Saxoniae duci. Bohemiae itaque rege omisso, patebit, *Brandenburgico* statim marchioni primas deberi in memorata ditioe; cui *Pomerani* ac *Meklenburgici* duces, principum nomine, mari uicinorum (*der Furst an der See*) addictos fuisse, ex aliis monumentis demonstratum iuit *Iob. Phil. DATTIVS* lib. I. c. 27. n. 17. p. 186. Quae opinio olim quoque fuerat *GOLDASTO* de regno *Bob* lib. IV. c. 8. §. 2. Cur autem *Venedorum* *diocesis* cum *Saxonica* coniuncta sit, ut unum hodie imperii partem constituent, eruditas coniecturas habet *COCCEIVS* cap. 2. §. 2. p. 97. quibus etiam adplaudit *TOLNERVS* cap. VI. p. 170. Ego meo etiam sen-

sa hic abundo. Puto enim *Saxonicum* ducatum, casu *Henrici leonis* in tot partes disruptum diuulsamque, singulari circulo aut prouinciae non suffecisse, propterea quae *Vandalico* (*Venedico*) accessisse. Quod uero is *Venedi* nomen commutauerit cum *Saxonico*: gentis forte causam factum est. Partim quod haec cultior esset ista barbarie *Venedorum*; partim, quod, *Venedis*, temporum atque imperii duritiae extinctis, plurimi post *Saxones*, aliique populi *HELMOLDO* lib. I. c. 2. p. 101. *ADAMO* *Bre-mensi* lib. I. c. 2. & plenissime omnium per singulas fere familias *HAF. TITIO* *Chron. March. ad an. 1142.* descripti in ipsam *Vendiam* essent deductae, ut adeo pristinum appellationem dimitterent, odii & despicatus plenissimam. Huc refero, quod ex hoc fere tempore *Saxonicus* elector *dux cisalpinus*: *Brandenburgicus* *transalpinus* ceperint audire §. 4 p. 40. lit. 40. Quae omnia eo faciunt, ut intelligatur, unde contigerit, ex duobus circulis unum esse factum & utrumque ab utroque regi hodieum. Olim forte simulata in causa fuit, quare *Brandenburgicus* primo, *Saxonicus* elector postremo loco

mihi coniecturam facit, permouisse hoc socios ordinis, qui DIVO IOHANNI sacer est, ut se PATROCINIO Brandenburgici marchionis committerent crederentque, per omnem regionem Venedorum [r]. Tandem WILDFANGIATVS, qui dicitur, cum is Brandenburgico ducatu ab auctoribus in ditione faepius

7) Wildfangiatu.

leco flet in monumento apud SGMILTERVM *Tom. II. sic. 19. p. 346.* Quamuis foederis magis quam circuli rationes id habere videtur.

Patrocinium
f. militiae
per Vendiam
est penes
Brandenburgicos.

(r) Nihil praecipui habent Brandenburgici electores, si intra sui territorii limites, in sacra militiae socios eis tantum esset iurisdic-
tio. Notum est, Saxoniae electorem in Thuringia; Landgravium Castellinum in Hestia id iura in commendatores, qui uocantur, *ord'n's Teutonici* & p'sul.re & ex.c.r.; ut nihil fero conditio eorum differat a ceteris clientibus ac vassallis. Causi satis adparet, quia *exemptio* de principatu facti est, adeoque eam affirmanti incumbit probatio. Quam regulam etiam firmissimam habeo in distinctione inter *provin-*

ciates & imperii *immediatos* episcopatus; licet hic iterum maior doctorum pars peruersas doctrinas sequi uideatur. Verum quod marchiones nostri *lobannitici ordinis* tutelam ac patrocinium sustinere coeperint per *Pomeraniam; Meklenburgensia; Bohemiam; Saxoniamque*, id dumtaxat pertinere uidetur ad supremam Vendlae uniuersae procurrationem. Cum uir celeberrimi nominis, *Iob. Christoph BEKMANVS* hoc argumentum in celsissima *ord'n's*, qui *Iohanni sacer est*, descriptione occupauerit, aliquid porro addere, superfluo. Scriptori enim, ad sacra ordinis serinia accessus fuit, unde plurima eruit, quae literariae reipublicae ignorata aut falso intellecta fuerunt.

pius memorata adferatur (s), congruit prorsus nostro argumento. Neque aliam forte causam habet, uniuersam quam dicunt Vandali-<sup>3) communi-
bus Vanda-
licae ponderis
ac mensurae
rationibus.</sup> am ponderis, mensurae ac numeri rationes Brandenburgicas (t) olim sequutam fuisse.

N 2

§. XI.

Ius Wildfangiarum per Vendiam uniuersam.

(s) Quid in Palatinatu provinciae Rhemensis superiori saeculo a praeclearis auctoribus hac in re disputatum: sit integra volumina, quae tum prodire, hodiecum I. quantur. Miror, ipsos illos auctores in recentiori Caesaris privilegio haerere maluisse, quam fontem ac ortum rei perquirere & intelligere. Meis certe doctrinis clarum est, inter territorii iura foisse iurisdictionem in homines uagabundos, non certo ciuicum aut subditorum ordini adscriptos; qui uero in Caesaris dominio *Konigs. Leute* auduerunt. Quid illud? Quia Caes. Rhemensia, quae dux illius provinciae rexit atque simul dominum ibi habuit & imperium, illo intuitu privilegium *Wildfangiarum* Palatino dedit, non hoc. Provinciae enim subuallu instabilis de hac & illuc, nund nationum causa, uagantes subditorum numero accensere nequiderunt. Quid si igitur marchio Brandenburgicus,

quod plures scribunt, per Vendiam uniuersam ius *Wildfangiarum* habuit: firmis suum hoc argumentum est, cum caput & rectorem eius ditionis fuisset. Similia uestigia in aliorum iurium partibus reperio, quae nolo hic attingere.

(t) Ex SCHEPLITIO & RENBACHIO in metrologia Ponderis ac mensurae rationes pernotum est, Brandenburgici marchiones per natus uniuersi easdem *numeri, pondere & mensurae* rationes reperitionem. Sed parum hoc est, cum in libellis uariarum contra *Stamm* obseruationum, *Vendiae* principatus omnes a Brandenburgicis olim in hoc genere leges accepisse. *Man hat in Mecklenburg, Pommern und andern Wendischen Landen nach Brandenburgischen Soboken, Pfunden und Maass verkehrt.* Quod mihi in propugnato haecenus argumento optime iterum congruere uideretur. Quid hodie conueniant, quid differant, non d. fuit.

§. XII. A duce, ut ad ciuilia reuertamur, COMITES uasfallos exigunt doctores. Ast plures marchiae nostrae fuisse, ex solenni mandatorum formula constat, quae in *comites* concepta esse, inuenitur [y]. Liberrimi iuris rectorem mihi quoque sistere uidentur COLONIAE aliorum populorum, in marchiam, nullius intercessu, olim deductae [z]:

IX. a dignitate clientum s. uasfallorum.

X. a coloniis nouorum populorum.

N 3

VE-

uidentur. Commendationes emendatorum in militia (die PANIS-BRIEFTE): ANNATAE, quas, saeculae militiae causis, ipse pontif. x Romanus instituisse reperitur: QVARTA pauperum, ex feudis Ecclesiasticis in de milites, qui cultum & uictum inde acceperant quartarii aut ierunt. Verum haec cura regni Porussici HEREDEM nunc tangit, ut cogitet de VAETVDINARIO EMERITORVM, gloriae & pietatis plenissimo instituto.

nalibus etiam occurrunt comites *Rupinenses; Landsbergenfes; Wernigrodani; Falk nsteinenses* (qui ea propter substituti S. R. I. camerarii fuerant); *Groeniczii* alique, Conferantur haec cum diplomate §. 4. p. 42. §. 1. recitato. Eo enim tempore an. 1196. stylus curiae Brandenburgicae fuit: *omnibus sub infandatis illustribus COMITIBVS*. Et in alia formula: *uolumus haec in omnibus COMITATIBVS, ad marchiam nostram pertinentibus.*

Plures comites marchiae uasfalli.

[y] De principibus Venedorum, marchiae clientibus, scriptum est §. 8. p. 7. & §. 10. p. 89. In an-

[z] Cum Marchia sedes Venedorum fuerit, quorum mores ac lingua prorsus a Germanis abhorrent §. 10. p. 97): qui factum sit, dices, Mar-

Coloniae marchiae.

XI. a quaestu
uestigialium.

XII. a Ger-
manicis di-
stincto iure.

**VECTIGALIVM (a) porro nulla lege adstricti quaestus: IVRIS AC IV-
DICIORVM singulares a ceterisque
provinciis distinctae rationes (b)
Ex-**

Marchiam barbaros venditorum ritus cum cultioribus Germanorum ita commutauisse, ut hodie uestigium illorum uix superesse, uideatur. Verum cognoscitur hoc ex HELMOLDO *lib. I. c. 57. & 88.* & plenus longe ex HAFFTITIO, adhuc inedito scriptore *p. 68. seq.* qui testantur: *Albertum arsum Marchionem Hollandos; Selandos; Flandros;* (inde dialektum nostri hodiernum habent, Belgicae uicium) *Sueuos etiam & Francos in Marchiam deduxisse.* Ex quo tempore uites ac uineta, ex Rhēnensi provincia in marchiam uenerunt, maioribus ante nostris magis peregrina, quam nostris nunc hortis gingiber & piper. Inde feuda marchiae non oblata esse, uerum data aduenis nouis den *Schulenburgen; Bredowen; Arnhemern; Asselburgeru;* pluribusque, quos nominat HAFFTITIVS; ut adeo Longobardicorum feudorum naram marchica omni iure habere uideantur. Inde forte illustrissimo scriptori, RHETIO prodita distinctio uenit *der geschlossenen und nicht geschlossenen von Adel.* In illo genere oblata reposuero: in hoc data & acquilita.

(a) Vestigalia per uniuersum imperium imperatorem habuisse, male congruit formae ac monumentis mediū acui. Confundunt iterum doctores iura in domanio Rhēnensi, & reliquis ducatibus Germaniae. Inter territorialia iura omni tempore fuit quaestus ex teloniis. Quamuis autem pactis postea conuenerint ordines, de uestigialibus neque augendis neque instituentis, in consulto imperio: notum tamen & pluribus scriptoribus testatum est, *Brandenburgicum marchionem* in utroque libera & nullis legibus adstricta iura semper retinuisse.

Liberi teloniorum quaestus.

(b) A Saxonico iure marchiam & nunc abhorre & olim abhoruisse, manifestum est. In diplomate an. 1196. formula habetur: *secundum ritum & IVS MARCHIAE statuatur sententia legitima.* De hodierno rerum statu nemo dubitat, neque ipse *Saxoniae elector,* qui uicariatuum se exercere dicit in regionibus, Saxonico iure uiuentibus, aliisque. Ne quis inde Brandenburgicum marchionatum excepisse, uideatur. Viderint ergo alii

Marchica iura singularia sunt

Extremum est, quod Brandenburgicae ditiones non Caesarum beneficio obuenerint marchionibus [c]; sed, horum incredibili fortitudine ac robore armorum, indomito, furioso & ad audaciam proiecto hosti ereptae, Caesari IMPERIOQUE GRATIS accesserint: ut adeo singularis reipublicae formam non tam accepisse; quam iure meritoqueretinuisset, uideantur. DEO GRATIAE, NUMINI VERITATIS.

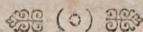
alii num uera adfer. et A. Bullo: Germaniam duplici tantum iure uti uidentur etiam quo celo uicarius steterit, si hac illi causa unice nitantur. Idem marchiae sunt Pyckmannus; Coepen; Mullerus; Schepficus. Vellem etiam, de Brandenburgico Scabinatu aliquid dicere possem, cuius auctoritas hodiernum satis uiget. Nul- lum dubium est, Academici i. e. Romani iuris doctores pristinis etiam marchiae consuetudinibus aliam formam induxissent.

mentari uellem: sed temporis & in alienando schedae spatio excludor. Com- mendo duobus uerbis loca apud CVREVM p. 37. MEIBOMI- VM Tom. II. *Rev. Germ.* p. 417. & in *codice iuris gentium* p. 250. unde patebit: Brandenburgensem marchionem suae provinciae proprietatem (zam Eigenthum) habuisse, atque ut diploma habet, *liberrimam potestatem uendendi, donandi, commutandi, quicquid exinde sibi placuerit, faciendi.* Idem fere, atque concessum esse scribunt principibus AVSTRIACIS

in alienando facultas.

Marchionum

(c) Plura habeo, quae hic com-

ILLV-

ILLVSTRISSIMO IUVVENI AC DOMINO,
PHILIPPO COMITI AB ARC V
IOH. PETR. LVDEWIG
S. P. D.

NON sperare, sed prorsus confidere, possum, fore,
ut rectiores publici praecipue iuris doctrinae, &
TIBI utilitatem adferant & olim TECVM rei-
publicae. Vix annum apud nos exegisti, sed in
tanto literarum studio, ut in sapientiae cursu sta-
dium absolueris, quod multi integris lustris non conficiunt.
Non TIBI sufficit, nullum diem sine linea abire: omnis mo-
menti rationem habes. Neque satis TIBI sunt diurni labo-
res, auscultando, scribendo, lectitando, distincti; quin etiam
nocti uigiliae TVAE surripiant, quae rerum natura somno de-
dit & animo, curis uacuo. Summatim non stimulis opus est in-
dustriae TVAE, sponte currenti; sed freno, cum in nimietate
pecces & corporis animique uires atteras atque exrucies, ul-
tra quam par esse & ipse sentis & naturae periti magistri. Nunc
in arenam etiam ad literatum conflictum prodire nihil dubitas,
ne rogatus miles ullum officii genus subterfugisse, uideare. Cau-
sae argumentum ipse elegisti, ad doctrinae meae rationes tra-
ctatum. Neque enim omnia haec uel mea sunt, uel TVA: cum
alter alterum suo studio adiuuerit & subleuarit. Academici e-
nim muneris ratio studiis meis tanta impeditio fuit, ut fere du-
bitem, in uitae meae curriculo hunc annum numerare, quem
inter fori strepitus arbitror, me perdidisse. Atque hac causa
maioris feci industriam tuam, in locis & auctoribus perquiren-
dis, inuestigandis, conscribentis atque nouis quandoque sug-
gerendis argumentis mihi probatam: ut, quod TVVM est, nemo
sine plagii nota mihi obtrudere queat. Quas lucubrationes
TVAS, qui cum illustissima gente tua contulerit, ille raras ac tan-
tum non insolentes eas habebit, ut ab hoc cultu ipsae literae di-
gnitatem accipere uideantur. Nam Boici & Austriaci annales
TVAM familiam pro palmite habent uetustissimae Agilolforum
stirpis; unde Baioariae principes descendisse, gloriae illius do-
mus dare solent integerrimi scriptores. Sed haec TV occultare
& dissimulare soles, ne aliena magis, quam propria uirtute ui-
uere uideare. Uale & fortunis utere, industria & probitate TVA
dignis.

* *
*

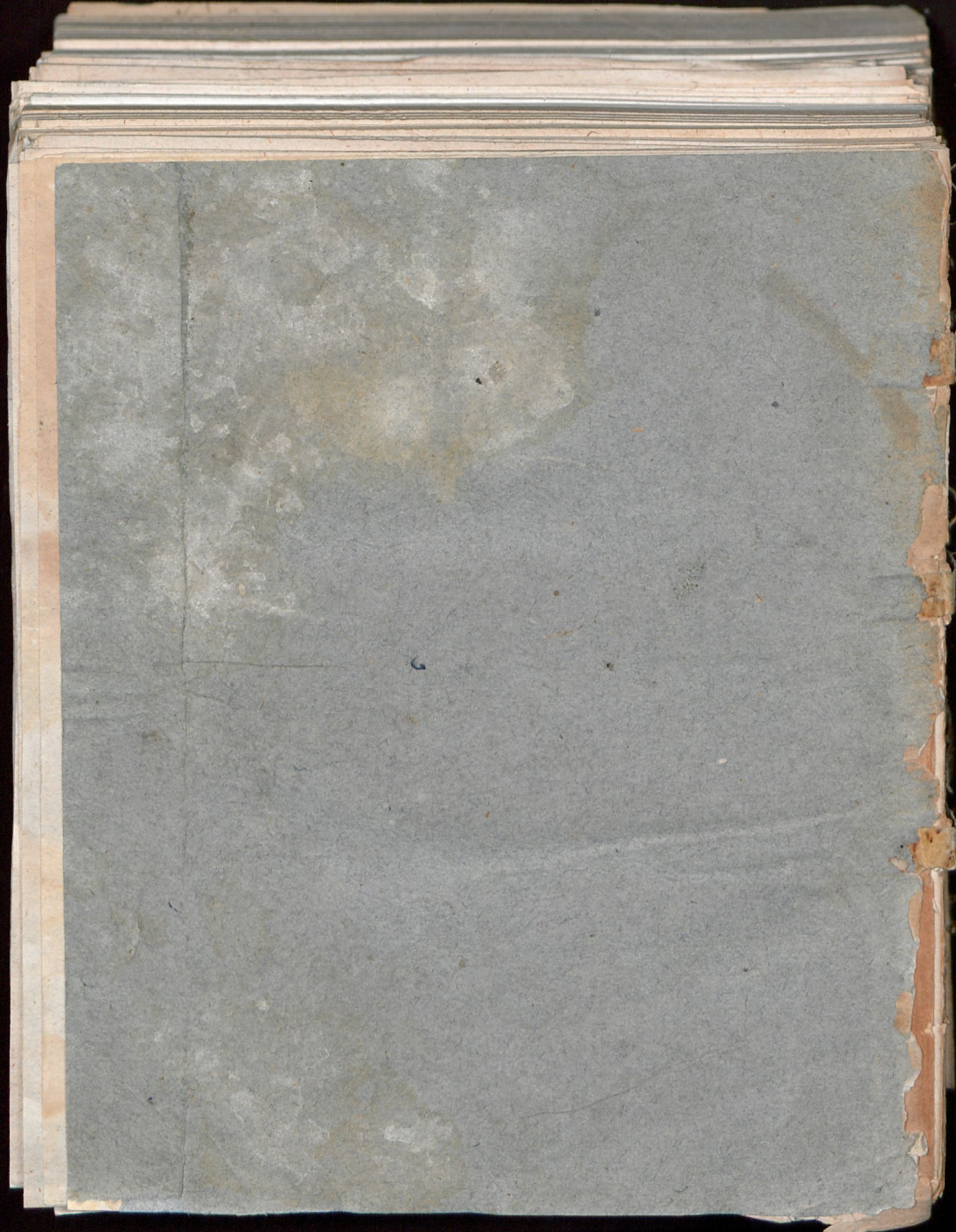
07 A 6639

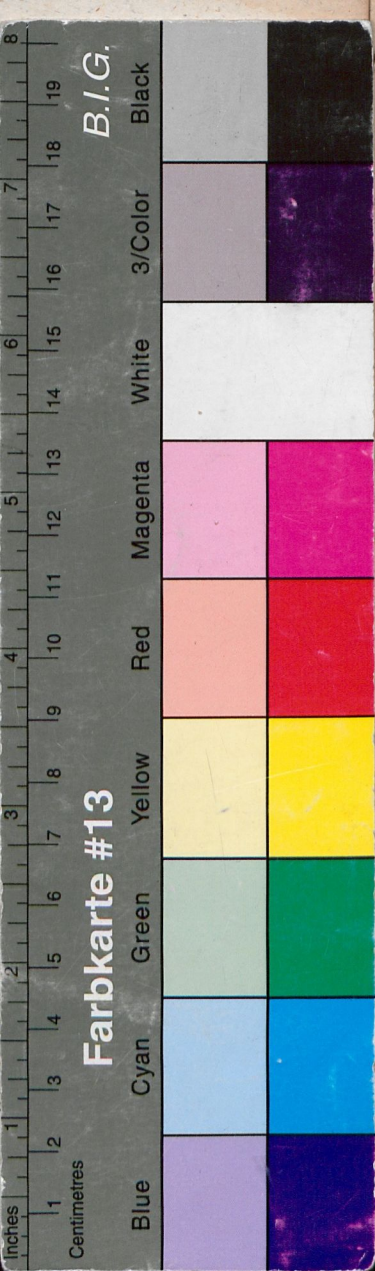
ULB Halle

3

002 935 856

Q. D. E. V.
FORMVLAM
BRANDEBVRGICI
DVCATVS,

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO REGIAE DOMVS PRINCIPE
AC DOMINO,
DN. PHILIPPO WILHELMO,
PORVSSIAE PRINCIPE, CETERA,
REGIS SVPREMO CASTRORVM PRAEFECTO
ET DVCATVS HVIVS VICARIO,

DIRIGENTE INSTITVTVM
ACADEMIAE h. t. PRORECTORE,
IOHANNE PETRO *Sudewig*
CONSIL. ATQVE HISTORIOGRAPHO REGIO, IVRIVM
AC HISTOR. PROF. P. ORDIN. ET DVCATVS MAGDEBVR-
GICI ARCHIVARIO,

RESPONDEBIT DISSERTETQVE
IN PVBLICVM
PHILIPPVS COMES DE ARCO,

HALAE VENEDORVM,
D. XX. MENSIS MART. MD CCVI.

Prostat apud CHRISTIANVM HENCKELIVM,
Academ. Typographum.